

KEREM YAYINLARI : 13
Roman Dizisi : 5

Fethi Savaşçı

ALMANLAR BİZİ SEVMEDİ

ROMAN

Birinci Basım : Aralık 1986
Kapak Resmi : Hanefi Yeter
Kapak Düzeni : Fahri Tanır
İç Düzenleme : Zeynep Ece

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphane	
Dem. No:	68695
Tab. No:	

Kerem Yayınları, Posta Kutusu 78, Bahçelievler - Ankara
Dizgi, Baskı, Cilt : Şafak Matbaası, Tlf : 29 57 84 Ankara

FETHİ SAVAŞÇI'NIN KİTAPLARI

Ödemiş Şairleri Antolojisi (tükendi)	1958
Irgat Hasan (Roman, yıkendi)	1963
Duvarcı Hasan Usta (Şiirler, yıkendi)	1970
Bu Sarı Biralari İçince (Şiirler, yıkendi)	1971
İş Dönüşü (Öyküler, yıkendi)	1972
Özel Ulak (Öyküler, yıkendi)	1973
Taş Ocağında (Öyküler, yıkendi)	1975
Çöpçü Türküsü (Şiirler, yıkendi)	1976
Alamanya Gurbeti (Mektuplar, yıkendi)	1977
İş Arkadaşları (Şiirler)	1980
Fırın Patlayınca (Öyküler)	1982
Makinalar Çalışırken (Almanca-Türkçe öyküler)	1983
Duyuyor musunuz? (Şiirler)	1983
İzmir'in İçinde İnce Minare (Şiirler)	1986
Bir Ekmek Var Orada (Şiirler)	1986
Ayva Kokulu Ev (Öyküler)	1986
Almanlar Bizi Sevmedi (Roman)	1986

İzmirli Fehmi ile karısı dünden beri Grundik fabrikasında çalışmaya başladılar. Karıkoca bir yıllığına sözleşmeli olarak geldiler. Fehmi'yi krom tozu eleme atelyesine, karısı Gülsüm'ü de mikroskop yapan atelyeye yardımcı işçi olarak yerleştirdiler.

Aksilik, işbaşı yapar yapmaz başladı. Sözleşmede aile yurdu vereceklerini yazdıkları halde, Fehmi'yi erkekler yurduna verdiler.

Fehmi, yemek pişirmesini, bulaşık, çamaşır yıkamasını bilmiyordu. Bugüne dek karısından başka hiç kimseyle aynı odada yatmamıştı. Odasındaki iki Türkten biri olan Dişlek Hasan'ın ağzı, bedeni kokuyordu. Arap Muzafer de gece yarısından sonra, odaya bağırarak giriyor, «Yeryüzünde ne kadar Alman varsa, Almanları koruyan varsa...» deyip basıyordu sövgüyü. Zor yatıştırıp uyutmuşlardı dün gece.

Fehmi, bir ara elindeki, krom tozuyla dolu torbayı bıraktı. Kendisinden iki yıl önce gelip işbaşı yapmış, Konyalı Terzi Rıza'ya sordu :

— Rıza Efendi, benim sözleşmemde karımla ikimize bir oda verecekleri yazılıydı. İşyeri, sözünü tutmadı.

Terzi Rıza, elindeki ispartolayı, iş pantolonunun arka cebine soktu :

— Hemen lohnbüroya git! Oradaki tercümana anlat durumu.

— Peki, sen şimdi postabaşı Peter gelince söyleyiver de gideyim e mi?

— Olur, gelince söylerim.

Az sonra, postabaşı Peter kapıda göründü. Konyalı Terzi Rıza, «tarzanca» Almancasıyla anlattı Fehmi'nin durumunu. Peter, gitsin dedi Fehmi'ye. Fehmi, muslukta elini yüzünü yıkadı. Çalıştıkları atelyenin karşısındaki lohnbüroya koşturarak girdi.

Önde iki üç Türk kadını oflayıp puflamaya başladı. Kendi aralarında konuşuyorlardı bir yandan da...

Az sonra Tercüman Kudret, yandaki odadan hızla çıktı. Gülerek :

— Kızlar kusura bakmayın, beklediniz biraz. İçeride bir yığın tercüme işi vardı, onları bitirmem gerekti. Buyrun ne istiyorsunuz? dedi.

Az önce yırtık, atak söz eden uzun boylu Türk kadını, yalancıkta çekingen bir havaya büründü.

— Ben, kocamdan boşanmak istiyorum.

Tercüman Kudret, öfkeden sapsarı oldu.

— Neden?

— Neden olacak? İstanbul'dan mektup yazıp duruyor geriye dön diye...

— Bu boşanmak için yeterli bir neden midir?

— Değil, ama, iştel...

— Aması, maması şu, o adamcağız kimbilir neler çekti seni buralara göndermek için. Şimdi de burada rahat fingirdiyorsun, kocanı beğenmiyorsun. Ne iş yapıyor adam?

Uzun boylu kadın, yalancıkta sesini kısıtı :

— Seyyar satıcılık.

— Sen, ne iş yapıyordun Türkiye'de? Kaç çocuğun var?

— Hiçbir şey yapmıyordum, evde oturuyordum. İki kızım var, ilkokula gidiyorlar.

— Tabii elin burada biraz para gördü. Bok mantarı gibi şiştin. Burası boşanma mahkemesi değil. Türk çalışma ataşesine gideceksin, derdini ona anlatacaksın. Tamam mı?

Tercüman Kudret, bir boş kağıda Çalışma Ataşesinin adresini yazdı, verdi. Kısa boylu Türk kadınına sordu :

— Sen ne istiyorsun?

— Türkiye'den dört ay oluyor geleli, çocuk paralarını alamadım.

— Kaç çocuğun var?

— İki kız biri oğlan üç çocuğum var.

— Ee be kızım, patladın mı? Çocuk kağıtlarını verdin. Nurunberg'e gitti. Oradan Ankara'ya yazılı sordular. Oradan iline, ilçene, mahallene, ya da köyüne soracaklar. Söylediklerin, getirdiklerin doğru mu diye. Bu işlemler için, dört ay yeter mi? Bizim Türkiye'yi batırırsa bürokrasi batırır. Ama Almanları iki kez batırır. Bu soruşturma iki ay daha sürer. Korkma, çocuk paran gelince ben seni atelyenden yazılı olarak çağıracağım. Anladın mı?

Başını önüne eğdi kısa boylu kadın.

— Anladım.

Sıra Fehmi'ye gelmişti.

— Eşimle birlikte sözleşmeli olarak buraya geldim. Sözleşmede yazılı olan odayı eşimle ikimize vermediler. Ayı ayrı yerlerde kalıyoruz.

Tercüman Kudret güldü. Sevgiyle süzdü Fehmi'yi baştan aşağı.

— Nerelisin sen?

— İzmirliyim.

— Ben de Denizli'denim. İkimiz de Egeliyiz. Ayrıca, açık sözlü oluşun hoşuma gitti. Türkçe'yi de iyi konuşuyorsun. Ne iş yapardın İzmir'deyken?

— Sendikacıydım.

— Şimdi dinle beni... Bu işle ben uğraşacağım. Yunanlı karı-kocalara hemen oda veriyorlar. Çünkü onlar kilise vergisi ödüyor. Özel durumları da var, o ayrı. Sen Müslüman olduğun için kilise vergisi vermeyeceksin. Dolayısıyla onlar daha çok vergi ödediğinden, onlara öncelik tanınıyor. İtalyanlar, Ortak Pazar'ın asıl üyesi, Almanlar gibi eşit haklara sahiptir. Yunanlılar, Yugoslavlar değil. Ne Çalışma Ataşeliklerimizden hayır var, ne Türk Danışma Örgütlerindeki Türk memurlardan. Sana bir şey söyleyeyim mi? Bu kentin içinde elli bine yakın Türk çalışıyor. Türk Başkonsolosluğunda Almanca bilen bir tek görevli memurumuz yok! Yabancı dil bilen yok beyim... Bir, Başkonsolos İngilizce biliyor. O da Londra'ya gitmek için atanmasını istemiş geçenlerde. Orada daha az vatandaşımızın işi var çünkü... En iyisi, sen biraz daha bekle. Bu pazar Yurtlar Müdürü'nün evine yemeğe çağırılıyım. Bir fırsatını bulunca senin adını öne aldırmaya çalışacağım. Olur mu?

Fehmi sevindi :

— Çok teşekkür ederim.

— Bir şey değil, hangi yurttaki kalıyorsun?

— Wangauter Sokağındakinde.

— Ben de Hohenwaldeck'de kalıyorum. Gel beni saat beşten sonra ara. Tercüman Kudret derseni, hemen gösterirler. Kaç çocuğun var?

Fehmi güldü :

— Üç!

Tercüman Kudret, gülerek başını salladı. Fehmi, merdivenden aşağı inerken mutluydu.

Atelyeye girdiğinde, yemek paydosunun zili çaldı... Postabaşı Peter, Fehmi'yi yanına çağırdı. Bir şeyler söyleyecek gibiydi. Pencereye yanaşık, sandalyelerden birine çöktü Fehmi. Akşamdan haşladığı yumurtalardan üçünü soydu. Sıraladı gazete kâğıtlarının üstüne. Peter, Terzi Rıza'nın kulağına eğilip bir şeyler söyledi. Terzi Rıza, Fehmi'ye :

— Sen lohbürodayken hanımın geldi. Peter, senin hanıma : «Kocan çapkın bir adam, öteki atelyelerdeki güzel kızlara bakmaya gitti!» dedi.

Fehmi lokmasını yuttuktan sonra :

— Ne yaptı bizimkisi? deyip gülümsedi.

— Öyle bir bozuldu ki, sorma! Almanca nereden öğrenmişse, sen kötüsün cümlesini, öyle bir hırsıyla söyledi ki, Peter de korktu, ben de. Bu konuda şakaya gelir yanı yok...

— Öyledir.

— Ama, Peter şaka yaptı.

— Bir başka kadının sözü edilmesine bile kızar. Zaten zırıldayıp duruyor, çocuklarımdan, vatanımdan, yakınlarımdan ayırdın beni diye...

Postabaşı Peter'e çevirdi Fehmi'nin dediklerini Rıza. Birlikte güldüler.

Fehmi geleli daha iki gün olmuştu ve tanıyamamıştı çevresini, işine ısınamamıştı. Pis, yorucu, gürültülü bir işti.

Oysa İzmir'deki sendikada ne rahattı! Sabah saat dokuzda masasına oturuyor, akşam beşte bırakıyordu işini. Kazandığı para azdı, o yüzden çıkıp gelmişti buralara. Ama, daha iki günde pişman olmuştu; geriye dönse, aynı işini bile bulamazdı bir daha... Üstelik kavga ederek ayrılmıştı. Yerime daha uysal, daha ucuza çalışan birini al-

mişlardır diye geçirdi içinden. Özledi İzmir'in tütün, incir, üzüm kokan sokaklarını. Konak Alanı'ndan denize bakmayı düşledi bir ara. Küçük oğlu Ahmet'i omuzlarına alıp Güzelyalı'daki yazlık sinemaya götürdüğünü anımsadı. Ortanca oğlu Mehmet'in yumak gibi ellerini okşadı. Yalançıktan ısırdı bileklerindeki kaba etlerini. Kıkır kıkır güldü Mehmet... «Bi daha yap bakam!» dedi. Yine ısırdı Fehmi. Mehmet, gülüşlerin en güzeliyle güldü. Gülmekten yerlere yattı. Terzi Rıza :

— Ne kendi kendine gülüyorsun Fehmi?

— Haa? Hiç! Çocuklarımı anımsadım da.

— Yahu, daha dün geldin. Ben ne yapayım? İki yıl oluyor geleli. Geçen yıl izine gitmedim. Bozkırımızdaki dikenler bile özlemde gül oldu gözümde. Bizim bozkırımızı bilir misin? Baharda kışta öylesine güzeldir ki... Hele evimizin sokak kapısının üstünde bir lamarine vardır. Yağmur yağarken, yağmur sesi dinleyip uyumak öyle güzel olur ki... Terzilik filan yapmayacağım gidince. Bir traktör alacağım, çiftçilik yapacağım. Biraz birikmiş param var. Biraz daha biriktirdim mi, yallah ver elini Konya ovası... Sen ne yapmayı düşünüyorsun geri dönünce?

Fehmi dalgın :

— Şimdilik doyunmayı düşünüyorum. Başka bir şey düşündüğüm yok.

Biraz sonra işbaşı zili çaldı. Fehmi kalktı yerini aldı. Krom tozu eleyen elekleri çalıştırdı.

Üst katta preslerde çalışan Yunanlı, boş krom kazanıyla hırsla girdi atelyeye. Ali Rıza'ya çıktı. Çat pat Almancasıyla bağırdı... Ali Rıza sağ elinin keskinleşmesiyle, apış arasını gösterdi. Öfkeden deliye dönen İlias, ikinci kattaki yazıhaneye koşturdu. Preslere krom tozunu

«poliviyol» denilen bir sıvıyla karıştırıp götürülen Alman Mayer bugün işe gelmemişi, izinliydi. Gitmeden hazırladığı mallar da bitmişti preslerde... Ustabası akşamdan Ali Rıza'ya Mayer'in çalıştığı makineyi Fehmi'ye öğretmesini, mal karıştırıp yukarı kata çıkarmasını söylemişti. Postabası Peter, daha çok fırınlarda, ambarda çalıştığından krom tozu eleme atelyesinin işiyle pek ilgilenemiyordu. Zaten bir aydır da eksik kadroyla çalışıyordu atelye. Dört kişilik kadroyu üçe indirmişlerdi. Daha az insanla aynı üretimi sağlamak işine geliyordu işverenin. Fehmi Ali Rıza'ya :

— Kimdi az önce bağırp çağıran? dedi.

— Haa! O mu? Yunan çocuğu İlias.

— Ne istiyor?

— Şu küçük makineyi çalıştırıp ona mal göndermediğimiz için bozuluyor. Hani dün bir yaşlı Alman vardı ya, Mayer, görev onun, bizim değil. Hatırladın mı, uzun boylu canım!...

— Eee, ne olmuş?

— İşte o, bugün izinli, onun yerine bizi çalıştırmak istiyor... Bir Yunanlı'dan emir almak ağrıma gider. Şimdi yine yazıhaneye şikâyetle koşmuştur. Biraz da Türk olduğumuzdan basınmak istiyorlar. O da yoksul bir işçi, ben de. Aslında şikâyet etmemesi gerekir. İşin kötüsü İstanbul'dan gelen Türk asıllı Rum tercümanlar da onların tarafını tutuyorlar... Bir fırsatını bulsam pataklayacağım deyyusu ama olmuyor.

Kapıya yakın büyük eleklerden birini durdurdu Ali Rıza. Elek naylon fırçalarla sürtüştüğünden inceliyor delinmişti. Deri eldivenlerini giyip eleği söktü.

— Fehmi, bu eleğin nasıl yıkanacağını dün sana göstermiştim.

— Biliyorum Ali Rıza.

— Haydi yıka da, dışardaki Kreps'e götür, lehimlesin.
— Hangisi Kreps onların.
— Hani şu patlak gözlü, çam yarması gibi Alman yok mu...

— Evet, hatırladım.
— İşte o., Ben şunu değiştireyim yenisiyle. Makineyi durmuş halde görmesinler.

Başıyla «olur» dedi Fehmi. Sıcak suyla, tel fırçayla yıkadı; krom tozlarının suyunu ölçen aygıtın altındaki hava hortumuyla kuruttu. Tam kaldırıp götüreceği sıra, ustabaşı, İllas, İstanbullu tercüman Niko girdiler atelyeye. Ustabaşı bağıra çağıra konuştu. Niko, Ali Rıza'ya :

— Bu adama preslere karılmış krom tozu götürmüyormuşsunuz.

Ali Rıza dikleşti :

— Ona mal götüren Alman arkadaş bugün izinli. Yanımdaki adam da acemi. Benimse işim başımdan aşkın.

Niko, çevirdi Ali Rıza'nın dediklerini. Ustabaşı sesi çıktığı kadar bağırmaya başladı. Yukarıdaki preslerin durmaması için gerekenin yapılmasının doğru olduğunu söyledi. Ali Rıza anlamıştı, ustabaşının dediğini. Niko'ya :

— Bana bak Niko! Söyle bu adama, bağırıp çağırmasın!... Bu atelyede aylardır eksik kadroyla çalışıyoruz. Dört kişinin işini iki kişi nasıl yapar? Çok gerekli ise insin İllas aşağıya, malı kendi karıştırсын. İllas, akkort çıkarcak diye, bizim canımızı mı çıkaracak bu adam?

Niko, çevirdi Ali Rıza'nın dediklerini. Ustabaşı dinledikçe renkten renge girdi. Ustabaşı, Niko, İllas yazıhaneye doğru giderlerken Ali Rıza, boş kazanlardan birinin üzerine oturdu.

Fehmi'ye :

— Bana bak Fehmi! Görüyorsun değil mi olanları? Sen sen ol, bu atelyede çalıştığın sürece kendini ezdir-

me. Mayer, çok iyi bir insandır. Peter de öyle. Bu ustabaşı ikidir takılıyor bana. Yakında çıkışımı yaparlar, işyerinin disiplinini sarsıyorum diye ...

Postabaşı Peter'le İllas kapıda görüldü. Peter, şaka yollu yumruğunu salladı. «Neden ustabaşının çenesine bir yumruk vurmadin?» dedi. Küçük makinayı çalıştırdı. İllas'a bildiği halde bir daha işini anlattı. İllas çalışmaya koyuldu. İllas hem çalışıyor hem de yan gözle Ali Rıza'yı kolluyordu. Fehmi, İllas'ın yanına gidip birkaç torba krom tozu karıştırdı. İllas, kendi diliyle teşekkür etti. Ali Rıza öfkelen-di :

— Boş ver yüz verme bu yunan kâfirine.

— Aldırma Ali Rıza, o da bizim gibi bir işçi.

Ali Rıza yarı şaşkın :

— Sende acıma duygusu çok Fehmi, hem de pek çok!. Bu kadarı zarardır.

Fehmi dalgınca güldü :

— Aldırma, o da yoksul ki geldi buralara. Kimbilir hangi dağın çobanı?

Yıkanmış eleği yerleştirdi el arabasına. Hızla lehim, kaynak işleriyle uğraşan, Kreps'e götürdü. Kreps işsizlikten, kendine alüminyumdan dörtköşe bir kutu yapıyordu. Fehmi'nin iş getirdiğine sevinmedi. Fehmi, delik eleği arabadan indirip mengenenin dibine dayadı. Sağ eliyle Kreps'e asker selâmı verdi. Sertçe geriye döndü Kreps, Fehmi'nin arkasından başını salladı, güldü. Fehmi çalışan kadınların önünden geçerken uzun saçlı, uzun boylu Yugoslav kızı Fehmi'ye güldü. Sonra göz kırptı. Fehmi beğenilmenin verdiği rahatlıkla atelyeye girdi. Rıza'yı göremedi. Krom tozu taşmasın diye eleklerin düğmelerini ayarlamıştı. Arabayı makinelerin boşluğuna bıraktı.

Ali Rıza helâdan döndü, makineleri hızlandırdı; sesler yoğunlaştı atelyede.

Fabrikanın Warnguer caddesindeki Erkekler Yurdundan yola bakmaya başladı Fehmi. Günlerden cumartesi-ydi. Akşam karanlığı çökmüş ama eşi Gülsüm halâ gel-memişti. Kadınlar Yurdundan gelip aşağıdan telefonla ça-ğırtacaktı Fehmi'yi. Yurt yönetmeliklerine göre buraya ka-dınlar giremezlerdi. Kadınlar yurduna da erkekler giremez-di. Dört dilden levha asılmıştı duvarlara : Türkçe, Yunan-ca, Yugoslavca, İtalyanca. «Yurt»un katı kuralları vardı : Masalara çizgi çizmek, resim yapmak, yazı yazmak ya-saktı. Duvarlara ıslak elle dokunmak, kapı ve pencereleri hızla kapamak, yerlere sigara izmariti, çöp atmak yasak-tı. Levhaların altında, fabrika Yurtlar Müdürünün imzası yılan gibiydi. Yatak çarşafını, yorgan ve yastık kılıfını her hafta değiştirmeyenlerin; yataklarını, yorganlarını toparla-madan işe gidenlerin her ay ücretlerinden yirmişer mark kesiliyordu. Odadaki masa ve sandalyelerin bir yeri çizil-se, vidası düşse değerinin otuz, kırk katı para kesiliyordu. İtiraz eden olursa, ya yurt odasından atılıyor ya da şid-detli bir azar işitiyordu. İşyerinde de yakının işçiye karşı durum sertleşiyor, adamcağız iyi işten alınıp kötü işe yerleştiriliyordu. Kafa tuşanları, hak aramaya kalkanları sevmiyorlardı.

Eski bir Macaristan göçmeni olan Erkekler Yurdunun Müdiresi, Hitler ordularında çalışmış bir SS teğmeniydi. Erkeklerle eziyet etmekten zevk duyuyor, böylece aşağı-lık duygusunu doyuruyordu. Özellikle hakaret ettiği erkek yabancı uyruklu olursa hareketlerini hızlandırıyor, olmaya-cak yasaklar uyduruyordu. Yurdun salonlarında yürürken uygun adımlarla yürümeye özen gösteriyordu. Sağa sola da sertçe bakıyordu.

Fehmi, çöp kutusunu koridordaki çöp varillerine bo-şaltırken yerlere pislik dökerim diye korkmuştu birkaç kez. Yurt Müdiresiyle de koridorlarda karşılaşmaktan çe-kiniyordu. Gülsüm gelse de parkta yemek yesek, pansi-yona gitsek diye geçirdi içinden. Bir haftadır özlemişti karısını. Güzel iri gözlerini, uzun saçlarını, küçücük elle-rini, çatlak dudaklarını öpmek istiyordu. Gülsüm, kendisi gibi aceleci değildi. Her işi ağırından alır, yavaş yavaş konuşurdu. Kimbilir, belki de o bu kadar özlememişti...

Merakla bir daha yola baktı. Akşam karanlığı iyice bastırmıştı. Kızlar yurduna giden akasya ağaçlı yolda bir Alman kadını köpeğini gezdiriyordu. Bir Yugoslav işçisi yeni aldığı elden düşme otomobilini plastik kovanın için-deki suya batırıp çıkardığı süngerle temizliyordu. Fehmi dalgın dalgın adama bakarken odanın kapısı hızla ardı-na kadar açıldı. Macar asıllı Yurt Müdiresi girdi belindeki anahtar destesiyle. Bağırıp çağırmaya başladı. Hemen arkasından tercüman Mariya da geldi, Fehmi'nin karşı-sına dikildi.

— Fehmi, senden şikâyet var.

— Ne şikâyeti?

— Yurt Müdiresinin bu kattaki gizli adamı seni yere zeytinyağı dökerken görmüş.

Fehmi soğukkanlı olmaya çalıştı. Öfkeden kıpkırmızı kesilen Mariya, ağzına geleni söylemeye başladı :

— Burası Türkiye değil!

— Buranın Türkiye olmadığını biliyorum. Söyle Mü-direye, bunu hatırlatmasına lüzum yok...

— Türklerden başka zeytinyağı kullanan yok bu yurttan.

Fehmi istemeyerek güldü.

— Müdirenin de senin de coğrafi bilgileriniz biraz kıt. Türkler de, Yunanlılar da, İtalyanlar da, Arnavutlar da, Yugoslavlar da, İspanyollar da zeytinyağı kullanırlar. Bu katta dört beş ayrı ulustan insan var. Acaba sayın ispiyon efendi, nasıl bilmiş benim zeytinyağı döktüğümü?

Mariya elini salladı :

- Fazla konuşma!
- Konuşursam ne olacak?
- Hakkında zabıt tutulacak.
- Ne diye?
- Koridoru kirletti diye.
- Tut zaptını.
- Aşağı büroya gel.
- Niçin gelecekmişim?
- Tutulan zaptı imza edeceksin...
- Almanca mı yazılacak?
- Evet!

— Ben anlamını bilmediğim yazıyı imzalamam!

— Niçin imza etmiyorsun? Koskoca Yurt Müdürü, ben Türk tercümanı Mariya, bu kadın gizli koruyucusu, yalan mı söyleyeceğiz yani?

Fehmi pencereden dışarıya, yola baktı. Kapının arkasında elindeki anahtar destesiyle oynayan orta yaşlı Yurt Müdürünü, Mariya'yı tepeden tırnağa süzdü sonra.

— Müdire de, sen de, bu kadın ispiyonu da birer Türk düşmanısınız da ondan. Zeytinyağı döktüğüm için değil, bugün bu katta yalnız kalan tek Türk olduğum için bana hakarete geldiniz.

— Sana ne diye hakaret edecekmişim? Bu yurttaki Türklerin pis olduğunu bilmeyen var mı?

— Türkler pis ne diye bu yurda alınıyorlar?

— Orası seni ilgilendirmez...

— Bal gibi ilgilendirir. Sizi hem yurtlar müdürlüğüne şikayet edeceğim hem de işyerindeki şefime, gerekirse Türk Başkonsolosluğuna gideceğim. Daha da olmazsa, Türk gazetecileriyle Alman gazetecilerini bir araya toplayıp basın toplantısı yapacağım. Türk düşmanlığınızı yapacağım her yere...

Mariya korkulu bir yüzle Fehmi'nin sözlerini çevirdi Müdireye. Müdire ilgisizmiş gibi dinledi. Mariya sesini değiştirdi. Sakin görünmeye çalıştı :

— Bak, sen beni yanlış anladın!

— Neyi yanlış anladım Bayan Mariya?

— Ben tercümanım, Müdirenin dediklerini yapmak zorundayım.

— İyi ya, ona bir diyeceğim yok benim.

Biraz yumuşar gibi oldu hava.

— Hadi pijamalarını çıkar, giyin de gel aşağıya. Formalite nihayet bu.

Merdiven başında bekleyen Yurt Müdürüyle birlikte üst kata çıktı Mariya. Fehmi dalgınca giyindi. Saat sekizi on geçiyordu. Artık kızlar yurduna gidip karısını aşağıdaki telefondan istetemezdi. Sekizden sonra kapanıyordu yurtların kapıları. Giyinip yazıhaneye girdiğinde her şey hazırlanıp bitmişti. Mariya, Almanya yazılı kâğıdı gülümseyerek uzattı.

— Şunun altını imzala...

Fehmi çekingen :

— Az önce yukarıda söyledim. İşlemediğim bir suçun evrakını imzalamayacağım. Bana yazdığınız yazının bir kopyasını verin, Almanca bilen bir arkadaşına okutayım, gerekirse imzalarım beğenmezsem imzalamam.

Mariya yorgun bir şekilde elindeki kâğıdı kalemi masaya bıraktı. Fehmi'nin söylediklerini çevirdi Müdireye. Müdire, sakın olmaya çalışan kinli bir bakışla baktı Fehmi'ye.

ye. Fehmi'nin gözüne masanın üstünde duran Almanca yazılı kâğıdın ikinci paragrafındaki «İlias» kelimesi ilişti. İkinci katta birkaç tane İlias vardı. Hangisiydi? Adı mıydı, soyadı mıydı? Almanca yazışmalarda önce soyadı kullanıldığından, soyadı olması gerekirdi. İş yerindeki Yunanlı İlias olamazdı. Mariya yorgun bir sesle :

— Gidebilirsin, dedi.

Odasına girdiğinde canı sıkındı. Yeniden tatsız kavgalar başlamıştı. Gülsün duyunca üzülecekti. Dişlek Hasan'ın küçük radyosunu kurcalamaya başladı. Kısa dalga Ankara'yı aradı. Kalın sesli bir erkek konuşması üzüm yüklü bir kamyonun uçurumdan aşağı yuvarlandığını, altı kişinin İzmir Devlet Hastanesine kaldırıldığını, sekiz kişinin öldüğünü söyledi. Radyoyu öfkeyle kapadı, yatağına uzandı. «Tüh, senin radyo gibi içine tüküreyim. Ülen, bu kadar mı sahipsiz kaldık buralarda? Yazıklar olsun size!» dedi. Fehmi yattığı yerde uykuya dalarken dışarıda gürültülü bir şekilde yağmur yağıyordu.

Gece yarısı kapı zili çalındı. Fehmi yarı uykulu kapıyı açtı. Kısa boylu zayıf biri heyecanla :

- Hemşerim Türk müsün?
- Evet!
- Hemen giyin....
- Ne olacak?
- Altıncı kattaki altıyüz sekiz nolu odaya gel.
- Peki ne olacak orada?
- Toplantı var yahu!
- Ne toplantısı kardeş?
- O kadarını yukarıda öğrenirsin.

Kısa boylu zayıf Türk işçisi başka katlara da gitti. Fehmi heyecanla, meraklı giyindi. Asansörün düşmesine

bastı, üst katlara çıkan iki sarhoş Yugoslav işçisi, asansörü durdurduğu için Fehmi'ye öfkeli baktılar. Fehmi altıncı kata varınca altıyüz sekiz nolu odanın zilini çaldı. İriyarı, çatık kaşlı, orta boylu, esmer birisi açtı kapıyı. Elindeki listeye baktı, sordu :

— Adın ne kardeş?

— Fehmi!

— Haa! İkinci kattan seçtiğimiz arkadaş. Buyur, hoş geldin! Sen daha yenisin, tanıştırayım arkadaşlarla. Bu Abdullah, buna Küçük Erol derler ama yaptığı işler büyüktür. Bu da Bursalı Erdoğan. Bana da Adanalı Taci derler.

Fehmi odadakilerle el sıkıştı teker teker. Az önce kapısının zilini çalan kısa boylu Türklerle birkaç kişi daha do-luştu odaya. Taci kalın bir sesle :

— Arkadaşlar şimdi tam onüç kişiyiz. Sizi biz üç arkadaş, Küçük Erol'la İstanbullu Erdur, ben katlardan seçerek çağırdık. Çağırmanın nedeni şudur: Biliyorsunuz Yurt Müdiresi, o azgın Macar karısının biz Türk'lere etmediği eziyet yok. Bugün yine altıncı katta bir Türk arkadaşı, yerlere zeytinyağı döküyorsun diye paylamış. Şimdi bugün karısıyla çıktı gitti. Olsaydı size durumu anlatacaktı. Duyduğumuza göre Fehmi arkadaşına da aynı eziyeti yapmış bugün. Bir arkadaşımız merdivenlerden aşağı inerken dinlemiş. Bu kadının hakaretlerine, bu kadının saldırılarına bir son vermek gerek. Ne yapmak gerekiyor? Herkes bu konuda fikrini açıkça söylesin. Yurtlar Müdürlüğünün bu geceki toplantıdan haberi olmayacaktır. Şimdi herkes sırasıyla alçak sesle konuşsun. Sağ taraftaki odada bir Yunanlı var. Rahatsız olursa gidip şikâyet eder.

Küçük Erol :

— Taci abi, önce ben konuşayım mı? dedi.

Taci, yatağının kıyısına ilişti. Küçük Erol ayağa kalktı. Pencere camının altındaki kalorifere dayandı.

— Şimdi arkadaşlar, yapacağımız iş gayet basittir. Bu kart Macar karısının arabası binanın arka tarafında duruyor. Üç arkadaş aramızdan seçilsin, bu akşam arabayı tersyüz edelim. Yarım litre de benzin dökelim, yakalım gitsin!

Üçüncü kattan gelen Pokerci Yılmaz aldı sözü :

— Valla bana kalırsa bu kadını bir güzel dövelim derim. Ama burada olmaz. Mariyay'la birlikte orman kıyılarındaki kahvelere bira içmeye gidiyorlar. İspat edemezler bizim dövdüğümüzü, ne dersiniz?

İstanbulu Erdur, pire gibi zıpladı üst kattaki yataktan aşağıya :

— Benim de bir teklifim var. Bu Macar karısı, erkek delisi biliyoruz. Önceleri bir Türk bununla düşüp kalkmış, şimdi de onun ceremesini biz çekiyoruz. İçimizde en yakışıklı kimse, onunla yakından ilgi kursun.

Odada bulunanların çoğunluğu Bursalı Erdoğan'a baktılar. Güldüler. Erdoğan sıkıldı, kızardı, Erdur :

— Galiba bu işi gönüllü olarak Erdoğan bey kardeşimiz alacaktır. Çok gönüller çalıp gaspettiği için bu konuda uzmandırlar.

Bursalı Erdoğan, yeniden kızarıp bozardı. İstemeyerek söz sırası gelmişti. Birden sinirlenir gibi oldu. Erdur'a baktı :

— Ülen, Erdur keratası, ben dama taşı mıyım oradan oraya sürülecek? Toplu olarak Yurtlar Müdürlüğüne gidip anlatalım herşeyi. Ya da bir dilekçe yazalım, yurttan oturan yüz yirmi üç Türk'ün hepsi imza etsin.

Adanmalı Taci :

— Yok canım, topluca şikâyet para etmez, nasıl köpek köpeği ısırmasa, Alman da Alman'ı cezalandırmak

istemez. Örnekleri çok geçmişte. Sonra biz yabancıyız, onlar buraların sahipleri. Konuyu bu açıdan ele alın biraz.

— Doğru söyledin Taci abi, dedi Erdur.

Küçük Erol :

— Yazılı sözlü, şikâyetlerde hep biz haksız çıkıyoruz.

Taci başını salladı :

— Türkiye'deyken bir Alman hayranlığı vardı, buraya gelince yıkıldı gitti. Enver Paşa'nın Anadolu'ya yaydığı Alman sevgisi ne palavra şeymiş meğer!

Kapının zili çalındı. Herkes birbirinin yüzüne baktı.

Taci :

— Bu bizim Pakistanlı cumartesi geceleri ek bir işe gidiyor.

Uzun boylu, koyu esmer Pakistanlı Abdullah, odadakilerin tümünün elini sıktı. Taci'nin gösterdiği sandalyeye çekinerek oturdu. Taci, şimdiye kadar yapılan konuşmaları bir çırpıda özetledi. Abdullah ellerini dua eder gibi açtı. Odanın tavanına baktı :

— He valla Taci, Alamanın hepsi külli kâfir...

Taci babacanca omuzuna vurdu Abdullah'ın.

— Oldu Abdullah!

Abdullah elektrikli fırına doğru giderken, Taci Fehmi'ye :

— Sıra sizde İzmirli arkadaş!

Fehmi, odanın ortasındaki masaya çevirdi bakışlarını.

— Bana kalırsa dostlar, bir başka çare arıyalım bu işe. Dayak atmak, arabasını yakmak, yeni bir hovarda bulmak, yazılı sözlü şikâyetle bulunmak bu kadını cezalandırmaz. Acıyı biz çekeriz sonra. Birlikte daha yoğun, daha etkin hareket etme olanaklarımız vardır. Bir örnek vereyim, gidip hep birlikte Ig Metal Sendikasına yazılalım. Yakınmalarımızı sendikaya yapalım. Sendikanın avukatları

uğraşsın, böyle çağdışı Nazi artıklarıyla... Maşa varken elimizi ateşte yakmayalım. Sosyal Demokratlar egemen bu sendikalar birliğinde. Sosyal demokratlar, Nazi artıkları sadistlere düşmandırlar, biliyorsunuz. Biz gidip sendikalara yazılırsak, sendikaları karşılarına almak istemezler. Benim işim sendikacılıktı, yurdumda. Ekonomik savaşın faydalarını gördüm. Sınıf bilinci olanlar ancak Nazi artıklarıyla savaşabilir. Bu Nazi artıklarına, onların istedikleri şekilde karşılık vermeyelim. Onların düzeyine düşmemek gerek. Bilmem, arkadaşlar bu konuda neler düşünürlər? Herkesin fikrine saygım var. Önerim şudur : Metall Sendikasına pazartesi den itibaren yazılalım. Ben pazartesi gidip yazılacağım.

Erdur, Erdoğan hayranlıkla baktılar. Fehmi'ye. Etkili konuşması hoşlarına gitmişti. Taci :

— Fehmi arkadaş iyi söyledin, hoş söyledin ya, dört yıldır ben sendikalıyım, bir faydasını görmedim. Sonra sendika yöneticilerinin tümü de Alman. Biz, kısa sürede bu kadından öç almalıyız, dedi.

Fehmi :

— İzin verirsen Taci arkadaş, birkaç çift daha söz etmek istiyorum. Sendikanın yararını görmek, yine üyelerinin elindedir. Bu da sendikalar içinde yapılacak savaşla olur. Kendimizi, kendi arkadaşlarımızı, yönetim kurullarına seçtirmekle olur. İyi Almanca bilen arkadaşlarımızı ne diye sendika temsilcisi olarak görmeyelim? Hiç sinamadık ki bu yolu. Bir sinayalım bakalım, değil mi?

Taci'nin dışında herkes Fehmi'yi doğruladı. Taci güldü.

— Benim bir önerim var.. Şimdi bu kadın bize ikide bir «**kokuşuk Türkler**» diyor. Benim burada üç baş sarımsak var... Bu sarımsağı taneleyelim, eski bir çorap parçasının içinde ezelim, gidip otomobilinin kapısına, oda

ve büro kapılarına da sürelim diyorum. Kokuşuk kimmiş, görsün bakalım! Geçtiği koridora da arpa buğday eker gibi sarımsak serpelim. Ne dersiniz? Sonra sokaktaki kuru köpek boklarından bir ambalaj yapalım postaneden postalayalım kendisine. Türklere hakaret etmenin ne demek olduğunu anlasın. Tamam mı?

— Tamam!

— Vallahi çok güzel!

— İşte bu teklife katılıyorum.

— Ben de yoldan kuru köpek boku toplayayım. Güzelce sarar sarmalar, postaneden postalarım.

Gülüştüler.

Pakistanlı Abdullah çayları getirmişti. Sarımsak sürülmesi köpek boku postalanması işinde anlaştılar. Bursalı Erdoğan uyuklamaya başlamıştı oturduğu yerde. Erdur, yalancıkıktan esnedi. Küçük Erol güldü.

— Taci abimiz, çay için teşekkürler. Artık gidip yatalım.

Taci dalgın :

— Eh gidersiniz, yarın nasıl olsa pazar. İş yok, yatarsınız öğleye kadar.

Fehmi ayağa kalktı, Taci'ye elni uzattı :

— Gidelim Taci, benim hanım sabahleyin buraya damlar. Biraz uyuyalım.

Kapıdan çıkarken Pakistanlı Abdullah tümünün elini sıktı. Erdur'la Bursalı Erdoğan'a sarılıp öptü.

— Güle güle, Allah emanet! Valla Alman hepsi, külli kâfir... Gördüm kantinde domuz yedi hepsi. Külli kâfir, pislik yedi. Ben gördü, günaha girdi.

Gülüştüler.

Fehmi sabahleyin uyandığında ortalık günlük güneşlikti. Bir iki gerindi. Kilisenin çanı iki kez üst üste vurdu. Yandaki banyoya girdi. Traş oldu, az sonra kilisenin çanı dokuz kez üst üste vurdu. Saatini ayarladı, dokuzdu. Daha Kadınlar Yurdunun açılmasına bir saat vardı. Saat ondan önce telefon edip hiç kimseyi çağıramazdı. Erkekler Yurdu da öyleydi. Bu bürolarda yaşlı Naziler görevliydi çoğunlukla. Sert, kuru, dik, aksınlı, söz dinlemez, kurallara körü körüne bağlı insanlardı. Hiç mi hiç hoşgörüleriyoktu. Yabancılarla karşı çok haşın davranıyorlardı. Kendilerinden başka herkesi Yahudi gibi görmeye alışmışlardı. Çay kahve ısmarlamak, birbirlerine konukluğa gitmek, görev başındayken hâl hatır sormak yasaktı.

Fehmi, tıraşını bitirince kilisenin çanı üç kez vurdu. Saat dokuz kırkbeşti. Oda kapısını kilitledi. Merdivenlerden aşağı birinci kata indiğinde sarımsak kokusu sarımsıktı ortalığı. Burnunu eliyle kapatıp çıktı yurttan. Elini kokladı birkaç kez, sarımsak kokuyordu. Güldü. Adanalı Tacı, İstanbullu Erdur, gece uyumamışlar, sarımsak sürmüşlerdi her yere. Türklere «kokuşuk Türkler» diyen yönetici kadına dersini vermişlerdi.

Gising istasyonu önündeki büfeden biralarını içen Türklere biri Fehmi'ye el etti. Fehmi, merakla yanaştı.

— Günaydın!

— Günaydın, ben seni tanıdım kardaş!

Fehmi, gülmeye çalıştı.

— Ya, öyle mi?

Birasını yudumladı. Ayakta sallanıyordu. Bütün gece uyumamış olmalı ki, ikide bir gözlerini kırıp duruyordu.

— Gel kardaş sen de bir birimizi iç.

Fehmi sakın bir sesle :

— Yok, teşekkür ederim, ben alkol sigara kullanmam, dedi.

— Niye?

— Hiç işte!

— Sen erkek değil misin?

— İyi ama midemdeki ülser, erkeklik bırakmadı bende.

— Sen bir numaralı binada çalışıyorsun, değil mi?

— Evet, demek sen de bizim fabrikadasın?

— Transportta çalışıyorum, şoförüm. Gelip geçerken seni görüyorum. Adın ne kardaş?

— Fehmi!

Sallanarak elini uzattı Fehmi'ye.

— Benimki de Maymun Mehmet .

— Tanıştığımıza çok sevindim ama, bundan sonra ben sana Mehmet bey kardaşım diyeceğim. İnsanları hayvanlara benzetmek istemem.

— Bana öyle diyorlar abicim!

— Desinler, sen insansın her şeyden önce. Haydi eyvallah! Ben erkekler yurdunda kalıyorum. Ara sıra konuk gel bize, çay kahve içelim, olur mu?

— Güle güle kardaş, benim insan olduğumu ilk kez sen söyledin. İnsanmışım. Bir daha Maymun Mehmet diye kim çağırırsa çenesini dağıtacağım. Hık! Güle güle kardaş.

İriyarı bir Alman Mehmet'i arkasından iteledi. Bağırıp çağırdı gişenin önünü kapatıyor diye. Hakaret görünce ayılır gibi oldu Mehmet. Elindeki boşalmak üzere olan bardağını bir dikişte boşalttı. Boş şişeyi Alman'ın kafasına vurmak istedi ama yapamadı, şişeyi ıslak otların üstüne fırlattı. Sallanarak yürüdü gitti.

Fehmi karısını kadınlar yurdunun telefonundan çağırdı. Bekleme salonunda iki Yugoslav çift öpüşüp duruyorlardı.

Az sonra Gülsüm elindeki oda anahtarıyla çıktı geldi. Hemen yanına oturdu Fehmi'nin. Fehmi Gülsüm'ün ellerini okşadı;

— Hani dün gelecektin de birlikte çıkacaktık?

Gülsüm nazlı, titrek;

— Bekledin mi beni?

— Heyecanla bekledim.

— Bir panzer çetesi türedi yurdun kapısının önünde. Kızları zorla arabalara bindirip ormana götürüyorlar. Dört beş kişi, götürülen kızın ırzına geçtikten sonra cırlçıplak ormanda bırakıyorlarmış. Dün akşam üstü senden ayrıldıktan sonraydı, birini daha kaçırmışlar ormana. Tüm Alman gazeteleri yazmış bu sabah. Birkaç gün sonra da Türk gazeteleri yazar, okuruz...

Fehmi sinirlendi. Elini masaya vurdu.

— Peki ama neymiş kızların suçu?

— Kızlar Amerikan kışlarına girip Amerikan askerleriyle dans ediyor, eğleniyor diye dayanamıyorlarmış... Hiç kimse sokağa çıkamaz oldu. Yüzlerce kadın sabahı zor ettik. Belki de kadınlar yurdunu basarlar diye korktuk. Dün akşam saat on ikiden sonra, insan etine, kanına alıştırılmış iki kurt köpeği salıverdiler bahçeye, girerlerse parçalasınlar diye. Herkese de söylediler gündüzden, saat on ikiden sonra bahçeye çıkmayın diye. Odalara hoparlörle bildirdiler. Bir sinirlerim bozuldu Fehmi, hiç sormalı.

Gülsüm başını masaya dayayıp ağlamaya başladı. Fehmi mendilini çıkardı, kurulamaya çalıştı Gülsüm'ün göz yaşlarını. Kadın, sevgiyle baktı Fehmi'ye.

— Bu mendil kirlendi, ben sana yenisini yıkayıp ütülerim, yukarıda. Az sonra çıkar, alır gelirim. Sonra ne

oldu biliyor musun?

— Ne oldu Gülsüm?

— Hani Tireli bir kızcağız vardı ya, Meryem!

— Evet?

— İşte o güzel kız, hoparlörle durum ilan edilirken uyuyormuş. Hiçbir şeyden haberi yokmuş. Bilmiyormuş saat on ikiden sonra bahçeye Panzer Çetesi yüzünden kurt köpeklerinin salınacağını. Uykusunu aldıktan sonra saat bir mi iki mi bilmiyorum, odadaki çöp kutusunu bahçedeki çöp kazanlarına dökmek için inince kurtlardan biri parçalamış kızı, bir süre alamamışlar canavarın elinden. Şimdi Perlach Hastanesinde yatıyormuş kızcağız. Durumu ağırılmış çok...

Elleriyle yüzünü kapatıp yeniden ağlamaya başladı Gülsüm. Fehmi de ağlamaklı oldu.

— Neyse, git giyin şimdi, eğer yasak değilse, yukarıya çıkabilirsen; pembe, beyaz, mavi çizgili entarini giyin. Tırnaklarını, dudaklarını, kirpiklerini, gözkapaklarını dileğin gibi boya... Tam bir saat süslenme payı sana. Hastaneye gideriz, bir de sinamaya... Koca günü gezip tozarak birlikte harcarız, olur biter... Güzel bir Çek filmi oynuyor. Çocuklar için ama, büyükler de görmeli bu filmi. Sinemadan çıktıktan sonra dönüp yatarız. Sabahleyin saat beşte de tıpış tıpış yola koyuluruz. Yirmi beş milyon Alman da bizim gibi işe gidecek. Katlanacağız bir süre daha.

Gülsüm, eğilip kocasını öptü. Öperken, Fehmi alt dudaklarını usulca ısırıp Gülsüm'ün. Gülsüm canı yanmış gibi yaptı, elindeki anahtarın zinciriyle vurdu Fehmi'nin elinin üstüne. Bekleme salonunun kapısından çıkarken göz kırptı Fehmi'ye. Fehmi görmezlikten geldi. İki Yugoslav çifti, Fehmi'yle Gülsüm'ün kavga etmediklerini, başka nedenlerle Gülsüm'ün ağladığını görünce sevindiler; yasak

olmasına rağmen Yugoslav kadınların odalarından gizlice indirdikleri yemek kaplarını açtılar, gülüşerek yemek yemeye başladılar. Yüksek sesle konuşan Yugoslav erkekleri, kısa sürede bitirdi yemekleri. Uzun boylu, iri yarı Yugoslav erkeği cebinden çıkardığı çakıyla, tahta masanın kıyısına bir kalp resmi çizmeye koyuldu. Önde oturan çift, kapıya doğru yürürken diğerleri de yürüdüler. Arkada kalan Yugoslav kadını Fehmi'ye göz kırptı. Fehmi gözlerini kaçırdı. Bahçeye baktı. Sinirlendi, mırıldandı : «Haspa görüyorsun ki sahiptiyiz. Göz kırpmak da ne oluyor? Arslan gibi delikanlı yanındaki daha ne istiyorsun? Dilimi bilmezsin, dilini bilmem!» dedi. Ayağa kalktı. Duvardaki küçük Alman kentlerini gösteren renkli fotoğraflara baktı. Yerine oturdu. Cebinden anahtarlığını çıkardı, zincirini sallamaya başladı. Birden, öteden bağırarak birinin sesiyle irkildi :

«— Ulan ben senin metresin miyim alçak karı? Şimdi seni üfelerim ayağımın altında. Çabuk in aşağıya. Çabuk ol on dakika sana müsade... Anladın mı? Kızdırma adamın kafasını... Bana adıyla sanıyla, Tophaneli berber Deli Halit derler. Öldük mü ulan?»

Bir tokat sesi duyuldu. Ağlayan bir kadın uzaklaştı. Konuk bekleme salonuna az sonra zayıf, çelimsiz, sarkık bıyıklı, gözlerinin akı sarıya dönmüş, papuçlarının arkasını yatırmış, orta boylu, elinde tespihiyle biri girdi. Fehmi'yi tepeden tırnağa süzdü. Kapiya yakın masalardan birine oturdu. Sigara paketini masanın üstüne fırlattı. İki sigara çıkarıp, ek yerlerini tükürükledi. Sigara kâğıtlarını ekledi birbirine, iki kâğıdın tükürükle yapışan yerlerinin üstünden usulca bastırdı parmağıyla. Sol ayağındaki çorabın içine sakladığı fındık iriliğindeki esrarı avucunun içinde ufaladı. Sigaradan çıkan tütünleri eklediği kâğıdın üstüne yaydı. Açık kahverengi esrar parçalarını titizlikle

yerleştirdi tütünün üstüne. Kalınca sigarayı, yukarıdan aşağıya inceler şekilde sardı. Ceketinin iç cebinden çıkardığı takımına yerleştirdi sigarayı. Kibriti yaktı, iki solukta yarıladi sigarayı. Esrarın kokusu. Fehmi'nin burnuna kadar geldi. Tophaneli berber Deli Halit, üçüncü kez esrarlı sigarasını çekerken Fehmi'ye baygınca baktı :

— Hemşerim, Türk müsün?

Fehmi, başını sallayarak Türk olmadığını söyledi. Fehmi, karısını dövüp esrar içenlerden tiksiniyordu oldum bittim. Esrarıcılar, kumarcılar fazla bireyci olurlardı. Çevre kendilerini hiç mi hiç ilgilendirmezdi. Hep kendileriyle uğraştıklarından, toplum sorunlarıyla ilgilenemezler, ne olup bittiğini de bilmezlerdi. Üstelik kendilerine de hayırları olmazdı...

Fehmi bir ara üzüldü Türk olduğunu söylemediğine.. Esrarlı sigarası biten Berber Halit başını masaya dayamış, uyumaya çalışıyordu. Bir ara başı kaydı, uyandı. Ağzından akan suyu elinin tersiyle sildi. Berber Halit mırıldanırken, Gülsüm girdi salona. Berber Halit, gözleri yumuk baktı Gülsüm'e.

— Abla kusura bakma! Dalgadayım şimdi.

Gülsüm, korktu. Fehmi'nin istediği biçimde süslenmişti. Gidip Fehmi'nin yanına oturdu. Uyuklamaya çalışan Berber Halit'i göstererek sordu :

— Ne olmuş bu adama Fehmi, hasta mı acaba?

— Yok, hasta değil, esrarkeş!

— Aaa!.. Yasak ayol!

— Yasak ama içiyorlar işte!

— Bana ne diye abla dedi peki?

— Onlar her kadına abla derler.

Gülsüm güldü:

— İyi be, abla da olduk. Dalgadaymış, ne demek o?

— Baş sağa sola dönüyor ya zehirden, onların de-

yimi, dalga demekmiş.

Birden dikleşti Berber Halit, iki elini masaya koydu, bağırdı :

— Anam avradım olsun, seni memleket menfaatına temizlerim! Cızlamı çekersin tahtalı köye, anladın mı? Bizze madik atmak var mı ulan? Zulandaki malları bilmiyor muyuz? Biz keriz miyiz Allahın şasosu..

Başı öne düştü, yeniden uyuklamaya başladı. Fehmi, Gülsüm'ün elinden tuttu, bahçeye çıktılar. Gülsüm merakla sordu :

— Fehmi, az önce ne konuştu o esrarkeş? Hiçbir şey anlamadım. Temizleme, cızlam, tahtalı köy, madik, zula, keriz, şaşo... ne demek bunlar?

— Bunlar argoda kullanılan sözler Gülsüm.

Gülsüm, tramvay durağında sarıldı öptü kocasını. Fehmi'nin dudakları kan yalamış köpeğinkine döndü. Gülsüm, kâğıt mendille sildi Fehmi'nin dudaklarını. Dediğini, isteğini yaptığından mutluydu. Çantasından çıkardığı el aynasına baktı. Dudaklarının boyasını yeniledi. Yedi numaralı tramvay tam önlerinde durdu. Fehmi'nin elini bırakmayan Gülsüm tramvaya önden bindi; Fehmi'nin öfkeli yüzüne göz ucuyla baktı. Yavaş bir sesle:

— Niye kızırıyorsun Fehmi? deyip kocasına sokuldu.

— Kızımıyorum ama, bazen çocuklaşıyorsun. Evleneli yedi yıl oldu. İki de oğlumuz var.. Çocuklar gibi elimi de bırakmıyorsun..

— Şimdi moda, kadınlar erkeklerinin elinden tutuyorlar. Erkek kadının elini bırakmazsa, kadına güven vermiş olur. Benim hoşuma gidiyor senin elinden tutmak.. İstersen başka kadınlara ver ellerini.. Sen zaten beni sevmiyorsun.

— Yahu, yine nereden çıkardın seni sevmediğimi?

— Sevseydin dün gece gelir alırdın beni yurttan..

— Sen bana gelecektin ,öyle konuşmadık mı?

— Gelemedim işte, Panzer çetesi korkusundan.

— İyi ya, ne bileyim? Buluştuk işte. Hem sonra şimdi bakmaya gittiğimiz Meryem'i ben bir kez gördüm uzak-tan. Seninle dört numaralı atelyeye giriyordu fabrikada. Neyin nesi, biraz daha bilgi sahibi olmak istiyorum. Niye kızın üstüne düşünüyorsun bu kadar?

— Ooo! Senin hiçbir şeyden haberin yok..

— Ne haberiymiş bu? Söylemedin ki!.

— Ben Meryem'i kardeşime alacağım.

— Hoppala! Bu da nereden çıktı?

— Nereden olacak, kıza söyledim bile.

— Ne dedi?

— Ne diyecek? Kızarıp bozardı, utandı, sıkıldı, kekeledi. Bu durum genç kızlarda «evet» anlamına gelir.

— Yahu, böyle önyargılı olma. Bakalım kıızı kardeşin beğenecek mi?

— Bal gibi beğenecek!..

— Fakülteyi bir bitirsin hele.

— Ooo!. Fakülteyi bitirinceye kadar, kapıverirler Meryem'i.

— Cın cın hamam - kubbesi tamam - Bir gelin aldım- Kocasını imam!..

— Rica ederim, alay etme Fehmi..

— Senin dediğin gibi olsun Gülsüm..

Gülsüm birden heyecanlandı. Konuyu değiştirdi:

— Fehmi!

— Ne var?

— Çocuklarımı çok özledim ben..

Fehmi yanıtlamadı. Ne diyeceğini bilemez gibiydi.

— Niye konuşmuyorsun, sen özlemedin mi yoksa?

— Özledim!

— Ben bir ay sonra izine ayrılacağım. Sen de izin al, birlikte gidelim.

— Ben bu yıl memlekete gitmek istemiyorum. Dünya kadar borcumuz var. Sen git, gör çocuklarımızı. İstersen kal, onların yanında.. Çalışır çabalar ben bakarım size.. Ne dersin?

Tramvay kentin ortasında durdu. İnip Perlach Hastanesi'ne giden otobüse bindiler. Otobüs hincahınc doluydu. Ayakta, bilet otomatının direğine yaslandı Fehmi. Gülsüm'ü de pencere camına dayadı. Gülsüm alnına dökülen saçlarını geriye doğru toplarken :

— Seni buralarda yalnız bırakıp gidemem Fehmi! dedi.

— Neden?

— Neden olacak, anca beraber kanca beraber. Bir yığın orospu var ortalıkta.. Borçlarımızı ödeyeceğiz. Başımızı sokacak bir ev aldık mı, birlikte döneriz Türkiyemize.

Perlach Hastanesi durağında inerken otobüs bekleyenler inenlerden iki kat fazlaydı. Çiçekçiye yanaştı Fehmi, kırmızı beyaz karanfillerden bir demet sardırdı.

Meryem'in yattığı odaya girdiler usulca. Meryem, soluk bir yüzle, iğnelerin de etkisiyle yarı uyanıktı. Gülsüm'le Fehmi'yi görünce doğrulmak istedi. Gülsüm koştu öptü Meryem'i.

— Geçmiş olsun Meryem, nasılsın kızım? Rahatsız olma, yat hadi, biz geldik diye doğrulmana gerek yok... Nasıl oldun bakalım?

Meryem, kısık bir sesle:

— Teşekkür ederim, iyiyim, dedi, başını yastığa bıraktı.

Fehmi pencereye sıralı boş çiçek vazolarından birini aldı. Odadan çıktı. Dışarıdaki musluklardan su doldurup geldi. Karanfilleri ıslatıp baş ucuna koydu Meryem'in.

Meryem'in yüzü kızardı. Gülerken iki yanağındaki çukurlar irileşti.

Gülsüm bir şeyler fısıldadı Meryem'in kulağına. Meryem, başını çevirdi duvardan tarafa. Gülsüm, önceden hazırladığı para zarfını yastığının altına sokuşturdu. Meryem :

— Ayy! Niye zahmet ettiniz? Ne gereği vardı? diye mırıldandı.

Gülsüm, siyah saçlarını okşadı Meryem'in.

— Ne zahmeti? Bütün gece uyuyamadım. Haydi geçmiş olsun. Canavar o kadar sarsmamış seni. Ucuz atlatmışsın. Nasıl oldu, anlatsana...

— Öteki kurt köpeğine naylon kovayı fırlattım... Kovaya yokuş aşağı yuvarlanırken, köpek arkasından koştu.. Bana saldıranın da kemerimden yakalamak isteyen bir hali vardı. Karın adalelerimi patlatmış. Demek öyle eğitilmişler köpeği... Şimdi iyiceyim...

— Meryem, kızım! Yurttan, kentten bir isteğin olursa çekinmeden bana söyleyebilirsin.

— Çok teşekkür ederim Gülsüm abla! Ne isteğim olacak? Bir anacığım var yeryüzünde.. Ona mektup yazıp da duyurmasınlar durumumu.. Benim iki üç gün sonra verecekleri para kâğıdını alıp buraya postalar mısın? On beş yirmi günden önce çıkamam buradan. Anama para postalanacak, onu da sizden rica edeceğim.

Gülsüm yeniden saçlarını okşadı Meryem'in.

— Sen hiç merak etme, biz para kâğıdını da getiririz, parayı da postalarız anacığına.

— Ah, çok teşekkür ederim!

— Bir şey değil.

— İzninie biz gidelim artık. Yolumuz uzun. Geç kalmayalım. Hoşça kalasın kızım!

Hastane kapısından çıkarken Gülsüm sordu:

— Çok güzel kız, değil mi Fehmi?

— Benim güzellik ölçülerim değişiktir, biliyorsun..

— Biliyoruz, güzellik içtedir.

— Anam derdi ki güzellik ekmeğe sürülüp de yenilmez.

— Hay o kayınavideciğim neler de bilirmiş meğer.. Fehmi saatine baktı.

— Ohhooo, saat beşi geçiyor. Öğlenle akşamı birbirine karıştırdık. Sinema saat altıda başlıyor. Yetişiriz.

Yürüdüler bir durak aşağıya. Açık duran koca kapılı kahveden içeri girdiler. Bira içen birkaç yaşlı Alman kadınının başka kimsecikler yoktu ortalıkta. Hava günlük güneşlik olduğundan, Almanlar Isar akarsuyu kıyısına, göllere, parklara gitmişlerdi. Temiz giyimli garson kıza iki yarım tavukla iki bira söyledi. Fehmi. Kızın yürüyüşüne takıldı gitti gözleri. Az sonra tavukla biralar geldi masaya. Fehmi iyice susamıştı. İki dikişte içti birasını. Garson kız koştu, doldurup getirdi bir daha. Fehmi ikinci birayı yarılınca, Gülsüm:

— Ben bu biranın tümünü içemeyeceğim birazını sen al...

— Yok, tümünü içeceksin.

«— Yaa?» dedi Gülsüm, göz kırptı. Başı dönmeye başladı. İkinci birayı bitirmekte olan Fehmi'ye:

— Bana bak. İş yerinde bir Yugoslav kadın göz ediyormuş sana. Bak, o orospuya yüz vereyim filan deme-yesin, e mi?

— Anladım...

— Benim her yerde gözüm kulağım vardır.

— Saçmalamaya başlama Gülsüm. Şu birayı bitirin-

ce hemen kalkıyoruz.

Bir dikişte bitirdi yarım kalan birasını Fehmi. Hesabı ödedi. Usulca sallanmakta olan Gülsüm'ün koluna girdi. Gülsüm kahvenin merdivenlerini inerken sendeledi. Fehmi, sarıldı indirdi yavaşça. Gülsüm :

— Ben sinemaya değil, pansiyona gitmek istiyorum.

— Öyle konuştuk ya gündüzden, hani sinemaya gidecektik?

— Pansiyona gidip seninle yatmak istiyorum!

Fehmi, başını salladı.

— Pasaport filan yok yanımda.

Gülsüm el çantasını açtı, pasaportunu gösterdi.

— Ben aldım yanıma pasaportumu! dedi.

Fehmi güldü. Kahvenin karşısındaki pansiyona doğru yürüdüler.

Warngauer Caddesindeki fabrikanın erkekler yurdunda, Yurtlar Müdürü, yardımcıları sarımsak olayıyla ilgili olarak televizyon salonunda bir toplantı düzenlediler. Yurt Müdüresinin kapısına, geçtiği koridora, arabasının kapılarına sarımsak sürülmesi olayının vahşetini anlatırken Yurtlar Müdürü, bir es-es subayının sertliğini taşıyordu. Parmağını sallayarak toplantıda konuşmasını uzatan Yurtlar Müdürünü protesto amacıyla, önce İtalyanlar, Türkler, İspanyollar salonu terk ettiler. Hiçbir işçi kalkıp da tek söz etmedi. Adanalı Tacî'yle, İstanbullu Erdur, Türkler arasında günün kahramanı oldular. Münih'te çalışan diğer Türkler arasında olay kısa zamanda yayıldı.

Yurt Müdüresinin suçluyu bulacağım diye giderek sertleşmesi, olayların artmasına neden oldu. Sokak kapı-

sının alt camı bir gece tekmeyle kırıldı. Asansörün kapısına, koridorların duvarlarına «Yurt Müdüresine, tercüman Mariya'ya ölüm» sözleri Türkçe yazıldıktan sonra bu işi Türklerin yaptığı meydana çıktı. Beşer onar, Türkleri başka yurtlara dağıtmaya başladılar. Ama Türkler gittikten sonra olaylar durmadı.

Yunanlılar, İtalyanlar da kendi dillerinde duvarlara, her yere yazı yazmaya başladılar.

Tercüman Kudret, Fehmi'nin atelyesine koşarak geldi. Fehmi'nin kolundan tutup bir kıyıya çekti.

— Ellerini yıka da altıncı kattaki yemek salonuna gel.

Tercüman Kudret altıncı kata asansörle çıkarken, Fehmi, çatpat isteğini anlattı postabaşı Peter'e. Peter, sevgiyle elindeki eldivenin tekini Fehmi'nin omuzuna vurdu. Git, dedi. Fehmi helâdan dönen Ali Rıza'ya göz etti. Asansörün dibindeki musluktan elini yüzünü yıkadı. Asansör bahçe kapısından makina parçaları yüklüyordu. Merdivenlerden koşarak çıktı. Tercüman Kudret önemli bir iş için gelmiş olmalıydı. Soluk soluğa, elini uzattı Kudret'e.

— Merhaba Kudret, hoş geldin.

— Hoş bulduk.

Otomattan iki kahve alan Fehmi, Kudret'in karşısına oturdu. Heyecanla :

— Hayır ola?

— Hayır, sana yurtlar müdürlüğünden aile yurdu aldım.

Fehmi, eğildi Kudret'i öptü. Hemen Gülsüm'e gidip anlatmak isteği geçti içinden. Ama mavi kirli iş giysisiyle, mikroskop yapan atelyeye sokmazlardı.

— Yalnız, verecekleri oda buraya beş kilometre ötede.

— Ah, nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum.

— Teşekkürü gerek yok Fehmi..

Yarım sigarasını külablasına bastırdı. Kudret.

— Seni beğendim. Açık sözlü olduğundan, kardeşim kadar sevdim seni. Belki yurtlar müdürü bugün çağırır seni de, eşini de. Yeni odanın sözleşmesini imzalatmak için. Belki de yarın çağırırlar, belli olmaz...

Ayağa kalktı Kudret, elini uzattı :

— Ben gidiyorum, hoşça kal. Bu pazar bekleyeyim mi seni? Benim oraya gelecek misin?

Fehmi de ayağa kalktı. Saygılı :

— Belki bu pazar ev taşırız. Öteki pazara buluşalım. Belki de Gülsüm seni yemeğe çağırır. Durumunu bilmediğim için bir şey diyemiyorum. Telefonla ararım seni.

Boş iki kahve kabını çöp sepetine attı Fehmi. Sigara tablasındaki üç sigara izmaritini de silkeledi. Saat ona bir vardı. Bir dakika sonra yemek molası verilecekti. Bir dakika için aşağıya inmeye üşendi. Yarım saatlik yemek paydosunu, bir ikinci kahve içerek geçirmeyi düşündü. Paydos zili çalınca yemek salonu ağzına kadar dolmaya başladı. Kendi katında çalışanlar, özellikle tezgâhlarının başında yemeklerini yiyorlar yukarı kata çıkmaya üşeniyorlardı. Dördüncü beşinci kattan gelen, Yunan, Yugoslav, İtalyan kadınları her biri kendi dilinde konuşuyor, bir cür-cunadır gidiyordu.

Fehmi'nin canı yemek istemiyordu sevinçten. Yumurta, patates kaynatıp işyerine getirmekten bıkip usanmıştı. Bir türlü de alışamamıştı, sabahları satılan Alman yiyeceklerine. Peynir, salam, ekmek dilimi, bira, coca-cola,

sütten başka bir şey de satılmıyordu el arabalarında. Sıcak bir tarhana çorbasının özlemini duyuyordu günlerdir. Konyalı terzi Rıza merakla girdi yemek salonuna.

— Yahu Fehmi nerede kaldın? diye sordu.

— Paydos oluverdi, inmek istemedim aşağıya.. İnsan sevinince açlığını da unutuyor. Gel karşıma otur.

Terzi Rıza merakla göz kırptı :

— Hayrola?

— Ev vereceklermiş bize..

— İyi, iyi sevindim. Nereden vereceklermiş?

— Unterhaching denilen bir köyden.

— Yandın, sakın hiç gitme oralara, başka yerden iste evi.

— Neden?

— Bir kere evini kiraya veren o yaşlı Alman röntgen-ciymiş.. Gece çam ağaçlarına çıkıp odaları gözetliyormuş. Bizim Konyalı bir hısım o evden kavga ederek ayrıldı. O evdeki Türklerden birkaçı adamı pataklamışlar ama, köpek nasıl kuyruk sallamaktan vazgeçmezse, adam da odaları gözetlemekten vazgeçmiyormuş.

— Kardeşim Rıza, haber ajansı gibisin!.

Fehmi'yle Rıza asansöre doğru yürüdüler. Asansör, alt katlardan birinde durdu. İnenler, binenler oldu. Altıncı katın ışığı yandı. Asansör durdu. Kimsecikler yoktu koca asansörde. Krom tozu eleme atelyesine girdiler.

Krom tozlarını pişiren elektrikli fırınların alt başından orta boylu, şakakları kırçıl biri Rıza'yla Fehmi'yi gözetler gibi baktı. Fırınlara yeni bir Türk işçisi almışlardı. Kuzey Almanya'daki otomobil fabrikalarından birinden gelmişti. Krom tozu atelyesinde çalışmak için birkaç kez ustabaşıya rica etmişti. Ustabaşının gözü tutmamıştı. Fırınlarda çalışmasının daha doğru olacağını söylemişti.

Adapazarlı Kemal, birkaç kez krom tozu eleyen atelyeye girip çıkmış, çalışan makinelerden anlıyormuş gibi pozlar takınmıştı Ali Rıza'yla Fehmi'ye. İki elini arkasına bağlamış, atelyede bir baştan bir başa dolaşmıştı. Birkaç gün önce, Mayer'e de ters ters bakmıştı. Ama Mayer al-dırmamıştı.

Fırınlara üç vardiya çalışıyordu. Fırınlara içi 1200 derecelik bembeyaz alevdi. Televizyon, radyo, buzdolabı, çamaşır makinesi, ütü, elektrik süpürgesi, elektronik beyin, hesap makineleri, ses alma gereçleri, otomatik telefon, telgraf gereçleri, uçak motorlarının küçük parçaları bu fırınlarda pişiyor, paketlenip gerekli yerlere gönderiliyordu. Fırın çevresi yaz kış kırk-elli derece sıcaklıktaydı. Almanlar bu sıcakta çalışmıyorlardı. Yaşlı Alman işçileri kalp çarpıntısından ölüyorlardı. Çalışan genç Alman işçilerinin hemen hemen hepsi alkolikti. Sekiz saatlik iş süresince birer kasa bira içiyorlardı ve yaptıkları işlerin çoğunluğu bozuk çıkıyordu. Sıralanacak küçük makina parçalarını ya yanlış sıralıyorlar ya da üstlerini fayans kapaklarla örtmeyi unutuyorlardı. Otomatik, elektrikli kanallar içindeki parçalar fırına girince üstleri örtülmediğinden birbirine yapışıyor, eriyordu. Yaşlı ve genç Alman işçileri iş hataları yüzünden sık sık kavga ediyorlardı. İşyeri disiplinini zedeleniyor, istenilen işler süresinde yetiştirilemiyor-du.

Bu yüzden fabrika yönetimi sığağa dayanıklı Türk, Yunan, İtalyan işçilerini çalıştırmakta fayda buluyordu. Türklerin büyük çoğunluğu Güney Anadolu'dan, Ege'den gelmişti fırınlara. İtalyanlardan iki Sicilyalı uzun yıllardır çalışıyordu bu fırınlarda. Yunanlılar da Yunanistan'ın en sıcak yerlerinden geldiklerinden ayda otuz gün üç vardiya çalışabiliyorlardı. Cumartesi, Pazar da çalışma zorunlulu-

ğu vardı fırınlarda. Bu hızlı çark durmuyordu.

Adapazarlı Kemal, ayak uyduramıyordu diğer işçilere. Hem, yaşı geçkindi. Sıcağa dayanamıyordu. İki de bir yakasını, göğsünü açıyor, ahlıyor, pufluyordu. İş giysisinin tüm düğmelerini çözmesi göğüs kıllarının görünmesine neden oluyor, ileride preslerde çalışan kadınlar Kemal'e bakıp gülüyorlardı. Alay edildiğinin ayırımına varmayan Kemal, dilediği şekilde hareket etmek, mavi iş giysisini çıkarıp atletle çalışmak istiyordu. İşyeri yönetmeliğine göre yardımcı işçiler mavi iş giysisi giyecekler, burunları çelikli papuçlardan başkasını giyemeyeceklerdi. Giyim kuşamındaki en küçük bir savsaklamadan dolayı, iş kazalarından dolayı beş fenig bile kaza parası alamıyordu işçiler. Geçmişteki örneklerini sıralayıp duruyordu eskiler. Usta işçiler, kültürendeki mantoları, postabaşılar beyaza yakın bir renkteki mantolarını, ustabaşılar ve mühendisler de beyaz naylon önlüklerini günlük giysilerinin üstüne takmış olarak işyerinde gezinebilirlerdi. İş yeri giyim yönetmeliğine ayırımında olmadan karşı çıkan Adapazarlı Kemal'i fabrikanın yeni genç müdürü bağırarak yanına çağırırdı. Bu bağırma üzerine tüm atelye ayağa kalktı. Altı makine, sekiz elektrik mühendisi, ondan fazla ustabaşı, teftiş edileceklermiş gibi sıraya dizildiler. Bağırıyor çağırıyordu genç fabrika müdürü. Eliyle Adapazarlı Kemal'i gösterdi. Ustabaşı, fabrika müdürü gittikten sonra Adapazarlı Kemal'i yazıhanesine çağırırdı. Fırınlara şefinin Kemal'i istemediğini belirtti. Kemal yüzünden, fabrika müdüründen azar işittiğini belirtti. Kafasının ön görünüşü besili ev domuzlarını andıran ustabaşı, sağ elinin iki parmağını sallayarak Kemal'i azarlardı. Kemal sıcağa dayanamadığını söyledi. Burada askerlik mi yapıyoruz dedi, tercümana. Askerliğini yirmi yıl önce Türkiye'de yaptığını söyledi.

Krom tozu eleme atelyesinin postabaşısı Peter, elinde preslerin akkort kâğıtlarıyla yazıhaneye girdi. Elektronik beyine verilecek kâğıtları yeniden kontrol etti. İşçilerin aylık kazançları bu kâğıtlara göre hesaplanacaktı. İstemeyerek söze karıştı. Kemal'in kafadan sakat olduğunu söyledi. «Türkiye'den gelirken onca doktorun önünden geçerken nasıl sağlam raporu almış?» dedi. İki yazıcı kadın gülmeye başladılar. Tercüman Alman asıllı Metzeler, uzun yıllar İstanbul'da bulunduğu için Türkleri biraz tanıyor.

İki yazıcı kadının gülme nedenini başka türlü çevirdi Kemal'e. Ustabaşı Peter'e bir şeyler fısıldadı. Peter sarı bir yüzle, iki vardiya çalıştırdığını, işinin düzenini Kemal'in bozacağını, Kemal'in müfettiş pozlarında atelyesine birkaç kez geldiğini, bu durumdan diğer işçilerin sinirlendiğini, iş yerinin elektrikli bir havaya büründüğünü söyledi.

Ustabaşı, Kemal'i sevmiştir. Kemal'in yukarı çekik kara kaşları, şakaklarına beyaz düşmüş saçları vardı. Sallanarak yürümesi de hoşuna gitmişti.

Hemen krom tozu eleme atelyesinde işe başladı. Kemal. İlk iş olarak Mayer'in makineden çıkardığı krom macunlarını, sac sandıklar içinde yukarı kattaki preslere, el arabasıyla taşıyacaktı.

Birkaç gün Mayer'e yardım edecek, daha sonra pislenen eleklerin yıkanmasını, yerlerine yenilerinin takılmasını öğrenecekti. Çöp kovasının, yerlere dökülen krom parçalarının temizlenmesini yapacaktı. İki büyük makinenin ağızına naylon torbaları geçirip suyu alınmış krom tozlarını doldurduktan sonra, ağızlarını sicimlerle bağlayıp tahta sandıklara yerleştirecek, Fehmi'yle birlikte ambara taşıyacaklardı. En son olarak da krom tozlarının içinde ne

kadar su olduğunu ölçen aletle krom tozlarının su miktarlarını birlikte ölçeceklerdi. Beyaz kâğıtlara, suyunu, kaç kilo olduğunu, cinsini, hangi vardiyada yapıldığını, saat kaçta yapıldığını, kaç saatte yapıldığını yazacaklardı. Altını da imza edecekti Fehmi. Böylece sorumluluğu yüklenecekti.

Öteki vardiyaya gelen iki Rodoslu Yunan işçisi bir hafta içinde her şeyi öğrenmişlerdi. Rodos'ta da önceleri fabrika işine uymakta zorluk çekmemişlerdi. Gece vardiyasında çalışan Yunan Sorti'nin bu vardiyaya verileceğini Ali Rıza duymuştu. Fehmi, herkese uyabilen bir insandı. Ali Rıza da etliye sütlüye karışmıyordu. Binanın tercümanını Metzeler, Sorti'yi sabah vardiyasına postabaşı yapmak için uğraşıyordu. Bir kişi fazla çalışıyordu gece vardiyasında. Yunan Sorti'yi verip dengeyi sağlamak istiyorlardı. Ali Rıza bir ara Fehmi'ye kuşkusunu söyledi. Sorti'nin bir başka tür Kemal olduğunu, geçenlerde birlikte çalıştığı İstanbullu Sabahattin Bozdemir'den öğrenildiğini söyledi. Ellisini çoktan aşmış olan Bozdemir, eşinin kızının, oğlunun isteği üzerine firmada işbaşı yapmıştı. Bir aileden dört kişi birden bir firmada çalıştığından, firma yöneticileri Bozdemir ailesini seviyorlardı.

Adapazarlı Kemal, ikinci suçunu işbaşı yaptıktan yarım saat sonra işledi. Birinci kattan ikinci kata çıkan Aydınlı Hatice'nin kıcına bir şaplak atmıştı asansörle çıkarken. Hatice, Kemal atelyeye gelmeden önce, ağlayarak durumu Ali Rıza'ya anlattı. Ali Rıza öfkeden sapsarı oldu. Yatıştırdı Hatice'yi. Kemal gelmeden arka merdivenlerden dördüncü kata çıkardı Hatice'yi. Fehmi de çok sinirlendi.

Az sonra boş saç kutuları Mayer'in makinesinin altına yerleştiren Kemal'e yaklaştı, ters ters baktı. Bir eleğin krom tozu akıtan oluğunu ayarladıktan sonra bahçeye baktı. Vardiya çalışmayan işçiler kantine yemek yemeye gidiyorlardı. Aralık pencere camından içeri serince bir yağmur yeli giriyor, eleklerdeki krom tozunu biraz daha tozutuyordu. Delik eleklerden birinin elektriğini kesen Ali Rıza, eleği söktü, yıkanması için su ahırının kıyısına bıraktı. Fehmi'nin görevi olmadığı halde koştu ahırda sıcak suyla eleği yıkamaya başladı. Fehmi sinirlendiği anlarda daha çok çalışırdı. Böylelikle sinirini yatıştırmaya çalışıyordu. Fazla çalışarak kendini unutabiliyordu.

İki saat yapılan uyarılar, öğütler, Adapazarlı Kemal'i hiç mi hiç etkilememişti. Ya kaytararak iş yerinden öç almaya çalışıyor, ya da daha fazla işe gücü yetmiyordu.

Mayer, bir ara belini geriye doğru büküp kütletti. Fehmi de yorulmuştu, koştu dökülen krom tozlarını el fırçasıyla temizledi. El küreğine doldurup çöp kutusuna döktü. Fehmi'yi izleyen Mayer mutlu mutlu güldü, elini yıkayıp altıncı kattan dört kahve çekip geldi. Fehmi, sanki bira içiyormuş gibi, kahve kabını Mayer'inkiyle tokuşturdu. «Şeref!» dedi. Mayer güldü. Almanca «şeref, dedi. Gülerken takma dişinin üstü düştü ağzına, ağzından kahverengi sular aktı. Sevimli bir ihtiyarcığa benziyordu o an.

Birinci ve İkinci Dünya Savaşından açlık yıllarından söz etti Mayer. Polonya'da tutsak kamplarında kalmıştı iki yıla yakın. Çok açlık çektiğinden, kendisi bir şey yerken, içerken başkası bakarsa, o kişinin de aç olduğunu düşünüyordu. Tutsaklık yıllarından kalma bir duyguyd

bu. Dayanamayıp elindekinin yarısını veriyordu. Dalgınca gözlerini yere dikti. Anlatmaya başladı :

«— Her ulusun içinde kötüler de vardır, iyiler de. Asıl iş, iyileri seçip onlarla dostluk kurmaktır. Kötülüğün uzun süre egemen olduğu görülmemiştir. Bir kez ihtilâle karıştım Bavyera'da burada, Münih'te. Dünyanın her yanında insanlar, ekmek, barış, özgürlük istiyordu. Ama ben Hitler ordularında Polonya cephesinde savaşıırken, suçlu olduğumu bilmiyordum. İnsanlar dinleri, milliyetleri, siyasi inançları yüzünden suçlanmamalı, cezalandırılmamalıdır. Şimdi ne oldu? Milyonlarca Yahudi'yi yok etti, Hitler'le generalleri... Ama yine Yahudi Doları, Markı egemen oldu savaş sonrası Almanyasında. Yalnız Hitler mi suçluydu? Biz tümümüz, seksen milyon Alman suçluyduk. Seksen milyon Almandan bir avuç aydın, bir avuç barışsever ilerisini görmüş, ölümü göze almış, gizli olarak Hitler'e karşı savaşıyorduk. Çoğu da Almanya sınırları dışında eylem yürütüyorlardı. Şimdi içim yanıyor, acı çekiyorum. Hitler'in arkasındaki sermaye sınıfları, bugün yine Almanya'daki fabrikaların sahipleridir. Bunu bilmek bunaltıyor, üzüyor beni. Dün egemendiler, istediklerini yaptırıyorlardı, bugün de..»

İkinci kadın ustabaşlarından bini kafasını uzattı kapidan, sadece Mayer'e başıyla selam verdi. Mayer dalgındı, onu görmemiş gibi, konuşmasını sürdürdü:

«— Gidip sendikaya üye olun, birlik daima iyi şeydir. Rıza üyedir. Sen de ol Fehmi. Rıza sana yardım eder. Benim bir gözüm az görüyor, bir bacağım da kurşun yaralarından sakat.. Firma yüzde on savaş sakatını çalıştırmak zorundadır. Beni işten atamazlar, ama sizi atarlar. Hiçbir sosyal güvenceniz olmazsa, sendikaya yazılmazsa-

niz daha rahat atarlar. Yarın kayıt günü, götür Rıza'yı da Fehmi...»

Fehmi, Mayer'in öğüdünden sonra sendikaya kayıt olmaya karar verdi. Zaten daha önceden de niyetliydi. Fabrikanın yurdunda, sendikaya kayıt olmayı önermişti arkadaşlarına, ama sendikaya kayıt işlerini yapan Alman sendikacılar çalıştığı yere gelmiyorlardı. Bu konuda Adanali Tacî'yle araları usulca açılmıştıya, birbirlerine belli etmemişlerdi. Sendikacılık, örgütçülük yüzünden Fehmi'nin başı derde girmişti Türkiye'de. Ege Bölgesi Yapı İşleri sendikasının kurucuları arasındaydı. Her nereye gittiyse başı derde girmişti. İşverenlerle, polislerle, tutucu gençlerle başını dertten derde sokmuştu. Yurt dışına çıkarken Gülsüm'ün ağlamalarına yalvarmalarına dayanmamış, «Bir daha uğraşmayacağım sendikacılıkla», demişti. Yoksa Gülsüm gelmeyecekti kendisiyle. İşçilere daha yararlı olma ateşiyle yanıyordu. Her konuda işçilere yardım etme yolunda yıllarını tüketip ömrünü geçirmişti. Ama yine de, o anda kararını verirken eskisi gibi heyecanlanmıştı. İlk işyerindeki örgütlenmeyi sağlayacaktı. Önce çevresindekilerin sendikalı olup olmadıklarını yoklayacak, sonra da yoğun bir çalışmayı diğer arkadaşlarıyla birlikte yürüteceklerdi. Başarıya ermiş gibi gözleri ışıdı sevinçten. Duvara dayalı fırça süpürgeyi aldı, yerlere dökülen krom tozlarını topladı, dönen eleklerin içine attı. Ötede, Rıza'yla Kemal ellerini arkaya bağlamışlar Fehmi'ye bakıyorlardı. Mayer, Fehmi'ye yardım etmiyorlar diye bir iki mırıldandı. «Amacur» denen yukarı çıkarma makinesini, Mayer öfkeyle Fehmi'ye yanaştırdı. Fehmi, aldır-mıyordu yardım edilmeyince. İşe alışmıştı, işin pisliğine de yavaş yavaş alışmaya çalışıyordu. Kemal çalımla ellerini

yıkadı, çıktı atelyeden. İşyeri, iş giysisi, sabun, burunları çelikli papuçları bedavadan veriyordu. Herkese yetecek kadar duş vardı her yerde, her katta. Kaloriferler yanıyordu, yaz kış çeşmelerden soğuk ve sıcak su akıyordu...

Alman yazıcı kadın Spisch, Fehmi'yi yazıhaneye çağırdı. Eliyle de «telefon» diye işaret etti. Fehmi ellerini acele yıkadı. Yukarı kata merdivenlerden koşturarak çıktı. Acaba Gülsüm bir kaza mı geçirdi diye düşündü ilkin. Ama yazıcı kadın usuldan gülüyordu. Acılı bir haber olsa, kadın acılı bakardı hiç olmazsa. Yazıhanede kimseler yoktu. Masanın üstünde açık duran telefonu aldı. Kapının kapanmasından Fehmi'nin geldiğini anlayan kadın sesi:

- Fehmi Bey siz misiniz?
- Evet, hanımefendi.
- Aman ne kadar da kibarmışsınız!
- Yıkıldı gitti Fehmi. Kabaca :
- N'oldu hanım abla?
- Haa! Size böyle sertlik yakışıyor.
- Bunu da nereden çıkardınız?

— O sert bakışınıza, çatık kaşlarınıza, gülmeyen yüzünüze, sertlik pek yakışıyor da ondan söyledim...

— Aman hanımefendi, bir yerlerden tanışıyoruz galiba?

- Ben sizi yakından tanıyorum.
- Nereden efendim?
- Canım boşver!
- Niçin boşvereyim hanımefendi?
- İnce eleyip sık dokuma!
- Peki, ne istiyorsunuz benden? Bari onu söyleyin.

— Buraya gelin eşinizle birlikte. Saat iki otuzda, işten çıkınca burada olun. Aile Yurdu sıranız geldi. Ben, yurt tercümanıyım.. Saat üçte kapanıyor burası.

Fehmi :

— Yakın ilginize çok teşekkür ederim tercüman hanımefendi!

Alay edildiğini anlayan tercüman, birden telefonu sertçe kapattı. Bu önceleri ününü tercüman Kudret'ten duyduğu, ataşe yardımcısının sevgilisiydi besbelli. Öğrendiğine göre İstanbul Alman Lisesi mezunuydu. Firmadaki, çevredeki Türk işçileri arasındaki sendikal gelişmeleri, özellikle kadın - kız işçiler arasında dolaşarak derleyip gerekli yerlere veren tercümandı.

Yazıcı bayan Spisch'le merdivende karşılaştı, teşekkür etti. Postabaşı Peter, Fehmi'yi kutladı. Tercüman kadın bir iki dakikada aşağıdaki Almanlara söylemişti. Peter, senin hanıma söyleyeyim de seni evde bağlasın dedi. Gü-lüştüler. Mayer'le, Ali Rıza Fehmi'ye imrenerek bakıyorlardı. Peter, elini gökyüzüne kaldırıp: «Allah yukarıdan bakıyor» dedi. «Yaptığım her çapkınlığı saniyesinde haber alıyor» diye ekledi. Fehmi'ye dindar Türk işçileri gözüyle bakıyordu. Fehmi domuz eti yemediğinden, bu kanıyı edinmişti Peter. Fehmi, Allah'ın çok yaşlandığını İsa'nın doğumu sıfır olduğuna göre, iki bin yaşına yaklaştığını, şimdi dünyanın cenneti sayılan Kanarya adalarında dinlenmekte olduğunu, Ali Rıza'nın yardımıyla söyledi. Birlikte gü-lüştüler. Peter saate baktı; ikiye geliyordu. Fehmi'ye gidip yıkanmasını, karısını da bulmasını; On beş dakika önce paydos etmesinde bir sakınca olmadığını söyledi. Fehmi'nin koluna sevinçle girdi birden. Fabrika içindeki telefon kulübesine sürükledi. Mikroskop atelyesinin telefonunu kaldırdı. Şefle konuştu. Az sonra eşi Gülsüm telefondaydı:

- Gülsüm, kızım!
- Ne var Fehmi?
- Haberin yok mu?
- Ne haberi çabuk anlat!
- Bize aile yurdu verdiler.
- Gerçek mi söylüyorsun?
- Gerçek!

— Yaşa be Fehmi! Bu tercüman Kudret, seni çok seviyor. Diğer arkadaşlarına yaptığın gibi, politik tartışmayla kırma oğlancağızı...

- Kızım, Gülsüm!
- Söyle kocacığım!
- Tam saat iki buçukta Yurtlar Müdürlüğü'ne gel.

Fehmi telefonu kapadı. Bir daha teşekkür etti Peter'e. Banyoya girdi. Yıkanma salonunda Adapazarlı Kemal bir askerî marşı mırıldanıyordu. Fehmi aceleyle yıkandı çıktı. Merdivenlerden koşar adım indi. Yurtlar Müdürlüğü'nde Gülsüm'ü sandalyede oturmuş beklerken gördü. Verilen süreden beş dakika önce gelmişlerdi. Tercüman kız han-gisiydi bilmiyordu. Pencere önüne dikildi. Gülsüm de so-kuldu yanına. İçeride yedi sekiz kadın çalışıyordu. Büyük-çe bir makinada yazı yazan, uzun boylu, sivilceli yüzlü, sol gözü iyice yana bakan, dikkatlice bakınca sol yanağı azıcık iri olduğu anlaşılan adam, makinadaki işini bırakıp çekmecelerin birinden sözleşme kâğıtlarını çıkardı. Sertçe Fehmi'ye :

- Fehmi siz misiniz? diye sordu.
- Evet!
- Bu hanım da eşiniz mi?
- Evet!

- Fabrikaya giriş kartlarınızı göreyim!

Gülsüm'le Fehmi fabrika giriş kartlarını gösterdiler. Sözleşme kâğıdını önce Gülsüm'e, sonra Fehmi'ye uzatıp imzalattı adam. Sözleşmenin bir kopyasını Gülsüm'e verir-ken, Gülsüm, gülerek teşekkür etti. Az ötedeki masada oturan tercüman kız, alaylı bir dille Gülsüm'e :

— Kocana söyle Gülsüm Hanım, telefonda konuşma-sını öğrensın, dedi.

Gülsüm, birden elindeki sözleşme kâğıdını Fehmi'ye uzattı. Sonra, elini beline dayadı :

— Kocam, telefonu senin gibi Almanya'da görmedi. Konuşma sanatını da senden benden daha iyi bilir. Sen, terbiyeni bozma bakayım! dedi.

Tercüman kız kasıntıyla tepeden tırnağa süzdü Gül-süm'ü :

- Ben sizin kim olduğunuzu iyi biliyorum!

Fehmi, Gülsüm'ü elinden tutup kapıya doğru çekti. Zorla gülümsemeye çalıştı.

— Ben de senin ne olduğunu iki kez biliyorum! Hem burada çalışıyorsun, hem beni hem eşimi suç işlemeye iti-yorsun. Ankara'daki arkadaşın Kaya'ya benden selâm söy-le... O, İzmir'de İktisadi Ticari İlimler Akademisinde birinci sınıf öğrencisiyken, biz İzmir sokaklarında yürüyüş yapıp soğan ekmek yiyorduk. Bizimle değil, hırsızlarla, kaçakçı-larla uğraşsın, namuslu insanları rahat bıraksın!

Fehmi, atelyelerin yola bakan penceresinin önünden geçerken öğlen vardiyasında çalışan Türk kadınları fısıldaşarak Gülsüm'le Fehmi'ye baktılar. Fehmi dalgındı, ye-ni taşınacakları eve gerekli olanları düşünüyordu. Bir lis-te yaptı kafasında. Gülsüm :

— Ne düşünüyorsun kocacığım? diye sordu.

— Yeni evimize acaba neler gerekli diye düşünüyordum. Bir de tercüman kızı hatırladım tabii... Vallahi, aferin Gülsüm, senden hiç ummuyordum böyle bir sertliği... İyi bir ders verdin şıfırtıya. Aferin, diline sağlık...

Gülsüm başını bilmişçesine salladı, güldü. Sokuldu kocasına.

Gising tren istasyonuna gelmişlerdi. Trenle iki durak öteye, güneydeki Alp dağlarına doğru gideceklerdi. Salzburg karayoluna paraleldi gidecekleri Unterhaching Köyü. Salzburg yolu günün her saatinde kalabalıktı. Yol gidişli gelişli, helikopterlerle kontrol ediliyordu. Helikopter kazaya uğrayanları, en geç on dakika içinde hastanelere taşıyabiliyordu. Ara sıra da yol tıkanıyordu saatlerce. Yolun tıkanma tehlikesini bilen Fehmi, bu yüzden otobüse binmek istemedi.

Doğu istasyonu'ndan kalkan Deisenhofen'e gidecek olan elektrikli tren Gising istasyonu'nda durunca bindiler. Koridorda yaşlı, iyi giyimli bir Alman kadını kedi iriliğindeki kıvrıkcık saçlı köpeğinin saçlarını okşuyor, ara sıra eğilip dudaklarından öpüyordu. Fehmi tiksinierek başını çevirdi, gözlerini uzayıp giden çam ormanlarına çevirdi.

Unterhaching İstasyonu'nda indikten sonra, Fehmi, sözleşmede yazılı adresi, şekerleme, bira, sigara satan, tahta baraka sahibine sordu. Münih'e doğru uzanan yolun, aradıkları yol olduğunu söyledi orta yaşlı Alman. Çamların ortasında, önde iki katlı eski bir ahşap ev; arkada yine iki katlı yeni bir yapı vardı; Fehmi gidip önünde durdu. Aradıkları adrese gelmişlerdi. Gülsüm gerideydi. Kapının ziline iki kez bastı Fehmi. Ahşap evden kısa boylu, zayıf, dik

yürümeye çalışan, yaşlı bir Alman kadını çıkıp ilerledi bahçe kapısını açtı. Fehmi, ev sözleşmesini kadına uzattı. Kadın sözleşmeyi okudu, içeri girip çıktı. Anahtarları getirmişti. Ayrıca iki beyaz yatak, yorgan, yastık çarşafını Fehmi'ye verdi. Yeni yapıya giden dik yolda yürümeye başladılar. Sözleşmede yazılan ikinci kadın sağdan birinci odasının kapısını açtı. Sonra, birinci kata, oradan da bodruma indirdi Gülsüm'le Fehmi'yi. Elektrik ocaklarından birini gösterdi kadın, Fehmi'ye. Pembe plastik çamaşır leğenini de Gülsüm'e gösterdi. «Bu senin» dedi, gülerek. Çamaşır yıkanan bölümün iki ıslak duvarına gerilmiş sekiz naylon ipten yeşiline çamaşırlarını asacaklarını söyledi. Eve konuk çağırmanın, odalarda gizlice çay, kahve, yemek pişirmenin sözleşme dışı olduğunu belirtti. Ocakların, çamaşır leğeninin, dört aileye düşen banyonun, yüznumaranın, oda içindeki lavabonun, camların, aynaların, giysi dolaplarının, yatakların, yorganların, yastıkların kullanıldıktan sonra temizlenmesini, temiz tutulmasını öğütledi. Çıkıp gitti.

Gülsüm, oda kapısını yorgunca açtı, yatağına oturdu. Fehmi, iç cebinden kâğıt kalem çıkarırken sordu:

— Gülsüm kızım, senin için taa bodrumdan buraya yemek çıkarmak zor olmayacak mı? Bir hapishaneden çıktık diye sevinirken, bir başka hapishaneye girdik. Hepsi «es-es» bunların. Çamaşır işi de zor. Tek naylon ipe ne yıkanır da serilir ki? Ne buzdolabı var, ne papuçlarımızı koyacak bir yer.. Nerede bulaşık yıkanacak, sonra? Bu herifler bizi Dachau Kamplarındaki Yahudi gözüyle görüyorlar. Yeni köleyiz anlayacağın!

Üzüntüyle uzandı yatağına Fehmi.. Gülsüm sokuldu yanına:

— Sen hiç üzülme kocacığım, beraber olduktan sonra her şeyi yaparım. Sen de bana yardım edersin. Buranın tapusunu alacak değiliz.

Fehmi doğruldu. Dizinin üstüne kâğıdı kalemi aldı, yazmaya başladı. Gülsüm, ev için gerekli olanları söyledi.

— Çok para gidecek mi Fehmi?

— Yahu, parayı sokağa atmıyoruz, ev için gerekli olan şeyleri alıyoruz.

— İyi, yaz öyleyse...

Fehmi yazmayı sürdürdü. Bir ara dalgınca baktı pencereden.

— Ben de kendime elden düşme bir bisiklet alacağım. Sana da öğretirim bisiklete binmesini, birlikte gider geliriz.

Bisiklete binmeyi öğrenmiş gibi sevindi Gülsüm.

— Olur, haydi gidip alalım yazdıklarımızı dükkânlardan, hemen şimdi.

— Davran bakalım.

Yeni binanın kapısından çıkarken, çam ağaçlarının kokusu geldi Fehmi'nin burnuna. Kargalar, güneye doğru bağırarak kaçıyorlardı. Fehmi :

— Çabuk olalım, yağmur geliyor... dedi.

— Nereden bildin?

— Kargalar sürülerle kaçıyor, yağmuru sevmez kara kargalar.

Gülsüm, bilmişçe güldü :

— O bizim Anadolu'nun kara kargaları yağmurdan kaçır. Bakalım Alman kara kargaları kaçır mı? Belki de alışmışlardır yağmura.

— Belki de öyledir, haklısın...

Tren istasyonu gişesinden iki bilet aldı Fehmi. Elektrikli tren Alp dağları dibindeki köylerden dönüyordu. Önlerinde gıcirtıyla durdu. Yağmur olanca hızıyla yağıyordu.

Unterhaching Köyü'nde fabrikanın Yabancı Yurdunda altı Türk, bir Yunan, bir İtalyan ailesi kalıyordu. Üst katta Fehmi'nin bitişiğinde kalan Diyarbakırlı bir araba kaçakçısı, işçi olarak fabrikaya girmişti. Yılda en azından üç dört ay hasta çıkıp, hastalık günlerinde Türkiye'ye, Irak'a, İran'a, Suriye'ye değin uzanan, halı, tömbeki, esrar, araba kaçakçılığı yapan bir şebekeye bağlı olarak çalışıyordu.

Diyarbakırlı kaçakcının karısı sarı yüzlü, uzun boylu, İstanbul Rumlarından Eleni adında birisiydi. Sessiz, dalgın, ince görünüşlü Eleni, çoğu geceler odasında hıçkırarak ağlar, Diyarbakırlı kocasını beklerdi. Hiç kimseye de bir şey söylemezdi. Hiç kimse de beli silahlı, belâlı kocasından dolayı Eleni'ye bir şey demeye yanaşmazdı. On beş yirmi günde bir, evine gece yarısından sonra gelen Diyarbakırlı kaçakçı, önce bağırır çağırır, Eleni'ye birkaç tokat atar, yedi aileyi birden ayağa kaldırır, sabahlara kadar esrar içer, Eleni'ye karşı asarımli, keserimli konuşmasını sürdürürdü. Yorulduktan sonra, koynuna girmek istemeyen Eleni'yi bir daha döver, belirli bir süre yatak gıcirtısından sonra uyur, horultusu bahçedeki çam ağaçlarının dibinden bile duyulurdu. Bazı günler fabrikada birlikte çalıştıkları, kantine birlikte yemeğe çıktıkları halde, Diyarbakırlı kaçakçı geceleri evine gelmezdi. Alman barlarında diğer kaçakçı arkadaşlarıyla yer içerdi. Fabrika işçiliği süs niteliğindeydi, göstermelikti. İşsiz olup da fazla para harcayan yabancıları Alman polisi önce gözaltında tutuyor, sonra da sorguya çekip cezalandırıyordu. Aranan biriye, tehlikeliyse, hemen Salzburg'tan sınır dışı ediliyordu. Bu yüzden fabrikalar kaçakçılar için gizlenecek en iyi yerlerdi.

Büyük tüccarların hismine uğrayan küçük tüccarlar, bakkallar, Ziraat Bankasına borcunu ödeyemeyen az topraklı köylüler, topraksız köylüler, bir torna, freze, matkap makinesi alıp da, Türkiye’de atelye açmak isteyen kent işçileriyle dolup taşıyordu Münih tren istasyonu.

Diyarbakırlı kaçakçı gece yarıları geldiği evinden, sabahleyin erkencikten ayrılıyor, kimselere görünmeden arabasına binip uzaklaşıyordu. Sık sık arabasının plaka numarasını değiştiriyor, evine değişik arabayla geliyordu. Fabrikanın içinde, aralarında bir başka Türk’ün de ortak olduğu bir Alman kaçakcının aracılığıyla, Çekoslovakya’dan kristal getirip, büyük TIR kamyonları içinde, Türkiye’ye soktuklarını bilmeyen kalmamıştı.

Gülsüm, komşusu Eleni’ye çok acıyor, ona yardım etmek istiyordu ama Diyarbakırlı kaçakcının hisminden da korkuyordu doğrusu. Eleni, ne bodrumdaki elektrik ocağında bir şeyler pişiriyor, ne de çarşıya, köy bakkalından bir şey almaya gidiyordu. Kocasını ay sonlarında tüm parasını elinden alıyor, sadece yirmi günlük iş sürecince yemek yeme kartını, kantin gişesinden satın alıp Eleni’ye veriyordu. Öğlenleri, fabrika kantininde yediği yemekle kalıyordu Eleni. Üzerinde soluk, kahverengi bir yağmurlukla işe gidip gelen Eleni özellikle komşularıyla konuşmaktan çekiniyordu. Sessizce odasına kapanıyor, kapısını da arkasından kilitliyordu. Yunanistan üzerinden yayın yapan bir istasyondan Rumca şarkılar, türküler dinliyordu usulca. Tek avuntusu, fabrikadan satın aldığı radyosuydu.

Gülsüm pazar günü bodrumda çamaşır yıkarken düşündü taşındı, Eleni’nin kapısını çalmaya karar verdi.

Fehmi, odada Türkiye’den bir arkadaşının gönderdiği gazeteleri okuyordu. Gülsüm’ü çamaşırı bitirince sinemaya götürecekti. Gülsüm sıcak su buharının etkisiyle terlemişti. Kocasının daha az kir tutsun diye aldığı siyah iç çamaşırlarını alta, kendi beyaz iç çamaşırlarını da onların üstüne astı. Mandalladı. Naylon çamaşır leğenini suyunu süzsün diye ters yüz kapatırken, kedi yavrusu iriliğinde bir sıçan lâğım deliğinden içeri girdi. Gülsüm görmedi sıçanı. Ellerini kuruladıktan sonra yukarı çıktı.

Fehmi, yatakta yana doğruldu sevgiyle baktı Gülsüm’e.

— Yahu Gülsüm, otur biraz dinlen... Ne yapacaksın, ütü mü, şimdi sırası mı?

Gülsüm sanki böyle bir soru bekliyormuş gibi, yorgunca çöktü yatağın üstüne:

— Ne yapayım, yığıldı kaldı bunlar, ütülenecek...

— Hiç giyilecek bir şeyin yok mu?

— Var...

— Eh, onları giy.

— Niçin Fehmi, hep kaynanalar gibi benim işime karışyorsun?

Fehmi, doğruldu. Elinden tutup ayağa kaldırdı Gülsüm’ü. Öptü.

— Hayır, yemek de yapmayacaksın bugün, ütü de...

— Peki, ne yiyeceğiz kuzum?

— Dışarıda yeriz.

— Yaaa... Her hafta olmaz. Hiç para biriktiremiyoruz. Ahmet’le, Mehmet’ime para göndermemiz gerek yine ay sonunda. Çocuklarımı çok özledim, getirtsek ya onları buraya, yiyip içmelerine, her şeylerine bakıyorlarmış... Ben, izinli gidince getirip geleyim mi?

Fehmi yatağına oturdu dalgın :

— Ahmet üç yaşında. Mehmet ise dört.. Daha Türkiye’de ilkokula gitmelerine çok var. Getir istersen ama bu yatılı okul işini bir iyice öğrenelim de ondan sonra. Biliyorsun bu eve çocuk almıyorlar yatıya. Köpek, kedi alabilirsin odana.. Hem de ön tane birden besleyebilirsin, kızmazlar, sevinirler hayvanları seviyor bu yabancı diye. Ama içeriye bir çocuk aldın mı, yandın..

Gülsüm, sol elini şakağına dayayıp kocasını dinlemeye koyuldu. Fehmi, kızdığı anlarda iyi konuşurdu. Bu yüzden dinlemeyi daha çok severdi Gülsüm, kendi söyleyemediklerini, söylemek istemediklerini bir çırpıda sayar geçirdi Fehmi. Rahatlardı Gülsüm; içimdeki sıkıntıyı attın diye. Fehmi :

— Kızım Gülsüm, oturmuş beni dinliyorsun. Haydi süslen... dedi.

— Fehmi, bak ne diyeceğim?

— Söyle..

— Bitişliğimizdeki Eleni’yi de çağıralım mı sinemaya? Çok acıyorum, yazık, çocukları varmış Türkiye’de. Çocukları yüzünden çekiyormuş o pis kaçakçı kumarbazın kahırını.

Fehmi de acırdı Eleni’ye. Boynunu büktü, kabullendi.

— Çağır, iyi olur. Ama pis herifiyle çatışmayalım sonra.. Sen de izine gideceksin önümüzdeki ay. Başıma bir bela gelsin istemem, sen yokken. «Ulan sen benim karıma göz koydun!» diye de kafa tutmaya yeltenir böyleleri. Hadi ben aşağıya inivereyim. Belki benim yanımda sıkılır, rahat konuşamaz. Sen git söyle kendisine...

Gülsüm sevinerek odadan çıktı. Bitişik odanın kapısını çaldı. Kapı arasından sinik, kısık bir ses :

— Kim o? diye yanıtladı.

— Benim!

— Sen kimsin?

— Komşu, Gülsüm!

Eleni kısa bir kararsızlıktan sonra kapıyı usulca araladı. Elinin tersiyle, alına dökülen saçlarını topladı. Gülsümsemeye çalıştı :

— Buyrun Gülsüm Hanım!..

Gülsüm heyecanlandı :

— Biz sinemaya gidiyoruz. Sen de bizimle gelersen çok seviniriz... Hadi, kırma bizi...

Eleni sevindi ama boynunu büktü:

— Teşekkür ederim, gelemem Gülsüm!.

— Neden? Gelseydin çok iyi olurdu!.

— Bizimki belki gelir, evde beklemem gerek.

— Peki biz gidiyoruz, isteğin olursa hemen söyle bize.

Eleni’nin gözleri yaşardı. Gülsüm’ün candan davranışıyla duygulanmıştı.

— Sağolasın!. Başka bir gün gideriz..

— Hoşçakal.

— İyi eğlenceler.

Eleni usulca kapattı kapısını, arkasından da iki kez kilitledi.

Bahçe kapısından Gülsüm’le Fehmi çıkarlarken, ev sahibi ahşap evinin perde aralığından çıkanları gözetledi.

Kahve içmekte olan karısına bir şeyler söyledi. Kadının duymazlıktan geldi. Elindeki boşalan kahve fincanını gönülsüzce masanın üstüne bıraktı.

Fehmi, fabrikanın içinde yemek paydoslarında, ekmeğini elinde yiyor, atelyedeki Türkleri sendikaya kayıt olmaya çağırıyor, sendikanın faydaları üstüne konuşma-

lar yapıyordu. Önce kendi vardiyasında çalışan Türklerin kaç kişi olduğunu, Terzi Rıza'nın da yardımıyla yazıyor, Alman sendikacısı Golonka'ya bildiriyordu. Golonka da sözü edilen işçiye yazıyor, aralarına katıldığı için kutluyordu.

Kısa sürede atelyedeki Türklerin yüzde sekseni sendikaya kayıtlarını yaptırmışlardı. Yüzden fazla Türk çalışıyordu her üç vardiyada. Akşam vardiyasında çalışan, sendikaya laf olsun diye girmiş Bilecikli Tahir'i, yıkandıktan sonra, kahvaltı salonuna çekti Fehmi. Sendikanın yararlarını anlattı yeniden. Fabrikanın haksızlık ettiğini, haksızlıkla savaşmanın en etkili yolunun sendikacılık olduğunu, haksızlığa uğranıldığında, sendika avukatlarının, iş mahkemelerinin önünde sendikaliyi savunacaklarını, hakkını alacaklarını söyledi. Yarın Fabrika kapanırsa, patron kapılarını açmazsa, işçilerden yalnız sendikalı olanların sendikadan para alabileceklerini vurguladı.

Bilecikli Tahir siyah bıyıklarını sıvazladı. Kendisine güven duyulması hoşuna gitmişti. Fırınlarda üç oğlan kardeş birden çalışıyorlardı. En büyükleri Tahir'di. Tahir «evet» derse, sağlam bir üçlü sendikalı grubunu öteki vardiyada da kazanmış olacaktı. Tahir kahvesini bir iki yudumladı, sert ama güvenilir bir sesle :

— Valla, Fehmi Efendi kardeşim, ben sendikanın ne olduğunu bilmem. İstanbul'dayken bir fabrikanın şoförlüğünü yapıyorduk. Üç şofördük, ayrı kamyonunda; patron iş krizi nedeniyle üçümüzü de işten çıkardı. Diğer iki arkadaş İstanbulluydu, uyanık çocuklardı. Bana sendikanın faydalarını anlatmadılar, köylü diye benimle alay ettiler aylarca. «Köylü, sen de sendikalı ol bizim gibi» dediler. Ben de gururumdan, inadımdan olmadım. Köylü oluksa suç mu? Onlar sendika yardımı gördüler işten atılınca, ben görmedim. Bana tatlılıkla senin gibi söyleselerdi, ya-

zılacaktım sendikaya. Doğru muydu bana yaptıkları?

— Yanlış Tahir kardeş yanlış, onlar İstanbulluydu seni küçük görmeleri için bir hak değildir bu.

Şoför Tahir elini sıktı Fehmi'nin, aceleyle ayrıldı.

Fehmi, otomattan bir kahve daha aldıktan sonra mırıldanmaya başladı: «Gülsüm izine gideli bugün onbeş gün oldu. Bir mektup bile yazmadı. Oğlanlara kavuşunca bizi unuttu mu yoksa?» Kapiya dalgınca baktı. Aynı vardiyada çalışan, gelip geçerken baygın bakıp göz eden Yugoslav kızı, giyinmiş kuşanmış kapıdan çekingenlikle kendisine bakıyordu. Fehmi heyecanlandı, buyur etti yanına. Yugoslav kızı memnun oldu, çekinmeden geldi oturdu Fehmi'nin yanına. Bir şeyler söyledi kendi diliyle. Fehmi anlamadı, başını iki yana salladı. Fehmi'nin elini tutup aniden memelerinin üstüne koydu, yürekten sevdiğini anlatmak istedi. Fehmi güldü, parmağındaki evlilik yüzüğünü gösterdi. Uzun siyah saçlarını eliyle geriye doğru iteledi kız, ansızın sarılıp öptü Fehmi'yi. Göğsünden iteledi kız Fehmi. Korkarak baktı koridora. Kızı elinden tutup kapiya kadar götürdü. Elini sallayarak uğurladı. Fabrika içinde öpüşmek, sevişmek yasaktı. Kızın davranışları içten miydi bilmiyordu. Geldiğinden beri Fehmi'yi göz hapsine almıştı. Kızın sağında solunda çalışan iki Türk kadını Gülsüm'ün çalıştığı atelyeye bilir bilmez dedikodu yetiştiriyorlardı. Öpüştüğünü gördülerse hali yamandı! Gülsüm'ü düşündü Fehmi, gülümsedi. Hele dönüp gelsin de...

Kadınlar arasında sendikalaşma oranı çok düşüktü. Daha az para kazanıyorlardı. Çok düşük saat ücretleriyle gelmişlerdi Türkiye'den sözleşmeli olarak. Aldıkları para yetersiz olduğundan birazını sendikaya vermek istemiyorlardı. Evli olanların dışındaki kadınlardan, kızlardan sendikalı olanlar yok denecek kadar azdı.

Fabrika yöneticileri işçiler arasındaki milliyet, ırk, din, sınıf ayırımına çok dikkat ediyorlardı. Özellikle milliyet, din ayırımını körükleyip, uluslararası dayanışmanın küçük bir göstermelik modeli olan, son zamanlarda yabancı işçilerin de örgütlenmesini sağlayan Alman İşçi Sendikaları Birliği (DGB)ne bile, Alman iş verenleri dış biliyorlardı. Fabrika içinde işçi dayanışmasını kontrol altında tutuyorlar, ama sendikal eylemlerin hızlanmasını durduramıyorlardı. İşten atma, terfi ettirmeme, fabrika yurdundan çıkarma, saat ücretini düşürme, ücret grubunu düşürme gibi maddi baskı yöntemlerini uyguluyorlardı. Sendikal eylemlerde başarı gösteren herkese karşı uygulanan bu maddi baskılara aldırmıyordu Fehmi; bildiğinden şaşmıyor, girişimlerini sürdürüyordu.

Kadınlar arasında yabancılik duygusu daha etkindi. Türk kadınları, kızları ilk kez yurt dışına çalışmaya çıkıyorlardı. İş yaşamına, hele fabrikaların sert, disiplinli havasına hiç alışık değillerdi. Bu yüzden çok çabuk bozulup dağıtıyorlar, gündüzki ezikliklerinin, yorgunluklarının hırslını Alman barlarında, dans salonlarında çıkarmaya çalışıyorlardı. Su gibi para harcayan Amerikalı zenci askerlerle düşüp kalkıyorlardı. Cumartesi-pazarlarını Amerikalı zenci askerlerle geçiren Türk kızlarının sayısı yine de azdı. Çalışan Türk kadınlarının büyük çoğunluğu, para biriktirip kısa sürede dönmek istiyorlardı Türkiye'ye. Büyük kentlerden büyük umutlarla gelip bu endüstri ülkesinde kaybolmaya yüz tutanlar vardı. Bazıları cumartesi pazar günleri, fazla viski içtikleri, fazla seviştikleri için yorgun düşüyorlar, hemen hasta çıkıyorlar, işe gelmiyorlardı.

Hastaları, odasında olup olmadıklarını kontrol eden fabrikanın adamları, hasta çıkanları yataklarında bulamayınca, hasta olmadıklarını ileri sürüyordu. Sonunda bu da işten atma için iyi bir neden olabiliyordu. Amerikalı zenci askerlerin uzun kuyruklu arabaları kızlar yurdunun önünde yığılmaya başlamıştı. Türk kızlarının bazıları, uzun kuyruklu arabalara inmeyi binmeyi, çevrede çalım satmayı seviyordu. Amerikalılardan gebe olanların sayıları oldukça çoktu.

Batı Almanya'da çocuk aldırma yasaktı. Zaten gebe kadınların pek çoğu çocuğunu aldırma istemiyordu. Böylece evlenme umudu daha da fazlalaşıyordu Türk kadınları için. Çokları böyle söylüyordu, böyle düşünüyordu. Amerikalıların üstün olduğunu savunanlar, bu konuda bildiriler basıp dağıtanlar, Türkiye'de randevu evlerinde çalışmış olanlar, bu konuda çok ustaydılar. En gösterişli lüks arabalara biniyorlar, düşlerinde bile görmedikleri en pahalı kürk mantoları sıcak havalarda bile üstlerinden çıkarmak istemiyorlardı. Almanlar, Amerikalıların her taşkınlığını hoş görüyorlardı. Amerikan emperyalizmi, gazetesiyle, reklamıyla, tüketimiyle, televizyonuyla, kültürüyle, her şeyiyle egemendi. Tüketimi salık veriyordu. Tüketim tatlı kârlar getirdiğinden, Alman sermaye sınıfının da hoşuna gidiyordu. Türk kadınlarının bir kısmı bu kargaşa içinde Alman, Yugoslav, İtalyan, Yunan, İspanyol kadınlarıyla kaynaşmış, eriyip gitmişlerdi. Zenci Amerikan askerlerinin çoğu Amerika'da evliydi. Düşüp kalktıkları kadınların doğumuna yakın başka yerlere atanmalarını isteyip gidiyorlardı. Başka ülkelere giden Amerikan askerleri için ne Türk, ne Alman kuruluşları bir işlem yapıyordu. Doğuran Türk kadınlarının çocukları, çikolata rengindeydi. Çocuk bakım yurtlarına yerleştirilen bebeklerin bakım parası analarından alınıyordu. Bakım parası, aldıkları aylık ücretin yüzde yetmiş beşini buluyordu. Bu parayı sürekli olarak öde-

yemeyenlerin çocukları kızsas, Chimsee Gölü'nde küçük bir adadaki katolik manastırında rahibe olarak yetiştiriliyordu. Bir kez bu adaya giden kız çocuğunu Alman hükümetinin bile alma yetkisi yoktu. Adadaki kilise, doğrudan doğruya Roma'daki Papa'ya bağlıydı. Kiliseyi yüzyıllar önce kız katolik okulu olarak kurmuşlardı. Almanya'nın en güzel göllerinden olan Chimsee Gölü'nün ortasındaki adaya rahibelerden başka hiç kimse girip çıkamıyordu. Okul karşidan uzun kuleleriyle ortaçağ kalelerini andırıyordu. Bahçelerinde, kulelerin diplerinde, geçitlerde rahibeler beyazlı siyahlı giysileriyle uzaktan penguenleri anımsatıyorlardı.

İkinci Dünya Savaşından sonra öksüz kalan onbinlerce Alman kız çocuğunu rahibe olarak yetiştiren bu okulu, Almanlar çok seviyordu. Bavyera eyaletindeki Almanların hemen hepsi dindardı. Büyük çoğunluğu bağnazcasına dindardı. Din konusunda herhangi bir yeniliği, eleştiriyi kendilerine söylemek fırsatını bile tanımıyorlardı. Adadaki rahibe okulu, İkinci Dünya Savaşında öksüz kalmış rahibelerin yönetimindeydi.

Amerikalılardan gebe kalan ve kız doğuran bir Türk'ün çocuğu bu adaya düşmek üzereydi. Eğer kadın bakım evinin ücretini ödemezse, çocuğu onbeş gün sonra adaya götüreceklerdi. Çocuğun babası, doğuma yakın ortalıktan kaybolmuştu. Amerikan kıslalarından nerede olduğunu öğrenmek kimsenin işine gelmiyordu. Hiç kimse de hiçbir Amerikan askeri hakkında bilgi vermiyordu.

Suç işleyen Amerikan vatandaşlarının, kısa sürede ortadan kaybolmalarını engelleyecek kurallar, kanunlar yoktu. Varsa da, kimse bilmiyordu. Savunmasız, kimsesiz kadınların orta yerde kalmasına ses çıkarmıyordu ilgili kuruluşlar.

Çikolata rengindeki kız çocuğuna herkes acımişti. Kadınlar kendi aralarında para toplamışlardı. Kadının aldığı aylık ücret, çocuğun bakım yurduna verilecek paraya eşitti. Çocukları evde bırakmak yasaktı. Her çocuk onsekiz yaşına kadar okula, bakım yurtlarına gitmek zorundaydı. Her şey paralıydı. Parası olan okuyabilirdi, çocuğuna baktırabilirdi. Çalışmayanlar ancak işçi, memur emeklileriydi. Bunun dışında çalışmayanların barınmasına olanak yoktu. Tek kişinin çalışmasıyla bir ikinci yetişkin insana da bakmak olanak dışıydı. Tek odada kalan Türk aileleri, çocuklarına bakmak için karı koca akşam ve sabah vardiyalarında ayrı ayrı çalışıyordu. Bu yüzden binlerce Türk erkeği, çocuk bakımını, bulaşık, çamaşır yıkamasını, yemek yapmasını öğrenmişti. Tek odada kaldıklarından sık sık sinir bozukluklarına da rastlanıyor, mide bağırsak hastalıkları fazlalaşıyordu. Arasıra en küçük nedenlerden aile kavgaları oluyor, bu kavgalar sonucunda dayak yiyen kadınlar ya evlerini terkedip gidiyor ya da sabırla katlanıyorlardı, çocukları için. Kadınlarının çenesinden, monotonluktan bıkan erkeklerin çoğu Türk kahvelerinde kumar oynuyor, esrar içiyor, en kısa sürede para kazanmanın hırslına kapılıyor, kaçakcılık yapıyorlardı. Evlerine gidip kadınların çenesini dinlemektense, alkolle, özellikle birayla sarhoş oluyordu. Alkol almayan evli erkek yok denecek kadar azdı.

Kocalarını evde saatlerce, günlerce, haftalarca bekleyen kadınların büyük çoğunluğu sigaraya, içkiye alışmıştı. Dört beş kadın bir araya gelip dümbelek, tef çalarak sabahlara dek oynadıkları, bazı evli kadınların sarhoş olduktan sonra, evlerinin pencerelerinden nara attıkları bile oluyordu. Türk aileleri geleneksel Almanya ev düzenini Al-

manlar'a göre bozmuşlardı. Hiçbir Alman ailesi birbirine konuk gitmiyordu. Çalgılı, pikaplı; çiftetelli, Mevlana oynayan Türk kadınının yalnızlığını hiç kimse anlamıyordu. Hiçbir Alman kadını sarhoş olup nara atmamıştı, Almanlar'a göre. Alman aileleri arasında buluşmak gerekirse kahvelerde buluşuyorlardı. Herkes içtiğinin yediğinin parasını veriyordu. Eğleniyordu, ayrılıyordu. İkinci Dünya Savaşından sonra Almanya'da evlerin yüzde sekseni yıkılmıştı. Evinde rahat döşeginde ölen Alman yoktu. Bir tek odada yaşamını sürdüren yaşlı Alman, ya yaşlılar evinde ölüyordu ya da hastahanede. En yakını gelip cenazesini mezarlıklar müdürlüğüne bildiriyordu. Cenazesini istediği mezarlığa gömdüremezdi Alman. Hangi çevrede oturuyorsa, o çevredeki mezarlığa gömdürebilirdi. Beş yıl sonra, mezarlık parasını yenilemesi gerekirdi. Yoksa kemikler çıkarılır, bir torbaya konulur, sahibine teslim edilir, yerine başkası gömülürdü. Parası olmayanın cenazesini elektrikli fırınlarda yakıp cesetin külünü bir naylon torbaya koyup saklıyordu mezarlık müdürlüğü. Depo parasını ödemek koşuluyla naylon torba içindeki külü ölünün oğluna, kızına, yakınına veriyordu. Naylon torba içindeki cenaze külünün parası, depolama ve bakım için ödenmezse cenazeyi çöp sepetine atıyorlar; böylece insanoğlu çöp fabrikalarına gidip merkezi ısıtma yönetiminde yitiyordu.

Alman kadınlar altmış, erkekler ise altmışüç yaşında emekli olabiliyorlardı. Emeklilerin tümü kendi evleri olsa bile, yaşlılar evine yerleşiyorlar, kendi evini de gelinine, kızına terketmekten gurur duyuyorlardı. Devlet tarafından, Katolik kiliselerinin koruyuculuğundaki Yaşlılar Evi (Altesheim)'nde hem arkadaş bulabiliyorlar, hem de iyi bakılıyorlar; genç insanlara, genç ailelere yük olmaktan kurtu-

luyorlardı. Yüz yaşından fazla yaşayanlar, sayılamayacak kadar çoktu. Yaşlılar Evi'nde arkadaş grupları kuruyorlar, geziler düzenliyorlardı. Emekli aylıklarından aldıkları paranın bir kısmını Yaşlılar Evi'ne veriyorlar geri kalan parayla da sabahdan akşama kadar bira içiyorlardı. Katolik rahibeler Yaşlılar Evi'nin içindeki kiliselerde, her zaman erkekleri bulamıyorlardı. Tek yakındıkları şey, erkeklerin, gereğinden fazla içki içip sızmalarıydı. Kiliseye gitmeyip, bahçede sigara, puro, bira içen, havuzdaki balıklara çevredeki kuşlar için çimenlerin üstüne yem atan yaşlılara kimse baskı yapamıyordu. Arasıra rahibeler bazılarını danılıyor, en küçük isteklerini bile yerine getirmek istemiyorlardı.

Alman toplum yaşamında geleneksel bir etkinliğe sahip olan kiliselerin yerini yavaş yavaş sendikalar almaya başlamıştı. Güçlü sendikalar emeklilerin istediklerini zamanında, yerinde yapıveriyordu. Katolik kiliseleri tarihsel uyusuklukları içinde, hukuk, ekonomi konularında pek ilkel görüşlere yer veriyorlardı.

Fehmi, isteksiz yorgunca kalktı oturduğu sandalyadan. Asansörü beklemeden merdivenleri inmeye başladı. Merdiven sahanlığındaki pencereden gördü: fabrikanın çıkış kapısında, az önceki Yugoslav kız ile orta yaşlı bir kadın bekliyordu. Fehmi'nin içine kurt düştü. Bir daha eğilip baktı merdiven sahanlığından. Herhalde yarım saat sonra paydos edecek olan işçileri bekliyorlar diye geçirdi içinden. Fabrika çıkış kapısına gelince, kapı bekçisi külrengi giysili Alman, Fehmi geç çıktığı için homurdandı bir iki. Yu-

goslav kızı güldü, Fehmi'ye yanaştı. Bir şeyler söyledi. Fehmi anlayamadı. Orta yaşlı kadın, Türkçe :

- Fehmi Bey! - dedi.
- Buyrun Efendim!
- Ben Yugoslav Türklerindenim, Üsküplüyüm.
- Evet, tanıştığımıza sevindim... dedi.

Elini uzattı kadına. Fabrikanın karşısındaki parka doğru yürüdüler birlikte. Alt katta çalışan Türk kadınlarından ikisi pencereden, Fehmi'yi, Yugoslav kadınlarını görmüşlerdi. Fehmi heyecanlı :

- Buyrun, bir isteğiniz mi var? diye sordu.
- Kadın şeytanca gözünü yarı aralı kırptı :
- Evet, var...
- Fehmi, meraklı :
- Evet, sizi dinliyorum, dedi.
- Sağa sola bakındı kadın :
- Bu yanımdaki taze seni seviyor!..

Fehmi şaşırıldı, azıcık öfkелendi, ne yapacağını bilemez gibi elleriyle yüzünü kapadı. Az ötede oynayan Alman çocuklarına özlemle baktı, az sonra gözlerini açınca...

— Evet, anlıyorum ama, tek yönlü bir sevginin anlamı olmaz ki... Sonra, ben evli olduğumu işaretle anlatmaya çalıştım ona. Ayrıca, aramızda çok yaş var. Söyle ona, kendine gencecik bir deilkanlı bulsun.. Yugoslav olursa daha iyi, rahatça konuşur, anlaşır hiç olmazsa..

Kadın, şaşırır gibi yaptı, elini usulca Fehmi'nin omuzuna vurdu:

— Aaaa!. Nasıl söylerim? Kızcağız deli divane senin için. İkimiz aynı odada kalıyoruz. İntihar filan etmek istiyor.. Bak, sonra karışmam!.

Fehmi, ansızın sinirlendi :

— Valla, orası onun bileceği iş! Dilimi bilmez, dilini bilmem! Gerçi cinsiyet ilişkilerinde milliyet aranmaz. İyi

ama benim evliliğim ne olacak? Karım var, çocuklarım var...

Yugoslav kızı, ansızın kadının boynuna sarıldı, ağlamaya başladı. Fehmi, bu işin içinde bir bit yeniği seziyordu. Üzerinde azımsanmıyacak kadar para vardı; iki gün önce ödemişlerdi. Anasına postalamak için, sabahleyin evden çıkarken yanına almıştı. Anacığının bir gün önce gelen mektubunu anımsadı: «Ortanca kardeşin İbrahim, Aydin düzüne gitti. Orada bir yapıda iş bulmuş, harç karıp kir- reç karıştıracakmış. Küçük kardeşin Hasan Ali, asker biliyorsun. Önümüz kış. Odun yok, kömür yok...»

— Şimdi ne yapalım?

— Vallahi Fehmi Efendi, götür bu kızcağızı pansiyona. Ateşini bir söndürüver... Eee! Vallahi sevap olur. Hem de..

Fehmi, düşünceli :

— İyi ama benim üstümde pasaportum yok..

Üsküplü kadın, Yugoslav kızıyla bir şeyler konuştu. Kadının gözleri ışıldadı :

— Abe! Fehmi Efendi, varmış kızın çantasında pasaportuğu..

Fehmi ayağa kalktı; dalgın ve düşünceliydi.

— Ben fabrikaya bir daha girip çıkayım. Üzerimde para yok.. Giysi dolabında unutmuşum. Alayım geleyim, iyi mi?

Yugoslav kadını olur gibilerden dudak kıvırdı. Koşarak fabrikanın kapısına gelen Fehmi'yi kapı bekçisi içeri almadı. Sabah vardiyası, iki saat olmuştu işi bırakalı. Fabrika giriş kartını göstermek de para etmedi. Fehmi, pantolonunun arka cebinden çıkardığı cüzdanını göstererek, içeride parasını unuttuğunu anlatabildi. İçeride anahtar dolabıyla, telefona bakan kısa boylu, zayıf Alman, kapıdaki çam yarması Nazi yüzlü adama işaret etti; girsin içeri dedi. Feh-

mi'ye sertçe, gir içeri dedi. Fehmi, koşar adım yıkanma odasına girdi. Giysi dolabını açtı. Anasına postalayacağı paraların tümünü, iş giysisinin kirli cebine yerleştirdi. Kendine yetecek kadar para bırakmıştı cüzdanında. Teşekkür ederek, sertçe, askerce selâm vererek çıktı kapıdan. Yugoslav kadınıyla arkadaşı merakla bekliyorlardı kendisini. Fehmi, soluk soluğa :

— Geç mi kaldım? Tamam gidebiliriz, dedi.

Kadın, çevirdi Fehmi'nin dediklerini kıza.. Akşam karanlığı çökmeye başlamıştı. Üsküplü kadın dört yol ayrımından, kadınlar yurduna doğru gitti.

Yugoslav kızı Fehmi'nin elinden tuttu. Martin caddesinin karşısındaki pansiyona doğru yürüdü. Fehmi'nin içine kurt düşmüştü. Yugoslav kızının kara üzüm gibi gözlerine baktı, güldü. Uzun saçlarını iş olsun diye okşadı. Elinin üstüne vurdu Yugoslav kızı. Bir başka havaya büründü davranışları. Fehmi, pansiyon altındaki kahveye baktı. Türk tanıdıklarından hiç kimse yoktu kahvede. Boş masalardan birine oturdular. Kız, kendi milli yemeklerinden iki «cebab cici» (Cici kebab) söyledi. Fehmi, ses etmedi. Sevmiyordu bu yemeği, özellikle kart, bayat at etlerinden yapıyorlardı. Mis gibi kebab kokusu geldi burnuna. Yeşil salatalı, maydonoğlu, çiğ soğanlıydı. Dayanamadı, yemeye koyuldu. Birlikte birkaç bardak Yugoslav rakısı içtiler. Fehmi, Yugoslav erik rakısına alışık değildi. Üçüncü kadehten sonra başı dönmeye başladı. Kız, arka arkaya iki kadeh daha yuvarladı yemekten sonra. Üstünü de bira ile bastırmaya başladı.

Kahvenin altındaki kapıdan pansiyona çıktılar, ikinci kata. Yemek, içki, pansiyon parasını Fehmi ödemişti. Günlük kazancının karşılığıydı ödediği para. Cüzdanında bir

on markla, bir yirmi marklık kağıt para kalmıştı. Ceketinin sağ cebinde de birkaç nikel para duruyordu. Fehmi'nin başı dönüyordu. Kız, büyük bir pişkinlikle elektrikleri söndürmüş, soyunup yatağa girmişti. Koyu karanlık pansiyon odasında, Fehmi de yatağın demirine tutunarak soyundu.

Az önce pansiyoncu kadın makbuz doldururken dikkatlice bakmıştı Fehmi'ye içi cız etti Fehmi'nin. Acaba yolda Gülsüm'ü görür de bir şey söyler mi pansiyoncu kadın diye düşündü. Çok önceleri Gülsüm'le, ayrı ayrı odalarda yaşarken bir cumartesi gecesi geldikleri yeri burası. Pansiyoncu kadının gözü oradan ısınyordu Fehmi'yi. Söylese de Gülsüm inanmazdı kocasının başka bir kadınla yattığına. Ya da inanırdı, Yugoslav kızını dövmek için harekete geçerdi. Rezil ederdi Fehmi'yi yol ortasında.

Sabahleyin dört buçukta geçen ilk tramvayın sesiyle uyandı Fehmi. Yanında Yugoslav kızı yoktu. Belki koridorun başındaki helaya gitmiştir diye bekledi kuşkuyla. El çantasını da mantosunu da alıp gitmişti. Fehmi, yataktan doğruldu. Sol elini alına vurdu: «Eyvah, yandın oğlum!» dedi. Pantolonunun arka cebindeki cüzdanı da gitmişti. Demek Yugoslav kızı ikinci bir geçim yolu olarak bu şekilde gözüne kestirdiği enayileri soyuyor, dedi içinden. Fehmi'nin birkaç markından başka cüzdanının içindeki fabrika giriş kartı da gitmişti. Fabrika giriş kartını gösteremezse oraya girip çalışamazdı. Ancak kendi atelyesinden bir Alman gelirse, birlikte çalıştıklarını söylerse inanır, içeri bırakırdı kapı bekçileri. Almanlar saat yedide, Fehmi ise altıda iş başı yapıyordu. Aceleyle giyinip çıktı pansiyondan. Ahşap pansiyon merdivenleri gıcırdadıkça içi cız etti pişmanlıktan... Anahtarlarını yokladı, sevindi cebinde olduğuna. Martin Caddesindeki fabrikanın arka giriş kapısından gir-

meyi denemek istiyordu. Oradaki yaşlı kapı bekçisine bir kez sertçe, elini başına götürüp selam vermişti de, yaşlı bekçi mutluluğundan giriş kartını sormamıştı. Unterhaching'teki evde birlikte kaldıkları Özger'e de söz vermişti dün akşam için. Bülbül sesleri içindeki orman kahvesinde birlikte bira içeceklerdi. Özger'e gitmediğine pişman oldu. Özger, bedava bira içeceği için birkaç kez aramıştır, keşke onunla buluşsaydım, diye geçirdi içinden. Sabah ayazı bunun deliklerini sızlattı. Açık kahverengi yağmurluğunun yakasını kaldırdı. Kapalı otobüs duraklarında sabahlamış yaşlı bir Alman erkeği sallanarak geliyordu. Azıcık ayılınca ayazla sabahın olduğunu anlamış olmalıydı. Sallanarak pansiyon önündeki tramvay durağına doğru gidiyordu. Fehmi, günaydın, dedi. Alman yakasına yapıştı Fehmi'nin, yalancıkta saati sordu. Ağzı leş gibi alkol kokuyordu. Fehmi kolundaki saati gösterdi. Alman mutlu mutlu sırıttı. Fehmi'nin yanağını okşadı. Adam işe geç kalmadığına sevindi. «Daha varmış bir saat..» dedi. »Yazık iş başı yapmadan iki şişe daha bira içebilirdim,» diye homurdandı. Ustabaşının hacına putuna sövdü belli belirsiz. Karanlık mezarlık yoluna girince, korkudan eski bir Baviera türküsünü söylemeye başladı.

Fehmi, Alman'ın arkasından karanlıkta yitinceye dek baktı. Kimsesizliğine acıdı. Başını salladı. Fabrikanın arka giriş kapısındaki yaşlı kapı bekçisine doğru sağ elini ileri uzatarak, sol elini pantolonuna yapıştırarak sertçe bekçiden yana bakarak selamladı. Elini uzatıp Hitler selamını aldı. Adam giriş kartını sormamıştı. Fehmi heyecanlandı, gülmekle gülmemek arasında bocaladı.

Kapı bekçisinde gençlik anılarını uyandırmıştı. Fehmi'yi başka bir ülkenin başka bir nazisi sanmıştı. Hoşgörüsü

selamlamadan sonra da geçerliydi. Hayranlıkla Fehmi'nin arkasından baktı. Fehmi bir süre daha adımlarını kalçadan sert atarak yürümesini sürdürdü. Deponun dönemecine kadar bekçi arkasından baktı. Fehmi ise köşeyi dönünceye kadar ondan korkmuştu. Hâlâ geri çağıracağını düşünüyordu. Nazi selamı vermek yasaktı. Savaş sonrasında Amerikalıları mutlu etmek için çıkarmışlardı bu kanunu. Ama yaşlıların, savaş görmüşlerin büyük çoğunluğu naziydi. O eğitimi almışlardı. O düzeni özlüyorlardı. Demokratik bir ülke süsü vermek için de, Alman nazilerinin ileri gelenlerine sonra bir parti kurdurmuşlardı. NDP. Milli Alman Partisi, hem yaşlı nazileri sinesinde barındırıyor, hem de kontrol altında tutulmaları kolay oluyordu. Gençlik, demokratik güçler, devrimciler, sendikacılar nazilerin sözünü bile etmek istemiyorlardı. Hepsi Hitler'e deli gözüyle bakıyordu. Yine de konunun pek üstüne gidemiyorlardı. Nazilik demokratik kisveye bürünüyordu Avrupa'da.

Fehmi iş giysilerini giyerken, akşamdan pantolon cebine koyduğu paraları saydı. Cebindeki bozuk paralardan üç tane on fenik ayırdı. Daha iş başına kırk dakika vardı. Erkendi, kimseler gelmemişti. Fırınlarda çalışan gece saat on vardiyası, sabah altı paydosuna hazırlanıyordu. Gözleri kızarmıştı işçilerin uykusuzluktan. Sigara tablaları izmaritlerle doluydu. Eski tarihli günlük Türk gazetelerinden birkaçı masalara serilmişti.

Yağ lekeleriyle kaplı gazetelerin tarihlerine baktı Fehmi. En yenisi bir ay önce basılmıştı. Uçtaki fırına mal süren İtalyan Hanseralla koştı geldi. Fehmi'nin durumunu sordu. Omuz başına kırk yıllık dostmuş gibi vurdu. Fehmi'nin uzattığı iki beş fenikçi aldı, cebine attı. Bir on feniklik çıkardı cüzdanından, Fehmi'ye verdi. Türklerden birkaçı

fırının aşağı başında toplanmış, son günlerin Türkiye'deki politik olaylarını tartışıyorlardı. Fehmi'yi yanlarına çağır-
dılar. Fehmi işaretle başının ağrıdığını göstererek gitmek
istemediğini belli etti. Tartışmayı sürdürenlerden biri de
Bursalı tanınmış nurculardan biriydi. Dünyayı ancak Nur
İmparatorluğu'nun kurtaracağına inanıyordu. Berlin'e bir
Türk mühendisinin yönettiği, nurculuk enstitüsü ile sıkı
ilişkiler içindeydi. Nurcuları Amerikalılar, Almanlar gizlice,
Suudi Arabistan da resmen paraca destekliyordu. Türk-
lerin yoğun olarak çalıştıkları yerlerde nurcular birer med-
rese açıp, buralarda ders veriyorlardı. Her hafta Saidi
Nursi'nin Nur risalelerini önceden tespit ettikleri Türklerin
posta kutularına atıyorlar, bildiriler basıyor, dağıtıyorlar-
dı. Nurcularla tartışmanın gereksizliğini bilirdi Fehmi. Sı-
kıştıkları an halk dalkovukluğu yapmakta ustaydılar. Müs-
lüman Türk Halkına düşmanmış gibi gösterirlerdi kendi-
lerini bir parça eleştireni.

Münih kentinde Türk exportlarından biri dükkânın
arka tarafını namaz kılmak için mescit yapmıştı. Ara sıra
bu mescitte nur ayinleri yapıyordu. Aslında perde arka-
sında «Büyük» geçinen nurcular Almanlar'a, Amerikalı-
lar'a, bazıları da Araplar'a bilgi topluyorlardı. Fehmi on-
ları yakından tanıyordu. Günlük gazeteler bile açık seçik
yazmıştı durumu. Elinde parasıyla kiralık oda bulamayan
yüzbinlerce Türk işçisi fabrikalardaki çeşitli baskılara,
haksızlıklara göğüs germeye çalışıyorlardı. Ama Nurcu-
lar hemen geniş salonlar, medreseler, camiler buluyor-
lardı. Bazı kahvelerin salonları tez elden mescit, cami
durumuna getiriliyor, harcanan paranın nereden geldiğini
hiç kimse sormuyordu. İşçilerin büyük çoğunluğunun ha-
cıya, hocaya, nuncuya, politikacıya aldıracağı yoktu. Sabah

işine geç kalmamayı, çok para kazanıp bir an önce Tür-
kiye'ye dönmeyi, çocuğuna çocuğuna kavuşmayı düşünü-
yordu.

Fehmi altıncı kata asansörle çıkarken, yeni beyaz bo-
yalı asansörün kapısına siyah bir kalemle «Alman gavu-
runa ölüm!» yazısını gördü. Mendilini çıkarıp tükürükledi,
sildi yazıyı. Yazının yerinde siyahımsı bir kirlilik oldu.
Kahvesini yudumlarken fabrikaya tepeden baktı. Fabrika
altışar katlı sekiz binadan oluşuyordu. Ayrıca üç tane de
yeni baraka kurulmuştu bahçesine. Önce her binada bu-
lunan sendikalı Türklerin isimlerini kağıtlara yazdı. Onla-
rın yardımıyla her katta kaç tane sendikalı olduğunun
hesabını yaptı. Her atelyede, her binada ayrı ayrı işler-
de değişik saatlerde çalışanların birliğini sağlamak güç-
tü. Ancak cumartesi pazar günleri isimlerini yazdığı ar-
kadaşların evlerine, oturdukları kahvelere giderek daha
yoğun örgütlenmeyi gerçekleştirebilirdi. Her binada bir
sendika temsilcisini, sonra her katta bir temsilciyi, her
temsilcinin temsil ettiği onar onbeşer sendikalı işçiyi düş-
ledi. Büyük bir güç olacaktı. İstediklerini yaptıracak-
lardı. Hukuken daha iyi korunacaklardı. Daha az işten atıl-
ma korkuları olacaktı. Patron daha az kafa tutacaktı.
On üç yerden tespit ettiği sendika temsilcilerinin dördünü
tanıyordu. Ev adreslerini, oturdukları kahveyi biliyordu. Bi-
risi birlikte oturdukları Dev Özger'di. Dev Özger'in inan-
dırma, uyarma gücü vardı. Sendikalaşmada bu önemli bir
etkendi. Özger tane tane konuşur, etkilerdi karşısında-
kini. Bencilliğini biraz gizlese daha etkin olacaktı. Sevim-
li olmak, işinin inceliklerini bilmek, hısmılık, yakınlık dost-
luk ilişkilerini iyi değerlendirmek, politik dünya görüşünü

bilmek, sınıfını iyice tartmak, ona göre konuşmayı, propagandayı sürdürmek gerekliydi.

Fehmi çıkardığı planın en üst köşesine, büyük harflerle Özger'in ismini yazdı. Diğer arkadaşların ad ve soyadlarını birer harfleriyle yazdı. Lohnbürodan ev adreslerini istemek yasaktı. Çalıştıkları fabrika içindeki iş yerlerinin telefon numaralarını veriyorlardı ancak. Tercüman Kudret'ten dokuz kişinin telefon numarasını öğrendikten sonra Dev Özger'i gönderecekti bazılarının yanına. Paydos saatlerinde Özger başka atelyelere giderdi. İş başından birkaç saat uzaklaşsa bile şefi bir şey demezdi.

Yirmi bir nolu binadaki Arap Çetin'i düşündü. Çetin yapamazdı sendika temsilciliğini. Çok sinirliydi. Kısa sürede bağırıp çağırıyordu. Sendikaya yazmak istediği bir kişiden olumsuz karşılık alırsa onu dövmeye kalkışıyordu. Görev verilmezse küserdi. Çok alıngandı. İstasyonlarda yatarak, simit, su satarak sanat okulunu bitirmişti. İyi bir tornacıydı. Çok iyi de para kazanıyordu. Fabrika içindeki şefiyle arası iyi değildi. Şefiyle dalaşmak istemiyor, işçilerin yenik düşeceğine inanıyordu. Tüm ezilenler işçiler olmuştu çileli yaşamında. İşçilerin başarıya erdiğini bir kez görse sendikal görüşlerinin karamsarlığından kurtulacaktı. Sendikal başarılardan söz etmek, sendikal eylemlerin nasıl yapılacağını öğretmeye kalkışmak iyi bir davranış da olmazdı. Arap Çetin bu konularda bir şey dinlemek istemiyordu. Özger'i Çetin'in üstüne gönderemiyordu. Arap Çetin kısa boylu, zayıf olduğundan uzun boylu iri yarı Özger'i sevmiyordu. Özel sohbetlerde Özger'in yüzüne karşı yarı şaka yarı ciddi, her şeyi söylüyordu. Türkiye'de Özger gibi iriyarı bir milyon insan olsa Türkiye ağıktan bir ay içinde kınılır gider, diyordu.

Onbeş dakika sonra iş başı yapacaktı. Akşam cüzdanıyla birlikte giriş kartını da alan Yugoslav kızı kartını verecek miydi?.. Vermeyecekse Lohnbürodan yenisini isteyecekti. Yitirdim, diyecekti. «Bir yerlerde düşürmüşüm. Bilmiyorum.» İşten çıkınca fotoğraf otomatlarından dört poz resim çektirecekti. Bir mark atınca kendiliğinden siyah beyaz, renkli çekiyordu otomatlar. Bugün işten çıkınca çektireceği fotoğrafı ancak yarın verebilirdi. Yarın sabah fabrikaya nasıl girecekti? İki üç kez arka kapıdaki bekçi nazi selamını alıp giriş kartını sormaz mıydı? Durup dururken başıma iş açtım diye homurdandı.

Konyalı terzi Rıza koştu geldi, Fehmi'ye sarıldı :

— Yav nerdesin Fehmi?.. Akşam eve gitmemişsin.

Fehmi heyecanlandı. Belli etmedi.

— Kim dedi?

— Az önce Dev Özger telefon etti. Seni aramadık yer bırakmamış. İlerde telefon kulübesi var. Nasıl olsa parasız. Bir telefon et.

Rıza eldivenlerini çıkardı.

— Dur, ben de geleyim. Sen çok heyecanlısın. Herhalde Yugoslav kızına atladın akşam. Sana kaç göz edip duruyordu günlerdir.

— Birak şimdi Yugoslav kızını. Bul Özger'i de konuşalım.

Terzi Rıza, sinsice gülerek yanaştı telefona. Özger'in çalıştığı atelyenin numarasını çevirdi.

— Merhaba Özger!.. Seninki geldi. Al, seni istiyor Fehmi. Haydi eyvallah!

Fehmi, heyecanlı bir sesle :

— Günaydın arslanım! Milyon kez özür dilerim, gelemedim.. Yok, vallahi değil. Konuşuruz.. Akşama anlatırım. Merak edilecek bir şey yok... diyebildi.

Telefonu kapattı. Rıza'ya baktı. Rıza merakla bakı-

yor, Fehmi konuşsun istiyordu. Cinsel konuşmalardan Fehmi tiksiniyordu. Rıza, Yugoslav kızın çalıştığı soğuk preslere doğru yürüdü. Yugoslav kızı, başına eski bir eşarp bağlamıştı krom tozundan korunmak için. Fehmi de pencere yanından kızın gözlerinin içine baktı. Kız Fehmi'yi tanımazlıktan geldi. Fehmi o anda anladı ki, Yugoslav kızı pansiyona gittiği erkeklerden para almıyor. Ama gece erkekleri uyutuktan sonra paralarını çalıp kaçıyordu. Bunu ispat etmek güçtü. Dedikodu da ayyuka çıkardı. Yuvası sarsılırdı. Acı acı gülerek atelyeye girdi. Rıza üstledi:

— Yahu Fehmi, anlatsana. Aranızda ne geçti?

— Hiçbir şey...

— Ama seni bu denli öfkeli, heyecanlı görmemiştim ben.

— Boşver, aldırma!

— O, Yugoslav kızı var ya!..

Fehmi heyecanını belli etmedi.

— E... Ne olmuş?

— Buraya öteki atelyeden sürgün geldi.

— Neymiş suçu?

— Bir Alman'ı pansiyona götürmüş, uyutup kaçmış. Hem de paralarını alarak Alman hem parasını geri aldı, hem de vesikasız seks yapıyor diye Alman maliye memurları kızın peşine düştüler. Orospular kazançlarının yüzde otuz beşini Alman maliyesine vergi olarak vermek zorundalar. Vergi kaçakçılığından mahkemesi sürüyor. Şimdi Almanları bırakmış, hak hukuk aramasınlar, nasıl olsa çoğu Almanca bilmiyor diye Türklere dadanmış.

Fehmi'nin hayretten gözleri ışıdı :

— Rıza Efendi, bunca bilgiyi nasıl ediniyorsun, şaşıyorum.

Rıza bilmişcesine başını salladı.

— Böyle şeyler burada çok çubuk duyulur. Burada

erkekler azınlıkta olduğundan kadınlara nazaran daha çok geveze ve dedikoducudurlar. Ağızlarında bakla ısınamaz pek... Yoksa sana da mı numara yaptı?

— Yok Rıza Efendi, neler düşünüyorsun?

— Dün akşam niye gitmedin evine?

— Dachau'ya gittim. Orda bir hısmım var. Evi elverişli. Orda geceledim. Arabasıyla getirecekti fabrikadan sonra eve kadar... Kendisi de karısı da izinli. İzinlerini Almanya'da geçiriyorlar.

Rıza inanır gibi başını salladı :

— Ben, boşboğazlığı sevmem. Gördüğümü duyduğumu söylerim. Gülsüm Hanım izinden gelsin, ispiyon sanatı çalışır azizim!..

Fehmi aldırılmaz göründü. Mayer, anbara krom tozlarından getirmek için, asıldığı köşeden el arabasını çıkardı. Fehmi arabayı kaptı, anbara koşarak uzaklaştı. Mayer Fehmi'nin arkasından sevgiyle baktı. Rıza'ya sigara uzattı. Üç kahve alıp getirmesi için doksan fenik verdi. Rıza az sonra kahveleri getirdi. Krom torbalarını Mayer'in makinasına yanaştıran Fehmi, çalışmaya başladı. Rıza, Mayer'in kahve fincanını, kendi kahve kabıyla tokuşturdu, bağırdı :

— Mayer, Fehmi çok çapkın adam!

— Niçin?

— Dün akşam biriyle yatmış.

Mayer renkten renge girdi. Fehmi'nin yüzüne baktı. Fehmi çalışarak utancını gidermek istedi. Kahvesini yudumladı yarı öfkeli. Krom torbalarından ikisini makinalara boşalttı. Atelyeye siyah bir toz bulutu yayıldı. Rıza toz konmasın diye kahvesinin ağzını eliyle kapattı. Makinasını çalıştırdı. Gıcırtilı bir ses yayıldı ortalığa. Artık uzun konuşmalar duyulmuyordu.

Ustabaşı ansızın sapsarı bir yüzle atelyeye girdi. Sessizce Peter'e bir şeyler söyledi. Ağlayacak gibiydi. Peter önce Mayer'e sonra Rıza'ya anlattı. İş eldivenlerini çıkarıp naylon torbaların üstüne attı. Makinaların şalterlerini indirdi. Boğuk bir sessizlik atelyeyi kapladı. Haber kısa sürede binada, öteki binalarda, fabrikada duyuluvermişti :

Binanın büyük şefi Rauf Bernard, gece banyosunda bıçakla bileklerini kesip intihar etmişti. Yaşlıydı, emekli olmasına üç yıl vardı. Elektrik mühendisiydi. Yanında yardımcı olarak çalışan genç bir elektrik mühendisi, Berlin Genel Fabrikalar Müdürlüğüne yazılı şikayette bulunmuştu. Bernard, işçileri kontrol edemiyor, yaşlı olması randımanı düşürüyor diye yazmıştı. Üretimi çoğaltmak için bu adamın işine son verilmelidir, demişti. Bu genç elektrik mühendisi bazı atelyelerde yabancı işçilere «Daha çok randıman vermezseniz sizi memleketlerinize gönderirim» demişti. O atelyelerde randıman artmıştı. Korku politikasının yararlarını sayıp dökmüşü. Her işçi kadın altı bin sayı küçük parçaları kutulara yerleştirirken korkudan sekiz saatte sekiz bin sayı yerleştirmeye başlamıştı. Dördüncü katta yanyana çalışan Türk, Yunan, Yugoslav kadınlarından fazla sayı yapacağız, göze gireceğiz, iş yerimiz daha sağlamlaşacak diye altına kaçırانلار bile vardı. Bu korku havasının arttırdığı verim Berlin Fabrikalar Müdürlüğünün hoşuna gitmişti.

Bu yüzden Rauf Bernard'ın işine son vermiş, yerine genç elektrik mühendisini atamıştı. Bernard altmış yaşından sonra nerede iş bulabilirim korkusuna kapılmış, dün gece banyoda bu yüzden intihar etmişti. Kendisini yabancı işçiler çok seviyordu. Herkese karşı ince, içten davranıyordu. Herkese eşit işlem yapmaya özen göstermesi yüzünden özellikle yaşlı işçiler tarafından çok seviliyordu. Şakacı, babacan biriydi.

Üretimin birden düştüğünü gören yeni atanmış genç elektrik mühendisi sekiz atelye şefini, yirmiden fazla makina, elektrik mühendisini karşısına almış, altıncı kattaki yazıhanesinde nutuk çekiyordu. Üretim ne kadar çok olursa kârdan pay alacaktı binanın genç şefi. Bu yılki iş politikası yabancı işçiler arasında korku havasını körükleyip, verimi artırmaktı. Fabrikada çalışanların çoğunluğu yabancı işçiydi. Hem de ucuz sözleşmeli olarak gelmişlerdi. Almanca bilmediklerinden haklarını arıyamıyorlardı. Bir de aile yurtlarıyla, bekâr yurtlarıyla da fabrikaya bağlıydılar.

Korku politikası kısa sürede etkisini göstermeye başladı. Herkes birbirinden yakınıyordu. Yakınmalar yazıhanelerde değerlendiriliyor, suçlu görülen önce yapamayacağı bir işe veriliyor, sonra işten atılıyordu. İşinden olma korkusuyla dört kişilik kadro üç kişiyle çalışıyordu. Hatta daha fazlasını veren de vardı. Fabrika hem bir işçilik kârı sağlıyor, hem de az postabaşı kullanıyordu. Artan postabaşılardan ikisini başka atelyelere vermişlerdi. bile. Bazı postabaşılar zorunlu olarak birden fazla işe bakmaya çalışıyorlardı. Alman postabaşılarının çoğu işten olma, ustabaşı olamama korkusundan durumdan yakınamıyorlardı.

Krom tozu eleme atelyesinin postabaşısı Peter de korkan postapbaşılar arasındaydı. İki fısıltıyla konuşuyor, dışarı bilgi sızdırmamaya özen gösteriyorlardı.

Fehmi, kadınların beklediği preslerin yanına gitti. Dün akşam yattığı Yugoslav kızın arkası Fehmi'ye dönüktü. Ellerini göğsüne çaprazlamış, yoldan gelip geçenlere bakıyordu. Usulca «Ah! Mayko mayko» (A! anacığım anacığım!) diyordu. Fehmi yanına yanaştı, pencereden bakmaya koyuldu. Yunan kızları Fehmi'ye söz atmaya başladı.

lar. Fehmi'nin Yugoslav kızına çaktırmadan baktığını görmüşlerdi. Aralarında yüksek sesle konuşuyorlardı. Kadın postabaşı Mariya onlara çıktı, sesler azaldı. Yugoslav kızıyla Fehmi göz göze geldiler. Kız gülerек Fehmi'ye dilini çıkardı.

Fabrika giriş kartını yeniden almak için Fehmi Lohnbüroya doğru yürüdü. Hava günlük güneşlikti; çalışırken açılır, izinliyen yağar diye geçirdi içinden. Gökyüzüne baktı, gemi iriliğinde bir uçak kuzey ülkelerine doğru gidiyordu. Arkasından imrenerek baktı. Lohnbürodan dönen yazıcı kadın da baktı uçağın arkasından, Fehmi'ye :

— Uçakları ben de severim. Yazın seninle izinde bir uçağa binip gidelim olmaz mı? dedi.

Fehmi kadının buruşmaya yüz tutmuş yüzüne baktı.

— Olur, unutmam. Yazın hatırlat. İznimi sana göre ayarlayayım. Ama seni karıma söylersem bir güzel pataklar.

Yazıcı kadının yüzü dayak yemiş gibi kasıldı, boyalı yanakları daha da kırışti, koşarak uzaklaştı.

Tercüman Kudret'in önü yine kalabalıktı. Sırası gelince Fehmi, giriş kartı çıkartıncaya kadar sabahları fabrikaya girmek için bir kâğıt vermesini rica etti. Kudret gözünü kırparak :

— Nerede sabahladın Fehmi? diye sordu.

— Yok sabahlamadım.

— Bize numara yapma e mi!

— Ne numarası?

— Az önce Özger'e telefon ettim. Dün gece eve gitmemişsin.

— Bir hismim vardı, onda kaldım.

— Bize numara yapma! Kime atladın, anlat.

Fehmi arkasında duranlara baktı, kızardı. Kapının arkasındaki Türk kızları Kudret'in sorularına ağızlarını kapatıp gülüyorlardı.

— Yaa Kudret, sus, utanıyorum.

— Kıza atlamasına utanmadın da bize anlatmasına mı utanıyorsun?

— Yapma Kudret, kanıma ekmek doğrama, yok böyle bir şey!

— Fehmi, sen Dachua'ya falan gitmedin. Arkandakilerden çekinme. Ulan orada Amerikan askerî bakım kampı var. Bir de Almanların yüz karası Yahudileri eritip yağından sabun yaptıkları Dachua kampı var. Şimdi müze oldu.

— İyi ya işte. O kampta çalışan arkadaşım var. Onlarda kaldım,

Kudret renkli bir kâğıdı tarih yazıp imzalaması için Fehmi'ye verdi. Kâğıdı geri alırken :

— Türk müydü bari? dedi.

— Vallahi Kudret kanıma giriyorsun. Yok böyle bir şey!

Kudret inanır gibi yaptı, konuyu değiştirdi :

— Seni sevdiğimden takılıyorum. Bu gece bana gelse. Plak dinler biraz içeriz.

— Senin odadaki İspanyol Velesco gelen giden kızmaz mı?

— Onun hakkından ben geledim ama galiba Franco gelecek. Sabahdan akşama Enternasyonal Marşı'nı ıslıkla çalıp duruyor. Yarın fotoğraf getirmeyi sakın unutma. Velesco bu akşam sevgilisine gidecek. Kara kuru bir İspanyol kızı bulmuş. Hani bizim oralarda bostan korkulukları var ya, ha işte öyle sıksa bir şey. Bu gece bekliyorum. Siz ne istiyorsunuz kardeşim? Verin kâğıtlarınızı.

— Hadi eyvallah, gelmeye çalışırım.

Fehmi merdivenlerden aşağı inerken, büroya çıkan Yugoslav kızına rastladı. Fehmi'nin kendisini şikâyet ettiğini sanmıştı. Korkulu bir yüzü vardı. Fehmi de acaba giriş kartımı büroya teslim mi edecek diye düşündü. Geri döndü kapı aralığından kızı gözledi. Kız Yugoslav tercüman kadına bir şeyler anlattı. Kadın Yabancılar Polisine gidecek sarı kâğıtları ona uzatınca Fehmi geri döndü. Demek kızın oturma izni bitmişti. Her çarşamba yüzlerce işçi oturma ve çalışma izni alıyordu. Alınan izinler fabrika için geçerliydi. Ayrıca polise otuz mark ödeniyordu. Bunu orada fabrika tercümanı hemen ödüyordu. Ay sonunda işçinin parasından kesiliyordu. Hepsi fabrikanın aracılığıyla yapmak zorundaydılar. Hitlerden kalma yabancı yasası hâlâ yürürlükteydi. «Almanya topraklarında geçici olarak oturan yabancılar anayasaya karşı eylemlerinde sınır dışı edilebilirler.» Polisin takdir hakkı vardı. Çeşitli bahanelerle gerekçe bulup pasaportlarının sürelerini uzatmıyorlardı. Ama ortak pazar ülkelerinden gelen işçilere baskı yapamıyorlardı. Bu yüzden fabrikalar Yunan, Türk, Yugoslav, İspanyol, Portekiz işçilerini tercih ediyorlardı. Onlar hak arayamaz, kafa tutamazlardı. İşten atılırlar, işçi yurtlarından kolayca çıkarılırlardı. Çalıştığı yerden yazılı belge getirmeyen yatacak yer göstermeyen hemen sınır dışı edilirdi. Ortalık bu yüzden Alman Yabancılar Polisiyle işbirliği yapanlarla dolmuştu. Almanca bilmeyen, pasaportunun oturma iznini uzatamayan işçiler, çeviri yapanlar tarafından yüksek fiyatla soyuluyordu.

Yabancı işçilerin gelmesiyle alman polisi rüşvete alışmıştı. Özellikle bizimkiler alıştırmıştı. Bazıları da polisin işpiyonuydu. Böyleleri hem polise çalışıyor, hem de Türk konsolosluğunun adamı olduklarını yayıyorlardı. Kimileri de İran uyruklu Azeri Türkleri, hem Şah'ın gizli polisi Savak hesabına hem de Alman polisi hesabına çalışıyordu.

Doğudan gizlice giren eroin, halı, esrar ticareti Azeri Türklerinin kontrolü altındaydı. Polisle araları iyiydi. Savak tarafından izleniyor propagandası yaparak sol görüşlü dernekler hakkında CIA'ya bilgi topluyordu. Hemen tümü Alman vatandaşıydı. Bu Azeri Türklerinin bir kısmı da Amerikalıların yönettiği Radyo libertide çalışıyordu. Bu radyo Rusya'da yaşayan uluslara her gün yirmi yedi dilden yayın yapıyordu. Almanlar bu Türkleri tutuyordu. Özel mescitleri vardı. Bayramlarda milli giysilerle ortaya çıkıyorlar; din, millet duygusunu sömürerek taraftar toplamaya çalışıyorlardı. Bilgi almaya çalışıyorlardı.

Fehmi, pencere önündeki sandalyeye oturdu. Herkes makinelerin çalışmasını bekliyordu. Kimse Rauf Bernard'ın ölümünü düşünmüyordu. Makinaların durmasıyla ücretlerin düşeceğinden korkuyorlardı. Adapazarlı Kemal, kıllı açık göğsünü gere gere Fehmi'ye yanaştı. Fehmi, aldırmazlıktan geldi. Önceki gün çıkan tartışmada Kemal sendikanın ve Fehmi'nin aleyhinde atıp tutmuştu Kemal «Azerbeycanı yaşama ve yaşatma derneği»ne sık sık girip çıkıyordu. Bu yüzden Fehmi ona güvenmezdi. Kemal, Fehmi'nin karşısındaki boş naylon torbaların üstüne oturdu.

- Fehmi Efendi makinalar niye durdu?
- Bilmiyor musun? Rauf Bernard kendini öldürmüştü.
- İyi ya, bir gâvur eksilmiş ortalıktan.

Fehmi, duymamazlıktan geldi. Kemal bozulmuştu. Rıza şaka yollu :

- Kemal sen de sendikaya üye olsana, dedi.
- Ben gominist değilim!

Rıza öfkeden sapsarı kesildi, Fehmi'ye baktı. O hâlâ aldırmıyordu.

— Biz komünist miyiz?

— Evet!

— Nereden çıkardın bunu?

— Sendikaya yazılıyorsunuz da ondan. Almanlar size ekmek veriyor. Siz nankörlük ediyorsunuz.

Rıza öfkeli bir sesle :

— Sen az gelsene benimle içeri... dedi.

Kemal, Rıza'nın arkasından atelyeye girdi. Rıza kapının kıyısına dayalı süpürge saplarından birini eline aldı. Kemal'in yakasına dayandı.

— Bana bak serseri!

— Serseri sensin!

— Sus da beni dinle!

— Dinlemezsen ne olur?

Rıza başını sağa sola sallamaya başladı. Fehmi kapıda merakla ikisine bakıyordu. Koridoru gözledi, gelen giden yoktu. Rıza'ya göz etti. Rıza :

— İşte böyle olur!

Süpürgeyi atıp Kemal'e bir yumruk indirdi. Kemal düştüğü yerden kalkmaya çalışırken :

— Bunu senin yanına bırakmayacağım! diye söylendi.

Rıza, pantolonunun arka cebinden ispartolosunu çıkarmıştı. Kemal korkarak kaçtı. Fehmi, gülümseyerek :

— Faşist köpek! Amma da yüreksizmiş. Yazıhaneye mi gitti dersin?

— Nereye giderse gitsin it herif!

Az sonra postabaşı Peter yanlarına geldi. Kemal, Rıza'yı şikâyet etmişti. Ama Fehmi de Mayer de Rıza'nın Kemal'e vurmadığını söylediler. Peter yeniden yazıhaneye gidip geldi. Kemal başka bir bölüme alınmıştı. Peter biraz şaşkıındı. Kemal, her yerde hır çıkardığı halde fabrikadan

atılmıyordu. Yine de istemediği işçiden kurtulduğu için sevinçliydi. Biraz sonra işbaşı zilleri çalmaya başladı. Üç saattir çalışmayan işçiler makinaların başına koştular.

Fabrika adına cenaze törenine katılmak için mühendislerden, postabaşılardan, ustabaşılardan, atelye şeflerinden yirmi kişilik bir grup seçilmişti. Seçilenler bahçede toplanmıştı. Fabrika bahçesine giren bir otobüs siccim gibi yağan yağmur altında bekleyen kalabalığı aldı. Yağmur hızını artırırken otobüs Doğu Mezarlığına doğru yol aldı.

Paydos zilinden sonra banyoya giren Fehmi, giysi dolaplarının arasında çıırılçıplak dolaşan Kemal'i gördü. Sanki az önce Rıza'dan dayak yiyen, iş yeri değiştirilen o değildi. Fehmi banyosunun kapısını kilitledi. Az sonra Rıza'nın geldiğini duydu. Kemal her zamanki gibi içli bir türkü tutturmıştı. Postabaşı Moris, Rıza'ya :

— Ne oluyor? diye sordu.

— Hiç, yıkıyoruz Moris.

Moris sabunlu eliyle Kemal'in yıkandığı yeri gösterdi.

— Bu adam niye ağlıyor?

— Ağlamıyor, türkü söylüyor.

— Ne acayip müzik, ne çirkin ses!

Rıza omuzunu silkti. Boş kutulardan birine soğuk su doldurdu, Kemal'in başından aşağı suyu dökmesi için Moris'e uzattı. İçeride kurulan Kemal çılgılığı bastı.

— Anam! Kim yaptı ulon bu orospu çocukluğunu!

Moris gülmekten kırılıyordu. Avusturyalı Alis, Moris'in kulağına bir şeyler fısıldadı. Moris, Rıza'ya baktı.

— Sen içeride yıkanan manyağı bugün dövdün mü?

— Hayır dövmedim.

— Alis öyle söylüyor ama...

— Yok canım. İş yeri yönetmeliğini ezbere bilirim. Kavga etmek yasaktır.

— Bir tane de ben patlatacağım şimdi, dedi, o hergün dayak istiyor.

Moris kavga çıkmış gibi heyecanlandı.

— Sana ne yaptı Alis :

— Bana bir şey yapmadı. Geçen gün yukarı çıkan kızkardeşimin kıcını çimdikledi.

Moris güldü :

— Aldırma Alis...

— Kızın kıcı iyice morarmış.

Boyunbağını düzelten Alis, Rıza'ya :

— Kusura bakma Rıza... Ama bu serseri yüzünden yavaş yavaş soğumaya başladım Türklerden, dedi.

Rıza utanarak kızardı.

— Sen yine Türkleri sev Alis...

Kemal, giysi dolabına çırılçıplak yanaştı. Moris dayanamadı, Kemal'in kıcına bir tokat patlattı.

— Ooof! dedi Kemal, geri dönüp baktı.

Moris :

— Burası hayvan ahırını değil. Ortalıkta çırılçıplak dolaşma! dedi.

Kemal homurdandı. Moris'le Alis gülüşerek banyodan çıktılar. Kemal Fehmi'yle Rıza'ya ters ters baktı.

— Tüm gâvurların Allah belasını versin. Gâvurlarla birlik olanları da Cenabırabbilalemin o koca adıyla helâk etsin!

Rıza ters baktı. Bir şey söyleyecekti, söylemedi. Kemal :

— Ben sana o yumruğun hesabını soracağım! diye bağırdı.

Rıza dolabın kapağını çarparak :

— Ülen bela, işin mi yok? Şimdi seni yatırır tavuk keser gibi keserim!

Kemal'in üstüne yürüdü. Fehmi, banyodan çıkmıştı. Kemal onun arkasına sığındı. Yere çöküp ağlamaya başladı. İçeri giren iki Alman işçisi, onun ağladığını görünce acıdılar. Uzun boylusu :

— Ne o Rıza, parasını mı çalmışlar bunun? dedi.

Rıza, onlara bakmadı bile. Çok öfkeliydi. Fehmi, dışarı çık git işareti yaptı Rıza'ya. Rıza kapıyı çarpıp çıktı. Fehmi, Alman'a «konuşma» işareti yaptı :

— Aklını çalmışlar bu yoksulun.

Gülüştüler. Almanlardan ikincisi :

— Türkler çok kavga ediyorlar. Sessiz durduklarına bakma, İtalyanlardan beter.

Uzun boylusu :

— Eskiden böyle değillerdi. Bu dağ domuzu geldi, atelyenin dirliği düzeni bozuldu.

Fabrikanın kapısında iriyarı, uzun boylu, siyah saçlı, aşağıdaki fabrikada çalışan sendikacı Nevzat Topuz, Fehmi'yi bekliyordu.

— Fehmi siz misiniz?

— Evet... Bir şey mi vardı?

Nevzat Topuz babacanca Fehmi'ye sarıldı, öptü.

— Hoşgeldin kardeşim. Hoşgeldin üstadım. Ününüz siz gelmeden yetişti buraya. Ben sendikacı Nevzat Topuz. Aşağıda çalışıyorum.

— Tanıştığımıza sevindim. Sendikanın kayıt işleri nasıl gidiyor bakalım?

Beş on adım yürüdüler. Nevzat kollarını açarak bağırdı gibi konuşuyordu.

— Bizim fabrikada iş tamam. Türk işçilerinin en az yüzde sekseni sendikalı...

Balan caddesinde Balanof kahvesine doğru yürüdüler. Fabrikanın işletme şeflerinden Hans elinde siyah çantasıyla onlara doğru geliyordu. Nevzat'a selam verdi. Nevzat onu görmemezliğe geldi.

— Niye selam vermedin adama?

— Boşver. Böylelerine yüz vermeye gelmez.

— Kim bu?

— Sizin fabrikanın işletme şefi.

— Nee?

— Evet, işletme şefiniz.

— Demek yabancı işçileri bu adam bulup getiriyor. Sen nereden tanıyorsun?

Nevzat Topuz ıhlamur ağaçlarının üstünden geçen yağmur bulutlarına bakarak :

— Geçen yıl bizim fabrikanın yıllık balosu vardı, dedi. Bu adam da geldi. İçildi eğlenildi. Bir Türk kıızıyla dans ediyordu. Sonra başkalarıyla. Bir ara baktım o kız ağlıyor. Merak ettim, kıza gittim zorla söylettim; adamdan gebe kalmış. Tepem attı. Biliyorsun burada çocuk aldirmek yasaktır. Adam «Bana ne, benimle yatmasaydın, bakalım zaten çocuk benden mi?» demiş.

Balanof kahvesinden içeri girerken Fehmi :

— Nevzat kardeş, seni tanıdığımı çok sevindim, dedi içtenlikle.

Beyaz önlüklü kısa boylu garson da Nevzat'ı tanıyordu. Orada toplantılar düzenlemişti. Fehmi, beyaz bira istedi. Beyazı buğdaydan sarısı arpadan yapıldı biranın. Çocukluğunda çok arpa ekmeği yediği için arpanın adını bile duymak istemiyordu. Fehmi :

— Hadi şunu çabuk içip bitirelim, dedi. Gittiği yerler dert görmesin diyelim... İstasyona gidip otomattan resim çektirmem gerek. Ortalık kararmadan bu işi yapmalıyım.

Nevzat, iki dikişte birasını yarılarmıştı. Nevzat, Fehmi'yi arabasıyla istasyona götürmeyi önerdi. Fehmi :

— Arabayla gideceğimize göre, daha vaktimiz var, birer bardak da konyak içebiliriz. Biranın üstüne iyi gider.

— Yoo sağol, ben araba kullanacağım.

— Canım trafik polisi konyak içtiğini nereden anlayacak?

— Aman öyle deme. Polis bir balon şişirtiyor, ne kadar alkol aldığını hemen anlıyor. Benim bunlardan gözüm korktu. Bir tek içtim desem de alet yalan yutmuyor. Ceza vermekten imanım gevredir. Çocuğu hergün okula götürmek zorunda kalmasam satardım arabayı. Masrafından bıktım usandım. Bizim hanımın aldığı paranın üçte ikisi buna gidiyor. Geçen gün kestirme diye orman içinden geçtim. Levhada elli kilometre yazıyordu. Baktım kimseler yok, bastım gaza. Üç gün sonra postadan ceza makbuzu çıktı. Yüzelli mark ödedim.

Fehmi şaşırmıştı :

— Vay anasını be!

Nevzat coştı :

— Ağaçlara televizyon alıcısı yerleştirmişler. Bir girdiğinde bir çıkışta resim veriyor. Yedi dakikalık yolu dört dakikada almışım. Hızı buradan hesaplamışlar.

Fehmi birasını bitirmişti. Biranın limonunu ağzına düşürdü, çiğnemeye başladı.

— Adamlar trafik cezalarından milyonlar kazanıyor.

— Hem de nasıl... İstersen kalkalım. Seni istasyona bıraktıktan sonra bir arkadaşın permi işine bakacağım.

İkisi de bira paralarını vermek istiyordu. Fehmi, Nevzat'ın konuk olduğunu söyleyip kendisi ödedi. Öteki masalarda bira içen Almanlar başlarını salladılar, tuhaf tuhaf baktılar.

Arabada giderlerken Nevzat, Rosenhimer caddesinin girişinde acı bir fren yaptı. Fehmi neredeyse başını ön cama vuracaktı. Nevzat :

— Kusura bakma. Kırmızı yandı. Buralarda da kamera var. Geçen gün elli mark ceza verdim. Kimse görmedi sanıyordum. Arabanın resmini gösterdiler. Hem de renkli bir fotoğraftı! Direksiyonda ben, arkada oğlan. Plakadan ev adresini bulmak kolay, deyip gülümsedi.

Nevzat istasyonun önünde arabayı durdurdu. Elini Fehmi'ye uzattı, tokalaştılar, sonra cüzdanından çıkarıp bir kart verdi.

— Beni ara. Telefon numaram yazılı. Burda durma yasağı var, çabuk atla. Görüşelim olmaz mı?

Fehmi Nevzat'a teşekkür etti, arabadan indi; araba uzaklaşırken istasyonun kuzey kapısına doğru yürüdü.

Yunan işçileri Yunanistan'daki siyasi olaylarla ilgili bildiriler dağıtıyorlardı. Üçlü beşli gruplar halindeydiler. Fehmi bir bildiri alıp cebine attı. Yunan arkadaşlarından birine vermeyi düşünmüştü. Ama sonra, içinde ne yazdığını bilmediği için caydı. Zaten birilerine bildiri vermek suçtu. Bildiriyi buruşturup çöp kutularından birine attı. Otomatın başındaki birkaç Türk az önce çektiydikleri fotoğrafların çıkmasını beklerken bir yandan da aralarında konuşuyorlardı :

— Ula Ahmet, nittin dünkü avradı hır?

— Heeç!

— Nasıl heeç?

— Elimden parayı aldı. Parka gettük, bir bankda oturduk. Birden sağa sola bakundu. Sonracığıma «Polis-say kome» dedi, kaçtı orispi. Polis geliy didi.

Ahmet'in yanındaki iki arkadaşı gülmeye başladılar. Bu arada makina çalıştı; ayrı ayrı pozlarda dört fotoğraf delikten aşağı düştü. Fotoğrafları alıp uzaklaşan Türk işçilerinin arkasından Fehmi belli belirsiz gülümsedi. Otomata bir mark attı, oturdu. Işıklar dört kez yandı söndü. Dışarı çıkarken şişmanca bir Yugoslav kadını Fehmi'ye kendi diliyle bir şeyler sordu. Fehmi anlamadı ama kadının nasıl fotoğraf çektireceğini sorduğunu tahmin etti. Kadına yardımcı oldu ve onun da fotoğrafı çekildi. Biraz sonra Fehmi'nin fotoğrafları süzölmeye başladı delikten. Fehmi alıp baktı, dudak büktü; beğenmedi fotoğrafını, kapkara bir şey çıkmıştı.

Münih-İstanbul yazılı onbeş numaralı perona Sirkeci treninin gelmesi bekleniyordu. Polisler, istasyon memurları peronun giriş kapısını tutmuşlardı. Kadınli erkekli yüzlerce Türk Salzburg'dan gelecek treni bekliyordu.

İstasyon hoparlörü birkaç kez Türkçe, Almanca, Yugoslavca anons etti. Tren üç saat gecikecekti. Polisler ve memurlar sinirlenmişlerdi. Almanya'da bir sürücü, bir yıl içinde iki kez iki dakika geç gelse ya da geç kalksa işinden olurdu.

Siemens fabrikalarında çalışan iyi giyimli iki genç kız konuşuyorlardı :

— Ayol Ayten yine rezil olduk Almanlara... Üç saat gecikme olur mu? Görülmüş, duyulmuş şey değil. Rezil olduk!

Ayten omuzlarını silktili, dudak büktü :

— Ne yapacaksın? Durumumuz bu!..

— Bence işleri temelden değiştirmek, düzeltmek gerek... Bak şu Almanlara... Her şey saat gibi işliyor...

— Nasıl olacak peki bu?

— Halktan yana, akıllı, çağdaş bir yönetimle olacak.

— Hımm... haklısın galiba...

— Bunlar kendi çıkarlarına uygun düzenlemelerle halkımızı soyuyorlar.

— Ama onları işbaşına biz getirdik. Öyleyse suçlu olan bizleriz!

— Hayır, şartlandırılmış, kandırılmış insanlar suçlu olamaz! Bizleri uyutanlar, gözümüzü boyayanlar suçludur. Halkımızın uyanmasından korkanlar suçludur.

Ayten'in arkasına pos bıyıklı temizlik işçilerinden biri yanaştı; kızın kalçasını okşadı. Ayten çığlık attı.

— Ayyyy! Kim o terbiyesiz?! Hayvan!... Aşağılık...

Arkasına dönüp baktı : Herkesin gözü Ayten'in üstündeydi. Kızın gerisinde şişman bir kadınla pos bıyıklı biri duruyordu. Pos bıyıklıya :

— Utanmıyor musun kadınların kalçasını çimdikle-meye?! Terbiyesiz! diye bağırdı.

Pos bıyıklı, pişkin :

— Yanlışın var bacım, ben seni çimdiklemedim, diye yanıtladı.

— Bu kadın mı çimdikledi yani?

— Ne bileyim?

— Terbiyesiz!

— Ağzını topla! Yeter artık sövdüğün...

— Toplamazsam ne olacak! Hem suçlu hem güçlü! Burası dağ başı mı?

Çevrelerine toplanan ve olayı ilgiyle izlemekte olan kalabalık homurdanmaya başladı :

— Ayıp değil mi?

— Senin erkek olarak kadınları koruman gerek!

— Bir çuval da bıyığın var!

— Sen git de Anadolu'da kardeşinin kıcını çimdikle, göreyim seni o zaman...

Devriye gezen iki Alman polisi kalabalığa yaklaştı. Ayten ağlamaklı biçimde durumu anlattı. Şikâyet etti. Davacı olduğunu söyledi. İriyari sarışın polis, pos bıyıklıyı sürükleyip istasyon kapısındaki polis arabasına götürdü. Onlar uzaklaşırken kalabalık yine homurdanmaya başladı :

— Yazık oldu...

— Şimdi ilk sorgusundan sonra sınır dışı edecekler adamı...

— Vatandaşımız değil mi, yardım edelim...

— Kızım şikâyetinden vazgeç.

— Affetmek büyüklüğün şanındandır. Herkes hata yapar. Önemli olan hataların tekrarlanmamasıdır. Bir daha yapmaz.

— Yazık olacak delikanlıya...

— Bu şifintıları ne diye Almanya'ya gönderirler?

— Ne yapsın adamcağız, aylardır bir tane bile bulamamıştır. Kızın kıcını görünce dayanamamış besbelli... Koparmadı ya!

Salzburg'dan gelen bir tren Münih-Atina peronuna girdi. Türklerden oluşan kalabalık dağılmaya başladı. İstasyon kahvesine yöneldiler. Ayten'le arkadaşı da kadın-

lar helâsına doğru yürüdü. Fehmi, arkalarından birkaç adım attı; onlarla tanışmak, sendikal çalışmalarına katkılarını sağlamak istiyordu. Yaşamında ilk kez umut duyabileceği, aydın sayılabilecek iki işçi kız görmüştü. Az önceki utanç verici olaya da üzülmüştü. Ama son anda fikrinden caydı. Çünkü kalabalığın gözü bu kez Fehmi'nin üstüne çevrilmişti; kızların peşine düşmüş gibi düşünülebilirdi...

Hava yeniden bozmuştu. Usuldan yağmur serpiştiriyordu. Merkür hanının önünde birkaç Yunanlı tartışıyorlardı. Fehmi büyük postanenin önünden geçerken durakladı, İzmir'e anasına telefon etmeyi düşündü. Nasıl olsa ona para yollayacaktı. Avukat bir arkadaşının evinde bir telefon vardı. Orayı ararsa, arkadaşı koşar çağırırdı anasını. Anası Türkiye'de olan biten ne varsa iki solukta anlatıverirdi.

Fehmi postaneden içeri girmişti. Kapı önündeki mektup kutularını boşaltan iriyarı posta memuru yere çömelmiş oturan Hintlileri kovaladı. Çingeneler diye sövdü arkalarından. Hintli öğrencilerden ikisi posta memurunu şikâyet etmek için müdürün odasına doğru gittiler. Memur arkalarından apışarasını gösterdi, elindeki torbalarla birlikte iç odalardan birine geçti. Öğrenciler öfkeyle müdürün odasından dışarı çıktılar. Arkadaşlarını alıp gittiler. Çoğu Budistti bunların. Et yemedikleri için bünyeleri zayıftı. Birbirlerine sokularak oturur, hep beraber dolaşırlardı. Korunmaktan çok ısınmaktı amaçları. Yoksuldular. İstasyonlarda, kapalı otobüs duraklarında sabahlarıydı.

Fehmi, Hintli öğrencilerin arkasından sevgiyle baktı.

Milyonlarca Hintli insan içinden süzülüp gelmişlerdi buraya. Hepsi anadili gibi İngilizce biliyorlardı. Yüzyıllarca İngiliz egemenliğinde kaldıklarından okullarında İngilizce zorunlu dildi.

Fehmi para makbuzunu doldurdu. Memurdan, saat altıdan sonra posta giderlerinin yüzde kırk arttığını öğrenince parayı göndermekten vazgeçti. Böylece anasına telefon da edemedi.

Yağmur hızını yitirmişti. Münih'in en büyük satış mağazası Kaufhof'un önünden geçerken Kardeşler Lokantasında çalışan Kürt Ahmet'i anımsadı. Sokağa girdi. Kürt Ahmet'e çevresindekiler «peygamber» diyordu. İstanbul'da, başka yerlerde yıllarca muska yazmıştı. Polis Türkiye'de «Peygamber Ahmet'i yakalamaktan bıkmıştı. Erzurum'dan İstanbul'a gelen Ahmet önce yapı işçisi, sonra duvarcı ustası olmuştu. Okuma yazmayı orada öğrenmiş, diploma aldıktan sonra da Beykoz köylerinden birine cami hocası olarak atanmıştı. İlkokul diplomasını kendi eliyle veren Beyoğlu müftüsü Avukat İbrahim Yayla törende Kürt Ahmet'i övmüş, zekâsına hayran kaldığını söylemişti. Ahmet'in yolu açılmıştı.

O günden beri; Almanya'ya gelince kurslara katılıp Almanca da öğrenmişti. Şimdi de Kardeşler Lokantasında yazıhane açmış, tercümanlık yapıyordu. Fehmi'nin ününü duyduğu için birkaç kez onunla tanışmak için ona haber göndermişti.

Fehmi lokantaya girdi. Üç kişi otomatik plak makinasının önünde oturmuş sohbet ediyordu. İriyarı biri :

— Evlatlarım. En son peygamber benim! diye konuştu. Ne arabin fellahı, ne Meryem'in İsa'sı... Allah size önce insan olun, dedi. İnsanların peşinden ancak hayvanlar gider. Siz hayvan mısınız?

— Estağfurullah!...

Fehmi'nin kendisine baktığını görünce yanına yaklaştı :

— Hoşgeldin kardeş... Birini mi aradın? diye sordu.

— Evet.

— Kimi acep? Benim adım Peygamber Ahmet. Her yerde devayım! Buyur, gel, aramıza katıl...

Az ötede çalan telefona koştu. Bu arada Fehmi'ye oturmasını işaret etti. Fehmi çekinerek oturdu. Sık sık polisin orayı bastığını biliyordu. Ahmet; bu adam anlaşılan. Telefonda konuşuyordu :

— Ulan azgın İslâm evlâdı... Kürtçe bilirem, Alman kâfirinin dilini bilirem. Alman polisi mi?... Trafikse suç, mesele yok. Olmaz iş varsa sen gene paradan haber ver! Ama esrarsa karışmam bak. Oğlum konuşsana, dilini mi yuttun? Eşşeklik yapma, bu iş için beş yüz markını alırım. Üç yüzünü polise vereceğim. Ne?.. Salzburg'da mı? Orası Avusturya sınırı. Peygamberliğim oralarda pek geçmez. Hitler denen canavar yüzünden benim Almanlığımı da sevmeyizler...

Telefonu kapattı. Fehmi'nin yanına oturdu.

— Sen aradın mı beni önceleri? Bağışla adını önce bakayım...

— Fehmi.

— Haa... Yahu seni bizimkiler öve öve bitiremiyorlar. Fabrikada hepsini yüreklendirmişsin. Hoş geldin yahu! dedi içtenlikle.

Sarılıp öptü Fehmi'yi. Garson çağırdı.

— Ne içersin?

— Varsa, kahve.

— Türk kahvesi mi, yoksa...

— Türk kahvesi. Orta şekerli olsun.

Ahmet garsonu gönderdikten sonra :

— Oğlum, biz camiden kilim mi çaldık? Biz de isteriz bir orta şekerli! diye bağırdı. Sonra Fehmi'ye döndü :

— Bizim kuyruklular sana hayran. Valla, gurbet elde dayanışmamız daha sıkı olmalı. Bizlere «kuyruklu» denmesine dayanamıyorum. Mağarada doğmuşsak, orada yaşıyorsak bizi orada yaşatanlarda suç.

Fehmi gülerek onaylıyordu Ahmet'i. Garsonlar da saygıyla onları dinliyordu. Ahmet birden :

— Sen de kuyruklulardan mısın? diye sordu.

— Hayır, değilim dedi Fehmi.

— Öyleyse niye koruyorsun onları?

— Onlar da insandır. Bu dünya herkesin. Herkes gibi yaşamaya, uygarlıktan pay almaya onların da hakkı var!...

Ahmet'in gözleri yaşardı. Sustular. Ahmet az sonra konuyu değiştirdi, kahvelerini içerlerken sordu :

— Nerede oturuyorsun?

— Unterhaching'te.

— Ulaa. Cennette oturuyorsun... Ama buralara biraz uzak değil mi?

— Uzak ya, ne yapalım? Orayı verdiler bize, karımla birlikte gidip geliyoruz işte... Gurbetelde herşey gönlümüzce olmuyor...

— İyi iyi, yenge hanıma selâmlarımı ilet. Ara sıra da buraya telefon et. Birbirimizden haberimiz olsun. Bağlarımızı koparmayalım...

— Olur. Sen de bizim fabrikadaki arkadaşlara söyle; sendika çalışmalarında gevşek davranıyorlar. Kulaklarını büküver... Bu iş hepimizin çıkarına...

Lokantadan çıkınca boyalı bir Alman kadını camdan Fehmi'ye el etti. Alkolün etkisiyle olmalı, kadının başı ne-

redeyse oturduğu masaya düşecekti. Fehmi kahveden içeri girdi. Pencere önünde üç Alman orospusu oturuyordu. Biri kucağındaki siyah köpeğin ağzını öpüp duruyordu. Fehmi büfeden aldığı limonatasını içemedi, iğrendi. Bu bardakları onun gibi kadınlar da kullanmıştı. Köpeği öpen kadın Fehmi'nin yanına yanaştı. Fehmi birini beklediğini söyleyip onu uzaklaştırdı. Kadın bu kez Arapça gazete okuyan birine yanaştı. Az sonra birlikte çıkıp gittiler.

Bir Arap zengini tarafından işletilen kahve, kentin en işlek kahvelerinden biriydi. Buradan Arap ülkelerine silah, araba, mermi kaçakçılığı yapıldığı söyleniyordu. Doğudan gelen esrar, eroin, İran halıları da yabancı işçiler tarafından Almanya'da el altından dağıtılıyordu. Kim polis, kim kaçakçı belli değildi. Bütün bu işlere karşın, kahvehane dışarıdan Alman orospularıyla futbol hastalarının uğrak yeriymiş gibi görünüyordu... Yine de boş durmayan Alman gizli polisi kahveyi sürekli gözaltında tutuyordu. Kuşkulandıkları yabancıların mektuplarını açarlar, telefonlarını dinlerlerdi. Birbuçuk milyonluk Münih'te binlerce yabancı vardı. Hepsinin kendi kahvesi, dükkânı, lokali, eğlence yeri, kültür danışma örgütleri, batakhaneleri, işçi, öğrenci dernekleri vardı. Her kuruluş içinde ise Almanların haber alma elemanı vardı; çoğu gizli polis için çalışıyordu. Bin üçyüz CIA uzmanının bu kuruluşlarda çalıştığını basın yazıp duruyordu.

Fehmi, düşündüklerini başkalarının anlamasından korkarak çevresine bakındı. Kahveden çabucak çıktı. Takma bacaklı yaşlı bir adam şapkasını açmış sokakta dileniyordu. Fehmi ona aldırmayınca arkasından uzun uzun Fehmi'ye sövdü.

Almanya'da ağır hastalar normal emeklilik yaşından daha önce emekli olabiliyorlardı. Ama iki gözü kor olup da emekli olmayanlarını da görmüştü Fehmi. Ya asansörde çalıştırılıyorlardı ya fabrikalarda kutulama, paketleme işlerinde. Dönüp dilenciye baktı. Bakınca ülkesini anımsadı. Fehmi; Türkiye'de milyonlarca sağlam insanın iş bulamadığını düşündü ; dilenmeyip de ne yapsınlardı? Hele sakatların durumu hepten içler acısıydı. Ama şu Alman dilenci... Böyle bir topluma hiç yakışmıyordu. Besbelli ipten, kazıktan kaçmış biriydi.

Sinemanın önünden geçerken film afişlerine baktı. «jango» filmi oynuyordu. Bütün Alman gençleri bu eli silahlı kahramana bayılıyordu. Başını sallayıp geçti.

Tramvayda alışverişten dönen iki Türk kızını görünce tanıdı. Aynı fabrikada çalışıyorlardı. Arka sıralarda uyuklayan yaşlı bir Alman erkeğinin ağzından yayılan ekşi bir koku tramvayın içini dolduruyordu. Çok iyi giyimli yaşlı bir kadın, kürk mantosunun eteklerini yere değmesin diye tutarak tramvaya bindi. Ön ve arka kapılardan siyah yağmurluklu iki kişi daha bindi. Fehmi'yle kızların başına dikildiler. Bilet sordular. Kızlar Almanca bilmiyorlardı. Kontrolör, kızları zorluyordu. Esmer kız, acımağlı bir sesle Fehmi'ye döndü :

- Ağabey, afedersiniz Türk müsünüz?
- Evet.
- Ne olur bize yardım edin.

Kızlar biletsiz binmişlerdi. Bütün paralarını alışverişte harcadıkları belliydi. Yirmi mark para cezası ödemeleri gerekiyordu. Yoksa karakola gideceklerdi. Kontrolörler kızları aşağılayarak konuşuyorlardı. Fehmi, kızların para cezasını ödedi. Adamlara :

— Bize hakaret etmeye hakkınız yok, dedi. Milyonlarca Yahudi'yi yaktınız, sonra da Yahudi dolarının tutsağı

oldunuz. Bu kadar para canlısı olmayın. Biraz da insanları sevin. Yahudi parasıyla endüstrinizi ayakta tutmaya çalışıyorsunuz, bu arada insanları harcıyorsunuz...

İki adam, öfkeyle ilk durakta tramvaydan aşağı atladılar. Fehmi'nin söyledikleri sürücü kadının hoşuna gitmişti. İçten içe gülüyordu. Kızlar, adamların aldığı kırk markı çok bulmuşlar, zehir zıkkım olsun diye beddua ediyorlardı. Fehmi, gülererek sordu :

- Ne kadar süredir bizim fabrikada çalışıyorsunuz?
- Beş-altı ay kadar oldu, dedi biri.
- Sendikalı mısınız?
- Hayır, diye yanıtladı öteki.
- Neden?
- Alman şefinden korktuk!

— Hiç korkmayın. Sendika olmazsa haklarınızı nasıl koruyacaksınız? Ben size yardım ederim, işlemlerinizi yaparım.

— Peki ağbi. Yarın sabah yazılırız. Madem bize yararı dokunacak...

Fehmi memnun oldu. Sevgi dolu bir sesle :

- Siz nerelisiniz bakayım? diye sordu.
- Zonguldaklıyız.
- İsimleriniz ne?

— Benim adım Sabahat, arkadaşımınki de Özlem. Ben bankada çalışıyordum. Keşke orada kalsaydım... Ama çıkıp geldik işte buraya...

— Neden? Buradaki hayatınız zor mu geçiyor?

— Neden olacak? Burada çok düşük ücretle çalışıyorum. Hem de işimiz ağır. Gerçi Türkiye'deki ailemize para gönderiyoruz ama neye yarar?

— Haklısın. Oradakilere döviz göndereceğiz diye burada harcanıyoruz...

Fehmi'nin ineceği durak gelmişti. Kızlarla fabrikada görüşmek üzere sözleşip tramvaydan indi. Akşam karanlığı iyice bastırmıştı. Parktan geçerken banklardan birine oturmuş, esrar çeken üç Türk'e rastladı. Az sonra iki polis arabası parkın giriş kapılarını tuttu. Parktakileri denetlemeye başladılar. Esrarkeşlerin oturdukları bankın altından esrarlı sigarayı buldular. Adamlar kaçmıştı. Polis arabasının bir tanesi çekilip gitti. Öteki biraz daha oyalandı. Arkasından o da gitti.

Parktaki olay Fehmi'yi sinirlendirmişti. Tercüman Kudret'in kapısını çalarken yozlaşmış insanları düşünüyordu.

Kudret yatağının üstündeki yorganı uzunlamasına ikiye katlayıp yer açtı.

— Kusura bakma, masamın üstünde ütü yapıyordum. Sandalyelerde ütülenecekler dizili. Karnın aç mı?

— Aslında tadım yok ama açtım doğrusu...

— Ütüyü bitireyim, yeriz. İçeri girerken yurt müdürü seni gördü mü?

— Hayır. Neden sordun?

— Kadın istihbaratta çalışıyor.

Fehmi iliklerine dek titredi.

— Nereden anladın?

— Geçen gün aşağı sigara almaya inmiştim. Telefonla konuşuyordu, duydum. İkimiz de Ruslardan bavul dolusu para alıyormuşuz. Sana kancayı iyice takmış bu kadın, haberin olsun...

Fehmi başını salladı : Kuşku kimi zaman işe yarar belki, ama bir yere kadar. Kuşkunun fazlası insanı tedirgin eder diye düşündü. Kudret ütünün fişini çekip Fehmi'nin yanına oturdu.

— Sana şerefim üzerine yemin ederim ki kadın da kocası da istihbaratta çalışıyor. Yurtlar Müdürü de, fabrika yönetimi de her türlü yetkiyi ona vermiş. Dosyalar ellerinin altında. İstedikleri işçiyi fabrikadan attırabilirler. İşin ilginç yanı şu; bu iğrenç kadının kocası kaçakçı. İstanbul'da tuhafiyeye mağazalarına kaçak eşya götürüyor. Türk eksportlarına halı yığıyor. Kısa sürede üç-dört milyon mark para vuruyor. Birkaç ayda bu kadar para... Düşün! Vergi kaçakçılığı onda, iki yazlık iki kışlık arabası, Londra'da dört tane villası var. Eksport mağazasının arkasını mescit haline getirmiş, millete orada namaz kıldırıyor. Yine de, ne maliye ne polis geliyor bunlara kimse dokunmuyor. Ayrıcalıkları var... E, öyleyse? Durum açık.

Kudret konuşmaktan yorulmuştu. Fehmi şaşkınlıkla Kudret'e baktı. Kudret :

— İstersen dışarıda yiyelim. Bir Wienerwald'a gideriz Yarımşar tavuk yeriz. Birer tane beyaz bira içeriz üstüne. Gidelim mi?

Fehmi kuşkulu baktı Kudret'e. Cebindeki parayı hesap etti. Kendine yetecek kadar vardı. Kudret'e ısmarlayamayacağına üzüldü.

Kudret sevgiyle süzdü Fehmi'yi. Oda kapısını açarken :

— Bende para var, dedi. Eksik olmasın tercümanlıklar... İşimin dışında iyi gelir getiriyor. Şimdi yemek paralarını ben ödeyeceğim. Bana iki yemek borcun olacak, unutma e mi?

Wienerwald'e geldiklerinde Kudret neşeyle :

— Milyonerler de biz yoksullar da buraya geliyoruz, dedi.

Gülüştüler. Tavukları ısmarladılar. Grünfald yönünde şimşekler çakıyordu. Az önce çiseleyen yağmur hızını ar-

tırdı. Yemekten sonra eve dönmek istiyordu Fehmi; karısını özlemişti. Eve mektup gelip gelmediğini merak ediyordu. Kudret'in odasında Venesco'nun yatağında yatmak istemiyordu. Yurt müdiresinden de korkuyordu. İzin almadan yatmak yasaktı. Kudret uzun zamandır yurttaydı. Konuşacak dertleşecek bir arkadaş bulduğundan mutluydu. Ama Fehmi onun ataklığını beğenmemişti. Ve bunu ona söylemek istiyordu.

— Kudret!

— Buyur bir şey diyecektin, anladım, deminden beri diyemiyorsun. Yutkunup duruyorsun, Yahu ne sinir adam-sın sen!

— Şey... benim eve gitmem gerek.

Kudret kâğıt mendille ellerini sildi, başını salladı yarı öfkeli :

— Hani bende kalacaktın, Venesco'nun yatağında.

— Öyleydi ama eve mektup gelmiştir karımdan. Belki anamdan da gelmiştir, arkadaşlarımdan da... Tümünü özledim, biliyor musun? Birden içimi sıkıntı bastı...

Kudret zorla güldü, göz kırptı.

— Peki öyleyse, hadi kalkalım arkadaşım. Sizin oraya şuradan otobüs geçiyor.

Garson kıza hesapları ödeyen Kudret, Fehmi'nin koluna girdi. Kızın eline yarım tavuk değeri kadar bahşiş verirken kulağına bir şeyler fısıldadı. Kız güldü. Gülerken pembe yanakları çukurlaştı.

Fehmi ve arkadaşları döviz kaçakçıları ile fabrikada ve çevrede amansız bir savaşa girişmişlerdi. Türkiye'ye gönderilen yüz markın yirmi markını, Alman maliyesi yıl

sonunda posta makbuzlarını gösterdiklerinde geri veriyordu. Piyasa fiyatından yüzde on fazla veren Bülent ve adamları iş yapamaz, para toplayamaz duruma gelmişlerdi. Fehmi'nin arkadaşları başta Ayı Özger, Terzi Rıza, Arap Çetin, Küçük Erol, İzmit'li Hakkı fabrika içinde kaçakçılara karşı yoğun bir propaganda yürütüyorlardı.

Aşağı fabrikada da Hayati, sendikacı Nevzat aynı propagandayı yürütüyorlardı. Münih'teki döviz kaçakçıları ile sessiz fakat amansız bir savaş başlamıştı.

Hayati yurt özlemini geçirmek için avuntuyu içkide buluyordu. Ebzerlediği yüzlerce şiiri sarhoşken okuyordu. Sanki karşısında biri varmış gibi konuşmaya başlardı sarhoş olunca. «Ulan, kır puşt! Ben sana sorarım. Var mısın benimle kemiğine kadar yanmaya...» diye söylenip güldü Hayati.

Bira içen dört Alman'dan ikisi, kendi kendine konuşan Hayati'ye bakıp güldüler. Hayati garsonu çağırıp hesabı ödedi. Masanın altındaki naylon torbaları almaya kalkıştığı sırada yüzükoyun düştü. Arka masalarda oturan Alman'lardan ikisi koşturup geldi. Hayati iteledi onları. Ayağa kalktı, salınarak yürüyüp gitti; yurda vardığında soyunmadan, yüzükoyun yatağına yattı.

Asker arkadaşlarından Balıkesir'li Tarık aşağı bürodan odasına telefon ettirdi. Duymadı, horlayarak uyumasını sürdürdü. Yandaki odadaki Türkler radyolarını sonuna kadar açmışlar kısa dalga Ankara radyosundan türkü dinliyorlardı.

Piç Ömer gece yarısından sonra horlayarak uyuyan Hayati'yi uyan dırdı.

— Hayati abi, Hayati abii!.. Kalk...

Hayati gözlerini açtı. Yatakta yarı doğrularak :

— Ne var gene piç? dedi.

— Abi kalk, anlatacaklarım var...

— Söyle... Ama uykumu almadım daha. Hani bu akşam gelmeyecektin?

— Abi korkunç bir şeyler duydum...

— Ne duydun gene piç?

— Hani bir oğlan var ya yukarı fabrikada uzun boylu esmer, İzmirli miymiş ne?

Hayati merakını belli etmedi :

— Eeee!.

— İşte o delikanlıyı yakında temizleyecekler.

— Kimden duydun?

— Bugün Kürt Doğan'ın kahvesindeyken iki kişi konuşuyordu. Çaktırmadan dinledim. Abime de haber verdim dedim. Evini bilmiyorum. Abi, kalk be... Yazık olacak çocuğa. Anam söylerdi, uykuya köpekler bile doymamış. Kaçakçı Bülent'in adamları bunlar. Esrar işi de yapıyorlar. Ben o çocuğun ekmeğini çok yedim. Adı Fehmi'ydi. Şimdi hatırladım... Belki on kez sigara ekmek parası istedim, verdi. Geri istemedi bir daha. Efendi adam, anam avradım olsun. Geçen ay karısı spor mağzasından çıkıyordu. Önce yere kapandım elini bir öptüm. «Ablacığım Allah seni çoluğuna çocuğuna, vatanımıza, sonra Fehmi ağabeyimize bağışlasın», dedim. Çıkardı on mark verdi. Ekmek Kuran çarpsın aylık alınca parayı geri götürdüm, almadı. Abi, ben serseriyim. Bilirsin, esrar kumar, her şey bende. Hayati abi kalk kurtaralım şu oğlanı. Haydi abi cim be... Haydi, abilerin abisi dedik sana... Kalk artık! Yeter bu kadar uykul!..

Hayati, gözlerini ovaladı :

— Şurdan iki bardak soğuk su getir, içeyim.

Piç Özer koştı, getirdi.

— Anlattıklarının kaçta kaçını doğru Özer?

— Ekmek Kuran çarpsın ki doğru söylüyorum. İster-
sen gidelim Kürt Doğan'ın kahvesine.

Hayati, yeniden çilli yüzünü buruşturdu :

— Kapanmıştır şimdi orası.

— Abi kapanmamıştır. Büyük poker partisi vardı bu
akşam. Kapanmışsa Gravelotte Sokağında bir Rum'un
evinde oynuyorlardır bu akşam Oraya gider, bakarız.

Hayati başını salladı. Lavaboda soğuk suyla elini yü-
zünü yıkadı.

— Özer, kahvede başka kimler vardı?

— Berber Halit'le Mokri bir ara helada nane içtiler.
Bana püf bile vermediler. Arap Çetin vardı abi, makasa
aldılar, pokerde ütüldü.

Hayati ceketinin cebinden çıkardığı bir yirmi markı
Özer'e uzattı. Özer havada kaptı parayı. Hayati'nin elini
öptü.

— Allah senden razı olsun.

— Bırak numarayı Özer... Şimdi beni iyi dinle. Önce
bana o iki kişi aralarında usul usul ne konuştu onu söy-
le. Ama acele etme. Kafanı iyice bir yokla.

Özer sakinleşmeye çalışarak :

— Bülent'in evi mi ne? dedi. Hani karyola fabrikası-
nın tam karşısındaki sokağın köşesindeki evde... İşte ora-
da toplanmışlar.

— Evet.

— Toplantıda Necati, Trapez Turan, Eksport Musta-
fa, Öğretmen Sabahattin, demin sözünü ettiğim iki na-
neci pokerci vardı. Bir de ibneler gibi saçlarını uzatıyor,
Güngör mü ne, o vardı. Aralarında karar kılmışlar; Fehmi
abimizi bir gece evine bisikletle giderken arabayla eze-
ceklermiş. Tam orman yoluna girince ormanın ortasında
yapacaklarmış bu işi.

Hayati kolsaatine baktı.

— Saat ikiyi geçiyor. Bu vakitte ne otobüs ne tram-
vay buluruz. Taksi durağında da kimsecikler yoktur. Yine
biz yayan gideceğiz, en iyisi bu.

Özer, sevinçle ellerini oğuşturdu. Aşağı indiler. Mar-
tins Sokağında mezarlık duvarının önünden geçerken me-
zarlığın içindeki yola saptı Hayati. Özer, korkulu bir sesle :

— Ben buradan geçmem... dedi.

— Neden?

— Abi korkarım.

— Ülen dirilerden korkmayan insan, ölümlerden kor-
kar mı?

— Abicim, neyine gerek yahu, ya ölümlerden birisi pa-
çama asılırsa?. Orada yığılır kalırım. Yapma bunu bana,
hayatıma doymadım daha...

Özer Hayati'nin koluna sımsıkı sarılmıştı. Hayati te-
lefon kulübesinin dibindeki ıslak kaldırım taşlarına otur-
du. Yorgundu.

— Özer, telefon rehberinde, Topuz soyadındakilere
bak. Benim bu loş ışıkta gözlerim pek seçmez. Önce Nev-
zat'ı arayalım...

— Yaşa be abi...

— Hadi, fazla cavcav yapma!

Özer heyecanla rehberine bakmaya başladı. Hayati
birden onu geri çekti :

— Gel, boşver.

— Niye abi?

— Saat üçe geliyor da ondan.

— Olsun o da abimiz değil mi? Kırk yılın başı bir işi-
miz düştü.

— Çoluk çocuk sahibi Nevzat. Bizim gibi müzmin be-
kâr değil. Karısının huyunu, suyunu, tüyünü bilmeyiz. Hem
bu saatte rahatsız etmek ayıp olacak. Yolu yarılacak za-
ten. Düş önüme haydi!

Özer rehberi yerine koyarken yere düşürdü. Çamurlandı. Hayati kaldırırken ters ters baktı.

— Biraz dikkatli ol.

— Abi boşver yahu. Gâvur malı değil mi bu? Gâvur malı deniz, yemeyen domuz derdi rahmetli anam.

— Şimdi başlatma rahmetli anandan. İnsanlara saygın yok. Bari kitaplara, eşyalara olsun. Elimin tersiyle bir vurursam, vallahi yuvarlanır gidersin!

Hayati yorgunluktan ve uykusuzlugin gerginliğiyle Özer'e yükleniyordu.

Özer, tokatı yemiş gibi geri çekildi. Yürüdü gitti. Hayati iyice sinirlenmişti. Özer'i yanına çağırdı. «Buraya gel lan! Nereye gidiyorsun?» Bir sigara uzattı. Özer elini göğsüne koydu, teşekkür etti. Almadı sigarayı, kırılmıştı. Hayati üsteledi :

— Haydi al, nazlanma bir sigara yak da aklın başına gelsin.

Özer çekinerek aldı sigarayı. Balan Sokağına girdiklerinde, uzun boylu iki zenci gördüler; bardan çıkmış, sallanarak gidiyorlardı. Özer fısıldadı :

— Abi, şunları bir dövelim mi?

— Niye?

— Bunlar karılarımızı, kızlarımızı bol bol harcadıkları dolarlarla baştan çıkarıyorlar.

— Herkes uçkuruna sahip olsun, sana ne?

— Yaa, abi öyle deme... Şunun birine bir kafa atsam öyle iyi olacak ki! Hey Conii!..

İki Amerikalı, kendi dilleriyle söverek geri döndü. Hayati, ne yapacağını şaşırmıştı. Zencilerden biri, bir maymun çevikliğiyle Hayati'nin arkasına geçti. Boynuna sarıldı. Öteki Zenci, Özer'in gözünün üstüne bir yumruk vurdu. Özer hiç sessiz yere yığıldı kaldı. Hayati eğildi, boynuna sarılan zenciyi yere düşürdü. Karnına, kıcına birkaç

tekme attı. Öteki zenci, cebinden bir metre uzunluğunda bir zincir çıkarıp Hayati'ye saldırdı. Hayati'nin başından fişkıran ince bir kan şeridi yanaklarından aşağı yuvarlandı. Hayati zincirden tutarak zenciyi kendine çekti, adamın kasıklarını tekmeledi.

Sokaktaki gürültüyü duyan Alman aileleri polise çoktan telefon etmişlerdi. Gece saat on ikiden sonra bu tür olaylara Amerikan askeri polisi karışıyordu, Münih kentinin koruyucusu Amerikan askeri jipleri dolaşıyordu kentin sokaklarında. Almanya'nın diğer büyük kentleri de böyleydi.

Özer'in sol gözü balon gibi şişmişti, inleyip duruyordu oturduğu yerde. Hayati, hırsla Özer'in kıcına bir tekme salladı :

— Kalk ülen piç! Neredeyse Amerikan askerî polisi gelir. Amerikan kışlasına bir girdin mi zor çıkarısın dışarı.

Özer elini gözüne tutarak :

— Gözüm gitti, gözümü çıkardı ibne Amerikalı, sen niye tekme vuruyorsun abi be?. diye inledi.

— Ülen durup dururken ne diye çattın bunlara? Çabuk kalk ve yürü. Şimdi neredeyse gelirler!

Özer ayağa kalkarken bir eliyle de gözünü tuttu.

— Dilimden kaçtı Hayati abi... O-oov! Anam, gözüm... Ulan, zencinin yumruğu balyoz mu neydi?..

Alman taksi şoförü söyleşi havası içinde onlara birçok soru sordu. Hayati'nin verdiği bilgiler yanılttı. Hayati, gece saat on ikiden sonra taksi şoförlerinin kuşkulu yollar hakkında polise haber verdiklerini biliyordu. Taksilerde telefon vardı. Yüzlerce taksinin telefonu bir santale bağlıydı. Toplanan bilgiler değerlendiriliyor, suçlu en kısa sürede yakalanıyordu.

Restiisar hastanesinin önünde indiler. Ortalık aydınlanmaya başlamıştı. Hayati, gözünü tutmuş inleyip duran Özer'in koluna girdi. Dar uzun koridorlardan geçip ilkyardım odasına ulaştılar. Nöbetçi doktor koştu geldi. Özer'e pansıman yapıldıktan sonra inlemeleri dindi.

Uzun boylu genç doktor, sandalyede oturan Hayati'nin başındaki ceviz iriliğindeki şişliği dokundu. Acıdan gözleri yaşardı Hayati'nin. Yediği zincir darbesinden tüm kafası zonkluyordu. Hastabakıcı kanı dindirdikten sonra yaranın kıyısındaki saçları kesti. Beyin kanaması olasılığına karşı, rontgen çektirmesi gerekiyordu. Hastanede de bir hafta yatması gerektiğini söylediler. Kendisini iğneyle uyutup, başındaki yarayı dikebileceğini, iğnesiz canının yanacağını, iğneyle dikişin daha başarılı olacağını da söyledi hemşire. Hayati, «sen bilirsin» dedi. İğneyi yapan hemşireden sonra, Hayati uyuyunca hastabakıcı onu sandalyeye bağladı.

Fehmi, Kudret'ten ayrılıp eve gelince karısının mektubunu aldı posta kutusundan. Heyecanla okudu. Gülsüm, anasının ağır hasta olduğunu, çocuklara bakamayacağını, bir hafta sonra çocukları Almanya'ya getireceğini, şimdiden onlar için yatılı bir okul aramasını, kendisini de çok özlediğini yazıyordu.

Fehmi, ertesi gün fabrikada, üç dört yaşlarında olan iki oğluna okul bulmak için, çocuk yuvalarıyla ilgilenen bayan memura durumu anlattı. Kadın, Roman Platz'da, Ferdina Çocuk Yurdunda iki kişilik boş yer olduğunu, hemen parayı ödeyip bu yeri kapatmasını söyledi. İsterse telefonla yer ayırtabileceğini sözlerine ekledi.

Büyüklerin kaldığı yurda çocukların alınması yasaktı. Yalnız cumartesi pazar günlerinde yanlarına alabilirlerdi. Onda da ancak otele ya da pansiyona götürmek koşuluyla. Pazar günü en geç saat beşte çocuklar Katolik rahibelere teslim edilmek zorundaydı. Çünkü on beş dakika sonra, bir rahibenin piyano eşliğinde müzik dersi vardı. Çocuk şarkıları söylenecek, dualar ezberlenecekti.

Fehmi odasında arka üstü yatmış, Türkiye'den gelen gazeteleri okumaya çalışıyordu. Gazeteleri aceleyle topladı, alt katta oturan Özger'e vermek istedi. Birden anımsadı; Tayfun da istiyordu. Tayfun terbiyeli oğlandı, her aldığı şey için teşekkür ederdi. Özger kabaydı; çok zengin bir ailenin biricik, şımarık oğluydu. Hastalıklı büyümüştü. Dangalaklı. İşçi olduğu halde işçileri sevmiyordu. Herkesi azarlar gibi konuşuyordu. Bu yüzden çevresindekiler yanından yavaş yavaş uzaklaşıyordu. Fehmi de soğumuştü.

Fehmi gazetenin ikinci sayfasından sevdiği fıkra yazarının iki yazısını makasla kesti. Hamburg'ta diş doktorluğu yapan bir arkadaşına postalamayı düşündü. Zarfa arkadaşının adresini yazdı. O sırada aşağı katta gürültüler oldu. Akşam karanlığı çoktan çökmüş, sekiz aile odasına çekilmişti. İstanbullu Yalçın'ın sesi geliyordu. Usulca kapıyı aralayıp dinledi :

- Pis herif, pencereleri gözetliyor!
- Kim?
- Kim olacak, ev sahibi.
- Ayol, ayıp değil mi?
- Yarın yurtlar müdürüne git, durumu anlat Yalçın.
- Aman ne ahlâksızlık!
- Yalçın'ın öfkesi kabardı.
- Şu pis Naziyi gidip bir güzel pataklayayım!

— Boşver! Eteğindeki taşı dök! Başına iş alma.
— Yapma kocacığım, Allahını seversen...
— Ulan ne sittini boktan eve düşmüşüz. Ben de perdeleri pek umursamıyordum, nasıl olsa orman içi diye...
Gülüşmeler sürerken Özger'in tok sesi belirdi :
— Ne yapacaksın biliyor musun Yalçın?
— Ne yapacağım?
— Nasıl olsa bu herif yarın yine gözetleyecek seni. O zaman beni odamdan çağıracaksın. İkimiz birlikte adamı bir ağaca bağlayacağız. Ağzına bir bez tıkacaksın, bağırmasın diye, ardından Yurtlar müdürüne bir telefon...
Diğer iki aile reisi, Özger sanki böyle bir şey yapmış gibi titrediler. Özger ise coştı :

— Pis herifin oturduğu ev onbeş metre önümüzde. Zaten biliyorsun ev ahşap, gece yarısı bir kibrit atacaksın eve, tamam!

— Olmaz Özger!
— Olmazsa kendin bul bir çare. Benim odam gözetlenmedi. Bir daha ortalığı velveleye verirsen karışmam.
Yalçın korkudan sapsarı oldu.
— Tamam Özger.
— Haydi şimdi gir odana, yat.

Yalçın öfkeden titreyerek odaya girdi. Özger bir iki söylendi arkasından. İki karşı komşu da başlarını sallayarak odalarına çekildiler. Özger usulca kendi kapısını vurdu. İçerden Gül ses etmedi. Yedi sekiz aylık gebeydi. Gereğinden fazla da alingan olmuştu gebeliğinde. Özger'i de file benzetiyordu; nasıl oburdu! İki tencere yemekle ancak karnını doyuruyordu. Bir oturuşta arka arkaya yirmi birayı devirdikten sonra Havana pürosunu yakıp bir litrelik bardakla kahve içmeyi çok seviyordu.

Kapının açılmadığını gören Özger yumruklamaya başladı. Gül usulca açtı kapıyı. Az sonra içerden tabak, cam

sesleri duyuldu. Birkaç porselen tabağı Özger'in kafasına atmıştı Gül. Sonra Özger onu yatıştırdı. Bu kez de ağlama sesleri duyuldu. Sonunda sesler kesildi, ışık söndürüldü.

Kilisenin çanı sekizi vurdu. Fehmi doğrulup kol saatini ayarladı. Üç dakika ileri gidiyordu. İçinden, çanı çalan papaz gecikmiştir, uyuyakalmıştır, diye geçirdi. Sonra pencerenin perdesini örtmek için doğruldu. Perdeler iyi kapanmıyordu, orta yerinde on santimlik aralık kalıyordu. Belki de ev sahibi, Yalçın'ın aralık perdelerinden içeri bakmıştı gerçekten. Fehmi pencereden dışarıya baktı. Ev sahibini gördü. Bu kez Özger'in odasını gözetliyordu. Fehmi masanın üstünden su bardağını aldı. Pencereyi araladı, bardağı ağaca fırlattı. Bardak adamın tam yüzüne gelmişti. Acıyla bağırdı. Ağaçtan hızla inerek evine doğru koştu. Fehmi pencereyi kapatırken Yalçın bahçeye çıktı. Ahşap eve yanaştı. Sağa sola korkuyla bakınıyordu. Elinde tuttuğu gazete demetlerini gelişigüzel duvarın dibine bıraktı. Cebinden çıkardığı kibriti birkaç kez yakmaya çalıştı. Sonunda üç kibrit çöpünü birden ateşleyerek gazeteleri tutuşturabildi. Korkuyla çevresini kolaçan etti. Hızla odasına gitti. Yanan gazeteler az sonra rüzgârın etkisiyle savruldu, uçuşup söndüler.

Fehmi'nin sinirleri iyice bozulmuştu. Giyinip bahçeye indi. Yanık gazete parçalarını toplayıp çöp variline attı. Yanık kibrit çöplerini ayağının ucuyla çamura gömdü.

Ahşap evin ikinci katında ışık vardı. Pencereden görünüyordu. Alman kadını kocasının zedelenen yüzüne

pansman yapıyordu. Cam kırıklarını cimbızla temizliyordu, bu arada kocasına bağırıp duruyordu. Pencere kapalı olduğu için sesi dışardan net duyulmuyordu. Adam ikide birde elini dudağına götürüp sus işareti yapıyordu. Fehmi kuşkuyla geri döndü. Yalçın evi gerçekten yakarsa, diye düşünüyordu. Saatine baktı, ona geliyordu. Yarın iş yok diye geçirdi içinden. Orman içindeki kahveye yollandığı sırada Özger'in odasının ışığı yandı. Uzun dar bir ışık camların arasına uzandı. Özger'in elinde bira bardağıyla gölgesi düştü yola.

Gökyüzünde bulutlar uçuyor, yıldızlar görünüp kayboluyordu. Orman yolu yağmurdan ıslanmıştı. Elektrik direklerinden süzülen ışıklar çukurlardaki suları daha derin gösteriyordu. Kahveden çıkan bir Alman bisikletiyle Fehmi'ye doğru geliyordu. Farları iyice açmıştı. Sağa sola yalpa vuruyordu. Belli ki bisikleti kullanan adam sarhoştü. Yaklaştı. Fehmi'nin yabancı olduğunu anlayınca yanından homurdanarak geçti. Bisikletin arka kırmızı lambası yanmıyordu. Trafik polisi görürse elli mark ceza yazardı. Bir de yolun ortasından gidiyor, başka araçlara yer bırakmıyordu. Ama yol sapa olduğu için buralarda trafik polisi olmazdı. Belki devriyeler uğrardı. Fehmi, Münih kentinin sıkı, disiplinli havasını üzerinden atamıyordu. Bu yüzden de ara sıra kızırıyordu kendi kendine. Aslında her yerde görüldüğü aşırı, anlamsız disiplinden bıkmıştı. Neredeyse askerdeki gibi uygunadım yürüyecekti. Fabrika kapısından kimliksiz geçtiği günü anımsayıp gülümsedi. Sonunda varmıştı. Orman içindeki kahvenin önü bisiklet doluydu. Gürültü dışarı taşmıştı. Kadın erkek bisikletleri yanyana birbirlerine zincirlerle bağlıydı ve anahtarlarla kilitlenmişlerdi. Karı-koca Almanlar hafta sonu yorgunluğunu bira içerek, dans ederek, bağırıp çağırarak burada gidermeye çalışıyorlardı; çevreden koşup gelmişlerdi. Fehmi kahveden içeriye girince çevreye bir göz attı. Masalar doluydu. Yol ka-

pısının bitişiğinde iki yaşlı Alman erkeğiyle orta yaşlı bir kadın şakalaşıp gülüşüyorlardı. Başlarına dikilen yabancı olduğunu anlayınca gülmeleri azaldı. Fehmi boş sandalyeye oturmak için izin istedi. Kadın, oturabilirsin dedi. Garson kız elindeki bira kartonuyla koşup geldi. Fehmi beyaz bira istedi. Herkes Fehmi'yi tepeden tırnağa süzüyordu. Almanları bu derece kinli görmemişti Fehmi. Bugün başka bir gündü. Acaba hangi suçu işlemişti bir yabancı?.. Modern helâ taşına oturmasını bilmediğinden, tavuk gibi üstüne mi tünemişti? Ayağı kayıp içine mi düşmüştü? Memleketindeki alışkanlığını orta Avrupa'da sürdürüyem derken gazete sayfalarında güldürü konusu mu olmuştu gene? Yoksa lokantalardan birinde domuz kırtarmasının üstüne mi tükürmüştü?

Az ilerde, büfenin önünde oturan bir gencin elindeki gazeteyi görmüş, görmemezliğe gelmişti. Eğer ilgilendiğini anlarsa okumasın diye elinden bırakmazdı artık. Ocağın üstünde Kaiser Wilhem'in bıyıklı, çizmeli boy fotoğrafına yalancıkıktan sevgiyle baktı. Yüzleri asık Almanlardan birkaçı bir Alman'ın hayranı yabancı diye düşündü ki, so-murtmaktan vazgeçti. Fehmi Alman'ın az sonra yerine bıraktığı gazeteyi aldı, başlıklarına şöyle bir göz gezdirdi: Şah Rıza Pehlevi Alp dağlarına kayak yapmağa geldi. Eşi ve çocukları da yanında. İşsizlik tehlikesi büyüyor. Pahalılık kanser gibi sessizce geldi. Bir köpek kırk bin marka satıldı. Bir güzelle yatmak ister misiniz? Çıplak bir kız resmi. Resmin altında da «Onyediyi yaşında, modellik yapan Monika önümüzdeki pazar çıplak resimlerini beş mark karşılığında, Marian Alanında saat sekizden sonra imzalamaya başlayacak.» Gazetenin sağ üst köşesinde de kurbağa çorbası ilanı, alt köşesinde buzdolabı, televizyon ilanları yer alıyordu. Altında iri harflerle «Vahşet, bu ka-

darı da görülmedi!» başlığı atılmış haberde Ahmet Taşlı adlı bir Türkün dişi bir domuza tecavüz ederken yakalandığı bildiriliyordu. Gazeteyi usulca katladı. Öfkeden şakakları zonkluyordu. Az önce büfede konyakla elma suyu içen kız plak otomatına para atıp yalnız başına dans etmeye başladı. Ötekiler de el çırpıp kızı coşturuyorlardı. Masasındaki iki Alman erkeği paralarını ödeyip gittiler. Yalnız kalan orta yaşlı kadın Fehmi'ye sokuldu. Ekşi ekşi ter kokuyordu. Fehmi'nin önce milliyetini, sonra adını sordu. Fehmi ilk kez böyle bir yalana başvurdu; Arap olduğunu, adının da Abdullah olduğunu söyledi. Kısa deri pantolonlu, uzun saçlı bir Alman genci plak otomatına para atıp az önce dans eden kızı coşturdu. Onunla birlikte dans etmeye başladı. Sonra el ele tutuşup dışarıya çıktılar. Tüm kahve ayağa kalkıp arkalarından alkışladı.

Masalardaki sarhoş kadınlar kıskançlıklarından kocalarını sarılıp öpmeye başladılar. Yuvarlak yüzlü bir genç elini yumruk yapıp masaya usulca vuruyor, içli bir Bavyera türküsü söylüyordu. Kahvenin sahibi şişmanca kadın ona bir duble konyak sundu. Alman genci teşekkür etti. Türküsü bitince ayağa kalktı, eğilerek herkese selam verdi. Alkışlar, ısıklar arasında bir başka türkü istediler ondan. Şapkası kartal tüylü iriyarı bir Alman girdi kahveye. Şapkasını gelişigüzel, şandalyelerden birine bıraktı. Fehmi ülkesini, karısını, çocuklarını, yakınlarını, dostlarını, arkadaşlarını toplayıp getirdi masasına; kulaklarını gürültüye kapadı... Dalıp gitti.

Et ve Balık Kurumunun İstanbul'daki memurlarından Ayhan, Verinher caddesinde bir kahve açtı. Bir Alman kadını evli olduğundan kahve açması kolay olmuştu. Üç

binden fazla Türk işçisinin oturduğu bu çevrede Türk yemekleri, Türk kahvesi çok satılıyordu. Uzun süredir işkembe çorbası, İzmir köftesi, revani, tulumba tatlısı, pilav görmeyen Türk işçileri kahvede ayakta bile duracak yer bulamıyorlardı.

Ayhan, söylentilere göre, Et ve Balık Kurumu'nun iki milyon lirasını alarak buraya kaçmıştı. Türk asıllı karısı Münih'e daha önce işçi olarak gelmişti. Onların yanına işçi olarak sığındı. Parasını marka çevirip kumara, at koşularına yatırmış, kaybedince de karısının çalışmasını istemişti. Sonra karısını ve üç yaşındaki oğlunu, yetişkin kızını terkederek evden ayrılmış, bir Almanla evlenmişti.

Türkiye'den kaçan ya da buralarda iş bulamayan bir sürü müşterisi vardı. Asker kaçakları ya da öğrenimlerinde başarılı olamayanlar da aralarında vardı. Ayhan her gelenin adını, yaşını, kaldığı yeri soruyor, kimlerle görüştüğünü saptıyordu. Bu arada Alman Polisine askeri ataşeye telefon ediyordu. Böylece aranan suçlu rahatça bulunuyordu. Aranmayanlara da kaçak olarak geçici işler buluyordu. Bu insanlar yediklerinin, içtiklerinin parasını Ayhan'a hafta sonları iki misli olarak ödüyorlardı.

Ayhan'ın kahvesi büyük üne kavuşunca Bülent'in karısının dikkatini çekti. Ayhan'ın karısına telefon edip onlarla tanışmak istediğini söyledi. Ara sıra Ayhan hastalanıyordu. Beyninde kireçlenme vardı. Sık sık terlediği için eve sık sık çamaşır değiştirmeye geliyordu. Ayhan, Bülent'in karısının görüşme isteğini kabul etti, onu akşam yemeğine eve davet etti. Ama karısını da o saatlerde evden uzaklaştırdı. Karısı kıskanmıştı, kocasının çapkınlıklarından hoşnut değildi. Ayhan bu konunun para işi olduğunu söyledi.

Karısı gidince, Ayhan bir süre pencereden onun arkasından baktı. Karısı kâğıt mendiliyle gözlerini kurulayarak yandaki sokağa girdi. Bir süre gazeteleri karıştırdı. O sırada evin kapısı çalındı. Kısa boylu, orta yaşlı, tıknaz bir kadın arabanın içinde bekliyordu. Ayhan heyecanla kapıyı açtı. Arabaya yaklaştı :

— Buyurun efendim. Hoşgeldiniz... dedi.

— Teşekkür ederim.

Kahverengi kumaşla kaplı koltukta yorgunca oturan kadın:

— Ayhan Bey! diye seslendi sonra.

— Buyurun efendim?

— Kim olduğumu telefonda söylemiştim.

— Evet efendim.

— Sizin Et ve Balık Kurumunun kasasını soyduğunuz biliyoruz. Burada esrar, eroin, araba kaçakçılığı yaptığınız, Alman polisine bilgi taşıdığınız da bizce biliniyor...

Ayhan ilkin şaşırdı, sonra toparlandı :

— Aman efendim. Kışkırtıyorlar da suçluyorlar.

Kadın ciddileşti iyice :

— Bize numara yapma, tamam mı?

— Yok böyle bir şey.

— Bir Türk öğretim üyesi de yok mu tanıdığın, telefon ettiğin? Ulan seni karga tulumba Türkiye'ye yollayacak güce sahibim ben! Senin araba işi, pasaport işi, nane işi yaptığın uzun boylu Erzurumlu biri var. Birkaç isimle dolaşıyor. Asıl adı Hasan. Venedik üzerinden yaptığımız araba işinde su koyverdi. Şimdi buralarda dolaşıyor.

Ayhan iyice heyecanlanmıştı. Anlaşılan korkmuştu.

— Henüz görmedim efendim! dedi saygıyla.

— Yakında düşer batakhane... Ona gerekeni yapacaksın... Anladın mı?

Ayhan durakladı bir an. Ellerini önünde bağladı:

— Evet, gelir belki de... Dayak işi kolay abla, ama öldürme işi biraz yaş.

— Nedenmiş o?

— Öldürenin hemen sınırı aşması gerekir. Yoksa yaşırmazlar...

Kadının yüzü yeniden kasıldı. Tiksintiyle:

— Fazla uzatma da dinle! Onun İranlı halı ve eroin kaçakçılarıyla ilişkisi var. İranlılar, İtalyan polisi olaydan haberdar. O yoldan araba işimizi kapattı. Biz ortadan silince adamlar iki misli kazanıyor. Sanırım Kürt Hasan birkaç kişiyle Dachau caddesinde bir kahvede toplanıp şarkılı türkülü içki alemini yapıyormuş... O yeri bul, dedi.

— Peki abla, bulurum.

— Güvendiğin birini oraya sal. Morfin alıyormuş. İranlı kız, sevgilisiymiş.

Kadın çantasından çıkardığı altı tane beşyüz markı Ayhan'a uzattı.

— Şimdilik bunu al. Kürdü temizle. Gerisi geliyor.

Ayhan paraya gülümseyerek baktı. Kadın rahatladı. Sesi yumuşadı.

— Bizim beyin çalıştığı fabrikada Fehmi adında biri var. Şu sıralar karısı izinde.

Tanıyor musun onu?

Ayhan şaşkın başını salladı.

— Hayır.

— İşte o adam bizim işi engelliyor. Fabrikada mark toplayamaz olduk.

— Hayret, haberim yoktu. Bize hiç uğramıyor. Peki, iş vereceğim serseri nasıl tanıyacak onu?

— Ben yarın resmini bulurum. Adamlarına gösterirsin. Söyle onlara hastanelik oluncaya kadar dayak atsınlar. Bıçak silah yok! Dikkatli olun, bizden olduğu anlaşılmasın. Polisle başımı derde sokmayın.

— Tamam abla. Anlaştık.

Kadın gittikten sonra Ayhan paraları sayarak cebine yerleştirirken telefon çaldı. Arayan karısıydı. Artık eve gelebileceğini söyledi ona. Ama bu arada evinin gözetlendiğini, telefonlarının dinlendiğini, hatta mektuplarının açıldığını düşündü. Giyinip kahveye yollandı.

Ayşe'nin ırzına geçme olayını Fehmi'ye anlatan Tülin fabrikadan ikiyüze yakın kadını, kızı peşine takıp Ayhan'ın kahvesinin önüne geldi. Panzer çetesine bağlı olanların dışarı çıkmasını istediler. Fehmi, Nevzat Topuz Hayati, tercüman Kudret ve ötekiler kendi aralarında oluşturdukları bir komite tarafından teksir edilmiş bine yakın bildiriye fabrika çıkışı Türk işçilerine dağıttılar. Bildirinin öteki yüzü Almancaydı. İlgilenen birkaç Alman'a da verdiler. Bildiride Ayhan'ın kahvesinde olup biten her şey anlatılıyordu.

Ayhan ve adamları kahvenin kapısını kilitlemişler, korkmaya başlamışlardı. Adanalı Özdemir helânın yüksek penceresinden aşağı atlamış, ellerini kesmişti. Erkek işçiler kahvenin arka tarafını tuttular. Başkaları kaçamazdı artık. Kadınlar bağırıyorlardı :

— Erkekseniz çıkın dışarı!

İçlerinden birinin attığı taş kapının üstündeki camı tuzla buz etti. Laz Turan'ın kulağına gelen cam kırıkları kulak memesini kesti. Turan kanı görünce gözleri karardı. Sulu Kemal kolundan tutup onu oturttu. Urfalı Hayrettin korkudan titriyor, kaçmak istiyordu. Ayhan bir tokat atıp onu susturdu.

— Ulan serseri! dışarı çık da parçalasınlar seni! Kızın üzerinden beş kişi geçmeye utanmadınız mı?

Hayrettin diz çöktü, yalvarmaya başladı.

— Ağbicim ben bir şey yapmadım. Ne yaptırdıysa Salih yaptırdı.

— Ağlama Ulan İt! Şimdi seni ayağımın altına alacağım. Neredeyse polis gelecek. Ağlamaa!..

Bu arada bir taş daha gelip kalın camı yere indirdi. Kadınlar kahvenin kırık camının önünde bağrışıyor, yumruklarını sallıyorlardı.

— Çıkın ulan dışarı!

— Mazlum bir insana saldırmak iş mi?

— Gelin de bize saldırın şimdi!

— Erkeklerle bakın. erkeklerle. Yağmur yemiş sığana benziyor hepsi!.

Taş yağıyordu. Sulu Kemal'in başı yarıldı. Kanı gören kadınlar geriledi. Kemal kafasına havlu alıp kalabalığa bir sandalye fırlattı. Havada sandalyeyi kapatan Tülin, parçalayıp kardeşlerine dağıttı. Camdan içeri girip bayıltıncaya kadar Ayhan'a vurdular. Talat'la iki erkek kardeşi ötekilere vuruyorlardı. Panzer çetesinin adamlarından Urfalı Hayrettin, Talat'a yalvarırken bayıldı.

Ankaralı Ayşe kendisine saldıranları Talat'a göstermişti. Talat da kardeşlerine gösterdi onları. Tülin hızını alamamış, kımıldayana vuruyordu. Kız kardeşlerinin öfkesini gören erkekler kısa sürede kahvede her şeyi kırıp döktüler. Açık kapıdan kaçmaya çalışan Sulu Kemal'i kadınlar üstüne çıkıp çiğnediler. Bu arada Ayhan ayılmış, Talat'a yalvarıyordu.

— Benim ne suçum var?

Polis arabası düdüğü çalıp sokağın başında belirdi. Talat Tülin'e:

— Hadi yeter ablacığım. Bu ders bunlara yeter. Sıvı-
şalım, dedi.

Arabalarına binip uzaklaştılar. İki Alman polisi kah-
veye yaklaştı.

— Ne oluyor burada?

Tercüman Kudret polisler oradan geçerken kavgayı
gördüğünü, hiçbir şeyden haberi olmadığını, ama elindeki
bildiriden olayın nedeninin anlaşıldığını söyledi. Polis bil-
diriyi okudu. İçerdeki yaralılara öfkeyle baktı. Fehmi, Nev-
zat Topuz kalabalığı yavaş yavaş dağıtıyordu. Bu arada
ambulans yaralıları almaya gelmişti. Yeni gelen polis şefi
Kudret'e bağardı:

— Burası Almanya delikanlı! Türkiye değil!

Kudret birden sinirlendi.

— Suçluymuşum gibi bana niye bağıyorsun?

— Sen yazmadın mı bunu?

— Hayır. Ne ilgim var?

Kalabalık dağılmış. Fehmi ve arkadaşları Kudret'i
bekliyorlardı. Tıkızca polis şefi:

— Nasıl olur da bir kadının gönlü olmadan erkekler
onu ormana götürür? dedi. Bu büyük bir vahşet! Hem
öyle bile olsa niye bize başvurmadı. Burada yasalar var.
Suçlular cezalandırılır.

— Orasını bilmem. Ben buradan geçiyordum...

Polis şefi ellerini beline dayadı:

— Türkiye mi burası?

— Efendim burası Türkiye olsaydı, az önce hastane-
ye gidenler mutlaka mezara giderdi. Halk onları linç eder-
di.

Polisler Kudret'i daha fazla konuşturmadı, kollarına
girerek zorla polis arabasına bindirdiler.

Ayhan'ın Alman karısı onun durumunu görünce ağla-
maya başlamıştı. Polisler onu avutmaya çalışıyorlardı.

Fehmi ve arkadaşları Belediye kahvesine gidip otur-
dular. Olanlardan hoşnuttular. Tülin ve arkadaşları, Feh-
mi'nin desteğiyle işi iyi kotarmışlardı. Keyifle bira ısmar-
ladılar. Ama Kudret'in polislerle gitmesi midelerini bulan-
dırmıştı. Hayati:

— Başına bir şey gelir mi?

Nevzat:

— Bir şey olmaz. Sendika başkanını evden ararım.
Polise telefon eder.

— Ama kahvenin işletme hakkı Ayhan'ın karısının. Al-
man, Alman'ı tutar.

— Orası doğru. Ama sendika başkanı bizi yarı yolda
bırakmaz.

Akşamın alacakaranlığı usulca kentin üstüne iniyordu.
Fehmi karısını ve çocuklarını almak üzere Münih Havaala-
nına bir saat önceden gelmişti. Türk Hava Yolları uçağı-
nın üç saat gecikmeli geleceğini duyunca sinirlendi. Ço-
cuklarını yuvaya bırakıp, karısını eve götürünce işe yetiş-
mesi gerekiyordu. Bu sırada kapı komşusu Tayfun yanına
geldi.

— Merak etme. Benim trafik polisinde biraz işim
var. Dönüşte gelirim. Karınla çocuklarını götürürüm. İşine
geç kalmazsın.

— Zahmet etme. Taksiyle götürürüm artık.

— Ne zahmeti yahu. Benim de iki kızım var Türki-
ye'de. Bakalım oğlanlarını beğenirsem damat seçerim
kendime...

Fehmi'nin asık yüzü aydınlandı.

— Olur. Ama ben de gelinleri önceden göreyim..

Tayfun uzaklaştıktan sonra Fehmi fabrikadaki atelye
şefine telefon etti. Sonra yukarı çıktı. Kahveye girip otur-
du. Portakal suyu istedi. Konuşup gülüşen Japon turistleri

seyretmeye başladı. Fakat aklı az önce gördüğü Türk Hava Yollarında çalışan memurdaydı. Onu nereden tanıdığını anımsamaya çalışıyordu. Dalmıştı, birden bir sesle irkildi:

— Yahu, neredesin Fehmi?.. Seni alt katta aramadığım yer kalmadı.

— Buradayım. Gel Tayfun.

— Ne oturuyorsun? Uçak on dakika sonra alana iniyor.

Fehmi saate baktı. İki saat önce durmuştu saat. Koşarak merdivenlerden aşağı indiler. Yolcularını bekleyen Türkler çıkış kapısının önünü doldurmuşlardı. Gümrük memurları asık yüzle işçileri bekliyorlardı.

T.H.Y. uçağı alana indi. Yolcular otobüsle pasaport kontrol salonuna, daha sonra gümrük salonuna alındılar. Fehmi heyecanla Gülsüm'e ve çocuklarına bakındı. Sonra gördü onları. Gümrük memurunun önündeydiler. Çocuklar annelerinin eteklerine sarılmışlardı. Öteki gümrük memurları bavulardan çıkan sucukları çöp sepetine atıyorlardı. Fehmi'yi gören Gülsüm sevinçle kocasına el salladı. Küçük oğlu Ahmet'e babasını gösterdi. Ahmet babasından utanıp annesinin arkasına saklandı. Mehmet koşarak geldi, Fehmi'ye sarıldı.

— Oğlum! Sarı Mehmet'im!

Gülsüm heyecanla baktı kocasına. Çocukları, öteki Türkler olmasa sarılacaktı. Fehmi'ye ama utandı, elini uzattı yalnızca :

— Fehmi'm nasılsın?

— İyiyim. Hoşgeldin Gülsüm.

— Hoşbulduk.

Tayfun da Gülsüm'e elini uzattı.

— Hoşgeldin Gülsüm Hanım.

— Hoşbulduk Tayfun. Hanımın nasıl?

— İyiler. Sağolasın.

Fehmi öperek Ahmet'i kucağına aldı. Mehmet'in elinden tuttu. Tayfun bavulu almış arabasına götürüyordu. Gülsüm sitemle kocasına baktı.

— Sen hiç özlememişsin Gülsüm'ü..

Fehmi duymamazlıktan geldi. Tayfun'un arabasında yürüdü. Çocuklarıyla içeri girdi. Gülsüm arabaya binerken Tayfun'a:

— Çocuklardan haber alıyor musun?

— Şükür, alıyorum. Biz hanımla yıllık iznimizi burada geçirdik. Bir yere gitmedik.

Mehmet sarılıp sarılıp babasını öpüyordu. Fehmi'nin sevinçten gözleri yaşarmıştı. Tayfun birden bağırdı:

— Eyvah, yanlış yola saptım!

— Zarar yok. Ottobrun yoluyla git sen de..

Uzaktan Unterhanhing köyünün çamları görünüyordu. Arabayı aile yurdunun önüne getirdiği zaman Fehmi, Gülsüm'e :

— Hanım, içeriye çocuk almak yasak. Biliyorsun. Sen bavulunu yukarı taşı, içinden çocukların eşyalarını naylon torbalara doldur. Ben karşı kahvede çocuklarla seni beklerim. Oradan otobüslerle çocukları yuvaya götürürüm.

Gülsüm Tayfun'un yardımıyla bavulları yurda taşıırken Fehmi de çocuklarla kahveye gitti. Garson kız çocukları görünce koşup geldi. Onsekiz yaşından küçüklerin kahveye girmesi yasaktı. Fehmi iri bir köpeği göstererek.

— Köpeklerin kahveye girmesi serbest mi?

— Evet.

— Köpek mi önemli, çocuk mu?

—?

Tayfun gülümseyerek Fehmi'ye bakıyordu. Gülsüm yarılacağı birasını Fehmi'nin önüne sürdü. İki beyaz şarap geldi masaya. Tayfun'un karısıyla kadeh tokuşturdular. Hesapları Fehmi ödedi. Yurttaki odalarına girerken Gülsüm ayakta sallanıyordu. Geceliğini giyerken kocasına sitem etmeye başladı yine. Ama yatar yatmaz uykuya daldı. Fehmi üstünü sevgiyle örttü. Saçlarını okşadı. Karısının yanına uzandı. Tam uykuya dalacakken kapı birden açıldı. Alman ev sahibi bağırmağa başladı.

— Fehmi!..

Fehmi yerinden fırladı.

— Neden kapıya vurmadan odaya giriyorsun?

— Burası benim evim, girerim. Neden çocuklarını gizlice odana sokuyorsun?

— Defol dışarı. Burada çocuk filan yok!

Ev sahibi, Gülsüm'ün yarı açık memelerine bakarak :

— Dolapta saklıyormuşsun onları! diye bağırıldı.

Fehmi dolapların kapılarını ardına kadar açıp içini adama gösterdi. Ama onun hâlâ karısının göğüslerine baktığını görünce öfkeyle tekmeyle salladı arkasından. Türklerin hepsi kapının önüne toplanmışlardı. Fehmi adama vuruyordu. Zor ayırdılar.

— Odalarımızı gözetlediği yetmiyormuş gibi şimdi de içeri dalıyor, hayvan herif!

Tayfun Fehmi'yi yatıştırmaya çalışıyordu. Özger tok bir sesle :

— Ellerin dert görmesin Fehmi, dedi, benim için de vursaydın biraz...

Gülsüm yarı uykulu başını kapıdan uzattı. Kocasını çağırıyordu.

Fehmi fabrikada iş başı yapar yapmaz Yurtlar Müdürü iş yerine telefon ederek Fehmi'yi yanına çağırdı.

— Ev sahibini dövmüşsün.

— Dövmedim.

— Görenler var.

— Efendim, kimmiş?

— Bir Alman yalan söylemez. Sonra sen evde çocuklarınla yatıyormuşsun.

— Ben ne ev sahibimi dövdüm, ne de çocuklarımı odaya aldım. İspat etsin.

Ama Yurtlar Müdürü elini masaya vurarak, ısrarla Almanların yalan söylemeyeceğini savunuyordu.

— Yalanın milliyeti olmaz Müdür Bey!

— Sen bir yabancı işçisin. Bana felsefe dersi veremezsin. İşyeri disiplini bana karşı gelmemeni ister senden.

— Ben buraya askerlik yapmaya gelmedim. Bu sözlerinle eski bir nazi kuralını uygulamaya çalıştığınız ortada. Dachau kampını unutmadık!

— Yeter be! Dachau kampı İkinci Dünya savaşında gerekliydi. Sana ne?

Fehmi acı acı güldü:

— Eğer dünyanın herhangi bir yerinde vahşet olmuşsa, o vahşeti yapanların elleri kırılmamışsa, hâlâ vahşet propagandası yapanların küstahlıklarına karşı bir direnme gösteremiyorsam, kendimi daima suçlu görürüm...

— Seni fabrikanın Unterhaching köyündeki yurdundan atıyorum. Derhal anahtarları, ev gereçlerini ev sahibine teslim et. Bir daha da benim karşıma çıkma!

Fehmi acı acı yeniden güldü.

— Bana bu söylediklerinizi yazılı olarak bildirin.

Yurtlar Müdürü ayağa kalktı :

— Benim sözlerime güvenmiyor musunuz?

— Durumu saptayıp hukuki yollardan seninle uğraşmasını bilirim.

— Postayla yazılı olarak alırsınız. Yarın öbür gün mektup elinize geçer. İki gün içinde kendinize ev bulun. Fabrika size ev bulmaya zorunlu değildir.

Fehmi kapıyı hızla kapatıp çıktı. Tercüman Kudret çalıştığı büronun penceresinden Fehmi'nin sinirli durumunu gördü. Koştı geldi.

— Yahu Fehmi, ne oldu anacığım?

— Ne olacak? Evden atıyorlar. İki gün içinde odayı boşaltmak zorundayız. Bir kiralık oda bulabilseydim...

— Alman ev sahibine vurdun mu?

— Göğsünden ittim. Kıcına da tekme salladım.

Kudret öfkeyle Yurtlar Müdürlüğüne doğru baktı.

— Müdür ne diyor?

— Ne diyecek? Alman yalan söylemez, diyor.

— Bak ne diyeceğim. Benim Ağabeyim buraya üç dört sokak ötede iki odalı bir evde oturuyor. Yakında çıkacaklar. Şimdi telefon edeyim, evi sana devretsin. Çocuklar nerede?

— Çocuk yuvasına bıraktım.

Fehmi'nin sevinçten gözleri yaşarmıştı. Sarılıp öptü Kudret'i.

— Bu iyiliklerinin altından nasıl kalkacağız?

Tercüman Kudret bir keçi çevikliğiyle merdivenleri tırmandı. Heyecanla telefonu çevirdi:

— Ağbi! Evi başkasına verme, iyi mi? Hani sana sözünü etmiştim, bir arkadaşım var ya, Fehmi! Evi ona vereceğiz. Hanımı ve iki çocuğu var.

Parası mı?.. Hemen verecek. Ya da yarısını.. Vermez-

se ben kefilim.

— Ha.. Kudret! Poliste ne oldu geçen gün... Bir daha göremedim seni. Sıkıştırdılar mı?

— Yok canım! Birkaç soru sorup salıverdiler.

— Kahvede oturduk. Çok merak ettik arkandan.

— Merak edilecek bir şey yok. Sen biliyor musun öğretmen Salih varmış..

— Hani şu panzer çetesinin şefi, Ayşe'yi ormana götüreren manyak mı?

— Evet!

— Ee?.. Ne olmuş?

— Evinde boğularak öldürülmüş. Arabasını da evinin önünde yakmışlar. Sordular, tanımıyorum dedim.

— Sence kim öldürmüş olabilir?

— Vallahi yine kaçakçılardır. Alman polisi Ayhan'ın kahvesinin camlarının kırılması olayı üzerinde durmuyor pek.. Zaten Ayhan da kalabalıkta kimseyi tanıyamamış..

— Peki Kudret, ben gideyim. Teşekkürler.

— Bir şey değil canım!.

Fehmi sevinçle atelyeden içeri girdi. Yurtlar Müdürlüğünden yazıhaneye telefon etmişlerdi. Fehmi'nin kavgasını duyurmuşlardı. Yazıcı kadın geçerken korkulu bir yüzle Fehmi'ye selâm verdi. Konyalı Terzi Rıza, Mayer, Postabaşı, Fehmi için üzülmüşlerdi. Mayer iki odalı evinin bir odasını vermeye kalktı. Fehmi'nin gözleri sulandı, çok duygulanmıştı. Ev bulduğunu, yarından sonra iki odalı, mobilyalı bir eve taşınacağını söyleyince atelyeyi bayram havası sardı. Fehmi'nin gözünün önüne oğulları geldi. Mehmet'in ormana kaçışını, sonra da rahibenin elinden tutup kurbanlık kuzu gibi gidişini anımsadı. Üzüldü.

Makinalar son hızla çalışıyordu. İnsanlar çalıştıkça makinalar var olacaktı yeryüzünde. Ama geleceğin insanları daha az silah, daha az bomba yapacaktı. Daha az birbirlerini öldürecekler, daha mutlu, daha barışsever bir dünyada yaşayacaklardı. Bu umutla, bu özlemle usuldan bir ısıklık çılmaya başladı Fehmi.

— Umut güzeldir, dedi kendi kendine, ama ona uygun eylem de gerek...

Dışarıda olanca hızıyla yağmur yağıyordu.

BİTTİ

KEREM YAYINLARI

Roman Dizisi

ZAP BOYLARI

Şükrü Gümüş'ün Doğanadolu'yu anlatan, içtenlikli, insan sevgisiyle donatılmış, sınırsız bir roman. **Şükrü Gümüş**'ün ölümünden sonra ikinci kez okura ulaştırıldı.

ESKİ DESENLER

Burhan Günel'in aşk üzerine yazılmış benzersiz romanı. Bu roman on beş yılda yazıldı. Son derece ilginç, değişik bir roman.

VE O GÜZEL KADININ ÇOCUKLARI

Burhan Günel'in bu romanı da bütün karanlık dönemlere göndermelerde bulunan bir dönemin harcanmış genç kuşağını ilginç bir kurgu ve şiirli bir dille anlatan bir roman...

Deneme - Eleştiri - İnceleme Dizisi :

BENZER ROMANLAR

Burhan Günel, Türk edebiyatında bir benzeri daha olmayan bu incelemesinde birbirleriyle benzerliği olan dört romanı inceliyor. Olay yaratan bir kitap. Son derece ilginç ve özgün bir inceleme.

EDEBİYAT İZİNDE

Mehmet Yaşar Bilen, ilginç eleştirilerini bir araya getirdiği bu kitabıyla, bir durgunluk dönemi yaşayan Türk eleştirisini hareketlendirdi. Bazı yazılarında ise, özellikle ortaokul ve lise öğrencileri için yararlı, kaynak niteliğindeki bilgiler yer almakta...

Öykü Dizisi :

NERGİZ

Burhan Günel, bu kitabındaki öykülerde, Ankara'nın merkezindeki Sıhhiye tren istasyonundan başlayarak Kayaş istasyonuna kadar, bir trenin içinden ve penceresinden dünyaya, insanlara bakıyor; acının hüznü doğru yol alışını, aşkın umuda, umutsuzluğun kırılganlığa doğru yol alışını anlatıyor şiirli diliyle. Yaşanan karanlık zamanların öyküleri bunlar...

KONUŞSANA

Durcan Yaşacan, yeni bir öykücü. **Kerem Yayınları** bu öykücüyü, ilginç öykülerden oluşan ilk kitabı **Konuşsana** ile Türk edebiyatına kazandırdı. Okuyun, seveceksiniz **Durcan Yaşacan**'ın öykülerini...

DÖVME

Füruzan Toprak, sağlıklı bir dünya görüşünün yanı sıra, alaycı bir yaklaşımla oluşturmuş **Dövme**'deki öykülerini. İlginç bir kitap. Uzun süre unutulamayacak kadar etkili öyküler var Dövme'de.

BİSİKLET GÜNLERİ

Burhan Günel'in yeni öykü kitabı yayınevimizce hazırlanıyor.

Şiir Dizisi :

Türkçemle Türküler, **Haydar Eroğlu**
Yağmur Kapıları, **Asım Öztürk**